

**MİMAR VEDAT TEK
KONUTLARININ İŞLEVSEL ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar A. Pelin Derviş
(502950505011)

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 30 Mayıs 1999
Tezin Savunulduğu Tarih: 14 Haziran 1999

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Afife Batur
Diğer Jüri Üyeleri: Prof.Dr. Günkut Akın (İ.T.Ü.)
Prof.Dr. Ayla Ödekan (M.S.Ü.)

HAZİRAN 1999

ÖNSÖZ

Mimar Vedat Tek'in apartman tasarımları üzerinde yapılan bir işlevsel analiz, bu çalışmanın odağını oluşturmuştur. Bu analiz aracılığı ile evin kapısı aralanmış, koridorlarında yürünmüş, pencereden giren gün ışığı bizi ısıtmıştır. Mimarın imgelemindeki ile kağıdı arasındaki süreç yeniden canlandırılmaya, bu yolla ürünü oluşturan tasarım kriterleri tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Vedat Tek konusunda çalışmamı önererek tarihin bu bölümüne yakınlaşmamı sağlayan değerli danışmanım Prof.Dr. Afife Batur'a hazırlık sürecinde sabırla verdiği destek için teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte kimi zaman aktif katılımlarıyla da destek olan mesai arkadaşlarım Onur Bilgin, Nurcan Muştı, Tülin Ağ ve Dilek Ayırkan'a, kaynak araştırmalarımındaki içten katkılarından dolayı Efstratios Mittakos, Nuri Akbayar, Ayşe Yetişkin Kubilay ve Mine Özaltın'a, fotografik tesbit ve kaynak katkılarından dolayı Erkin Emiroğlu, Gülgün Derviş, Turhan Giritlioğlu ve Cengiz Kahraman'a, Vedat Tek ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi esirgemediği ileten Nermin Taneri (Vedat Tek'in torunu) ve eşi Ziya Taneri'ye, Pertev Apartmanı'ndaki çalışmalarda sağladığı kolaylık ve verdiği bilgilerden dolayı Neylan Dirilgen'e, Güneş Apartmanı'ndaki benzer katkılarından dolayı Hülya Ayhan'a, değerli görüş, eleştiri ve içten desteklerinden dolayı Huriye Gürdal ve Bülent Tanju'ya, özeti çevirisi konusundaki katkılarından dolayı Hülya Kürşat'a ve her zaman yanımda hissettiğim aileme teşekkür borçluyum.

Mayıs 1999

A. Pelin DERVİŞ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
	<u>No</u>
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Kapsamı, Amacı ve Yöntemi	
2. MİMAR VEDAT TEK	5
2.1. Ailesi, Çevresi ve Eğitimi	5
2.2. Profesyonel Çalışmaları	13
2.3. Akademik Kariyeri	34
3. VEDAT TEK'İN KONUT TASARIMLARI VE UYGULAMALARI	35
4. KONUT TASARIMLARI VE DEĞERLENDİRME	69
4.1. Konut Tasarımlarının İşlevsel Analizi	72
4.1.1. Yapı Ölçeği	72
4.1.2. Çevre / Küçük Kent Ölçeği	107
4.2. Vedat Tek'in Tasarımları İçinde Konut	109
KAYNAKLAR	110
ÖZGEÇMİŞ	118

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1.1.	Vedat Tek 3
Şekil 2.1.	Soyağacı 4
Şekil 2.2.	Leyla Saz 6
Şekil 2.3.	Sırrı Paşa, oğlu Yusuf Razi Bel, damadı Mehmed Ali Ayni Bey 7
Şekil 2.4.	Ecole des Beaux-Arts, Redou Atölyesi (1895) 9
Şekil 2.5.	Vedat Bey ve eşi Firdevs Hanım 11
Şekil 2.6.	Aile fotoğrafı 12
Şekil 2.7.	Vedat Bey'e ait kartvizit ve antetli kağıtlar 15
Şekil 2.8.	İzmit Saat Kulesi 18
Şekil 2.9.	Kastamonu Hükümet Konağı 20
Şekil 2.10.	Büyük Postane Binası 21
Şekil 2.11.	Defter-i Hakani Binası 23
Şekil 2.12.	Mesadet (Liman) Han 26
Şekil 2.13.	Selanik Bankası 27
Şekil 2.14.	Tayyare Şehitleri Anıtı 29
Şekil 2.15.	Moda Vapuru İskeleyi 30
Şekil 2.16.	Halk Fırkası Mahfeli 32
Şekil 2.17.	Vedat Bey ve öğrencileri 34
Şekil 3.1.	Halit Bey Yalısı 35
Şekil 3.2.	Vedat Tek evi- 1 41
Şekil 3.3.	Heykeltraş İhsan Bey Yalısı 43
Şekil 3.4.	Büyüka'da bir villa 45
Şekil 3.5.	Cemil Topuzlu Köşkü 48
Şekil 3.6.	Vedat Tek evi- 2 51
Şekil 3.7.	Enver Paşa Köşkü 54
Şekil 3.8.	Ahmet Cemal Bey Köşkü 55
Şekil 3.9.	Şadiye Sultan Apartmanı 56
Şekil 3.10.	Gazi Köşkü 57
Şekil 3.11.	Vedat Bey (Azim) Apartmanı 58
Şekil 3.12.	Güneş Apartmanı 61
Şekil 3.13.	Mr. L. Varber villası 62
Şekil 3.14.	Pertev Apartmanı 64
Şekil 3.15.	Halit Ziya Bey Apartmanı 65
Şekil 3.16.	Yayla Apartmanı 68
Şekil 4.1.	Güneş Apartmanı (1930) 70
Şekil 4.2.	Güneş Apartmanı (1999) 71
Şekil 4.3.	Güneş Apartmanı: arka cephe 73
Şekil 4.4.	Güneş Apartmanı: zemin kat, yerleşim şeması 74
Şekil 4.5.	Güneş Apartmanı, girişler 76
Şekil 4.6.	Güneş Apartmanı: birinci kat planı, rölöve 77

Şekil 4.7.	Güneş Apartmanı: antre	79
Şekil 4.8.	Güneş Apartmanı: bölümlenmeler	80
Şekil 4.9.	Güneş Apartmanı: yemek salonu	81
Şekil 4.10.	Güneş Apartmanı: ana giriş, bölümlenme ve nişler	82
Şekil 4.11.	Pertev Apartmanı: giriş	83
Şekil 4.12.	Pertev Apartmanı: Cumhuriyet Caddesi cephesi	84
Şekil 4.13.	Pertev Apartmanı: Lamartin ve Cumhuriyet caddeleri	85
Şekil 4.14.	Pertev Apartmanı: üçüncü kat planı	87
Şekil 4.15.	Pertev Apartmanı: kabul bölümü	88
Şekil 4.16.	Pertev Apartmanı: salon	88
Şekil 4.17.	Pertev Apartmanı: gömme dolap	89
Şekil 4.18.	Pertev Apartmanı: yüklükler	90
Şekil 4.19.	Pertev Apartmanı: sirkülasyon ve doğal ışık	91
Şekil 4.20.	Öneri Proje- I	93
Şekil 4.21.	Öneri Proje- II	94
Şekil 4.22.	Öneri Proje- III	95
Şekil 4.23.	Renklendirilmiş konut projesi, özgün çizim	97
Şekil 4.24.	Pertev ve Güneş apartmanlarında doğal ışık	101
Şekil 4.25.	Konut projesi, özgün çizim	102
Şekil 4.26.	Pertev ve Güneş apartmanlarında dolap yerleri	103
Şekil 4.27.	Niş eskizleri	105
Şekil 4.28.	Valikonağındaki ev: nişler	106

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 4.1. Soyutlama / Aşama I: Mekan Örgütlemesi ve Sirkülasyon	99
Tablo 4.2. Soyutlama / Aşama II: Tip çözümlemesi	100

MİMAR VEDAT TEK KONUTLARININ İŞLEVSEL ANALİZİ

ÖZET

1930 yılları, apartman olgusunun İstanbul’da yaygınlaşmaya başladığı zamanlardır. Bahçe içindeki evler yerlerini, birden fazla ailenin, ayrı katlarda yaşadığı yüksek, bitişik nizam binalara bırakmaya başlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu’nun son yıllarından başlayarak ve hep “ilk”lere imza atarak mesleki çalışmalarını sürdüren Vedat Tek o yıllarda 57 yaşlarındadır. Genç yaşlarından itibaren yaptığı binalar kamuoyunda hep büyük bir beğeni ve yüceltme ile karşılanmışken 1930’larda durum tersine dönmeye başlamıştır. İdeolojiler yön değiştirmiş, binalar “kübik” olmaya başlamış, mimarın “milli mimari” arayışları da bu oranda gözden düşmüştür.

Bu tez çalışması kapsamında, Vedat Tek’in tasarlayıp uyguladığı ve aynı zamanda önerdiği, dönemin yeni konutu: apartman üzerinde gerçekleştirilen bir işlevsel analiz çalışması ile mimarın konu hakkında yazdıkları karşılaştırılmıştır. Düşünce ve tasarımlarının ardındaki örüntü anlamaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkan konut konusundaki eleştirel bakışının ve rasyonel çözümlerinin, mimarın diğer yapıları için geçerliliği de soru olarak ortaya konmuştur.

Mimar ve yapılarının, gerek yaşadığı günlerde, gerek bugüne kadar geline süreçte genellikle “Birinci Milli Mimari Hareketi” çerçevesinde değerlendirilmiş olması, onu ve yapılarını değerlendirme kriterlerini çeşitlendirme gereğini doğurmuş ve çalışma bu amaca yönelik olarak geliştirilmiştir.

Vedat Tek’in ailesinden temin edilen eskiz, not defterleri, resim ve fotoğraf gibi özgün malzemeler, torunu Nermin Taneri ile yapılan görüşmeler, dönemin mimarlık dergilerindeki yayınlar ile Güneş ve Pertev apartmanlarında alınan rölöveler çalışmanın en önemli kaynaklarını oluşturmuştur.

FUNCTIONAL ANALYSIS OF THE HOUSING PROJECTS CONCEIVED BY THE ARCHITECT VEDAT TEK SUMMARY

Vedat Tek (1873-1942) whose name is always remembered together with the First National Architectural Movement, had been the “first” in various topics during his life. He was the first Muslim Turk to practise from his own office, and the first Turkish Imperial Chief Architect (1904-1908). He realised quite big and important projects in his young age. Examples include the City Hall in Kastamonu (1902), and the Ministry of Postal and Telegraphical Services in Sirkeci (1904-1909).

In 1930’s the ideological changes in the country begun to have a negative effect upon his reputation.

In the same years the new housing trend of *apartment houses* were imported (!). Vedat Tek was critical of this change because he was reluctant to lose the old values, for instance, the one or two storey Istanbul houses set in gardens. He pointed out that the new apartment buildings were not properly built. In one of the architectural magazines dating 1931, he drew attention to the problems regarding these new buildings and offered solutions by providing sample projects.

In this thesis, his two sample apartment projects (which were realised), and three sample projects given in the same article are analysed functionally and the results are compared with his thoughts written in the article. The results show that there were three main criteria in his designs:

- Privacy
- Health
- Comfort

The spaces were organised according to these criteria. The dimensions and other properties (being at the corner or in between two buildings) of the parcel had given organisational alternatives. However, the basic concept had never changed.

The results show that the architect was taking quite rational decisions. Could this result be generalised and applied to his other projects too? Or was this a natural result of the ideological changes taking place within the country? With this result and question it is aimed to draw attention to the other aspects of his architecture other than the First National Architectural Movement’s principles.

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Kapsamı, Amacı ve Yöntemi

Çalışma, kapsam olarak ikiye ayrılmıştır: İlk bölümde, Vedat Tek'in yaşamıyla ilgili elde edilen bilgilerin kronolojik bir dökümü yapılmıştır. Bu döküm, Vedat Tek'in aile yaşamı, çevresi, eğitimi, profesyonel ve akademik çalışmaları ve yapılarının listesini kapsamaktadır. Çalışmanın bu bölümü, Vedat Tek ile ilgili gerçekleştirilmiş yayınlar, ailesi ile yapılan görüşmeler ve onlardan temin edilen özgün bilgi ve belgelerle oluşturulmuştur. Bu noktada belirtmek gerekir ki Vedat Tek ile ilgili yayın sayısı oldukça azdır.

Bu tarihsel okumanın ardından gelen bölüm ise Vedat Tek'in konutlarına ayrılmıştır. Bulunabilen verilerle ürettiği konutları kapsayan katalog niteliğindeki girişin ardından çalışma, bu kez yatay bir kesitte sürdürülmüştür. Apartman olgusu, İstanbul'da 1930 yıllarında yaygınlaşmaya başlamış ve Vedat Tek bu konuda da ürünler vermiştir. Vedat Tek'in 1931 tarihli "İstanbul'un İmarı Mes'elesi" isimli makalesi kısmen, "İstanbul İkâmetgahları" isimli makalesi ise tamamen bu konuyla ilgilidir. Bu bölümde, makaleleri ile yine 1930'lu yıllara tarihlenen Taksim'deki Pertev ve Teşvikiye'deki Güneş apartmanları analiz edilmiştir. Bu analiz, binaların biçimsel üslup özelliklerini irdelememektedir. Tamamen yapının programlama ve işlevine ilişkin bir analiz olup uygulamaları ile makalelerini karşılaştırmaktadır. Bu bölüm başında verilen konutlarına ilişkin katalog, planları verilebilmiş olan diğer konutlarının da okunarak bu karşılaştırmanın sürdürülebilmesi amacını taşımaktadır. Katalog (konutlar) bölümü kronolojik olarak verilmesine karşın konu, tarihsel bir okumadan çok bu yönde bir okumayı önermektedir.

Ulaşılabildiği kadarıyla Vedat Tek ile ilgili yayınlar, çoğunlukla yapılarının biçimsel repertuarının değerlendirildiği makaleler niteliğindedir. Yapılarının bir –izm içine konulup konulamayacağını araştıran, aldığı eğitim, yaşadığı dönemin eğilimleri, yaşamı boyunca aldığı olumlu, olumsuz tepki ve benzeri konuları değerlendiren, bunlar arasında bağıntılar kuran çalışmalardır.

Bu çalışmada ise mercek altına alınan konu, Vedat Tek'in apartman tasarımlarıdır. Bu tesadüfi bir karar değildir. İlhan Tekeli ve Selim İlkin "Mimar Kemalettin'in Yazdıkları" isimli kitaplarında dönemin değişimini şöyle özetlemektedirler:

"...Bizim için anlamlı olan soru ise Birinci Ulusal Mimari Akımı'nın neden bu kadar kolay dağıldığıdır. Çevresinde belli sayıda inanmış mimarlar topluluğu yaratmış bir akım nasıl kısa sürede etkisiz hale gelmiştir. Bu sorunun herhalde iki farklı yanıtı bulunabilir. Bunlardan birincisi bu akımın daha çok kamu binalarına dönük olarak gelişmiş olması konut alanına girmemiş bulunmasıdır. Kamunun yönelimi ideolojik olarak değişince uygulama alanı kalmamıştır denilebilir. İkincisi ise daha çok bağlamla ilgilidir. Tek parti yönetiminin bulunduğu bir dönemde yönetimin gözden çıkardığı bir akımı sürdürmenin zorlukları açıktır. Öte yandan dünyadaki mimarlık gelişmelerinin modernizm yönünde olması da bu zorluğu artırmıştır." (Tekeli ve İlkin, 1997)

İdeoloji ve bağlamdan soyutlanarak incelenebilecek en uygun; belki de tek konunun apartman olduğu düşünülmüştür. Çünkü apartman olgusu yenidir. Yeni bir olgu karşısında mimarın tavrının incelenmeye değer olduğu öngörüsünden hareketle önerileri (yazılı) ile uygulamalarının paralelliği de değerlendirilmeye çalışılmıştır. İşleve dayalı bir okuma için belirtilen soyutlama gerekli görülmüştür. Bu yeni olgu üzerindeki okuma sistematığının ortaya çıkardığı sonuç ve soruların, mimarın diğer yapıları, giderek mimar Vedat Tek ile ilgili bir soru uyandırması ise çalışmanın gizli amacıdır.

Çalışmanın bu son bölümü Pertev ve Güneş apartmanlarında alınan rölöve, fotografik tesbitler, Vedat Tek'in konutlarına ait özgün proje, eskiz ve fotoğraflar ile Pertev Apartmanı'nın en eski kullanıcılarından Neylan Dirilgen hanımefendi ile yapılan görüşme notlarıyla oluşturulmuştur.

Şekil 1.1. Vedat Tek

Kaynak: Selma Sarı ve Nermin Taneri

2. VEDAT TEK

2.1. Ailesi, Çevresi ve Eğitimi

Vedat Tek (1873-1942), Giritli Sırrı Paşa ile Leyla Saz'ın oğludur.

Leyla Saz (1850/52-1936): Abdülmecit dönemi saray hekimlerinden İsmail Paşa'nın kızıdır. Münire Sultan'ın nedimesi olarak girdiği ve 7 yıl kaldığı sarayda sultanlarla birlikte eğitilmiştir. Bu sürecin sonucu olarak, 1920-1922 yıllarında İleri ve Vakit gazetelerinde tefrika edilen hatıralarının “Harem ve Saray Âdât- ı Kadîmesi” başlığını taşıyan bölümü Sadi Borak tarafından sadeleştirilerek 1974 yılında “Haremin İçyüzü” ismiyle kitap olarak yayınlanmıştır. Babasının Girit Valiliği boyunca Fransızca ve Yunanca öğrenmiş, Divan şiiri ve aruz dersleri almış, İstanbul'da öğrendiği piyanoya devam etmiştir. 16 yaşında şiire başlayan Leyla Hanım, 19 yaşında mutasarrıf, daha sonra Vali olan edebiyatçı Sırrı Paşa ile evlenmiştir. Leyla Hanım devrin önde gelen yazar ve müzisyenlerini evinde toplamış ve ihtiyacı olanlara yardım etmiş, korumuştur. 1928'de “Solmuş Çiçekler” adıyla bir de şiir kitabı yayınlanmıştır.

Sırrı Paşa (1843/44-1895): Bağdat valiliği ve bir dönem vezirlik yapan Sırrı Paşa, din adamı ve edebiyatçı olarak da tanınmıştır. Kuran'ın tercümesi ve tefsirini yapan Sırrı Paşa'nın yazışma ve raporlarını içeren “Mektubat- ı Sırrı Paşa” isimli bir de kitabı bulunmaktadır.

Vedat Bey, Sırrı Paşa'nın çeşitli yerlerdeki mektupçuluk ve valilik görevleri dolayısıyla ağabeyi Yusuf Razi Bey ve annesi ile beraber farklı yerlerde bulunmuş, İstanbul'da kaldıkları dönemlerde de babalarını ziyaret için seyahatler yapmışlardır.

Şekil 2.2. Leyla Saz

Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

Şekil 2.3. Sırrı Paşa, oğlu Yusuf Razi Bel ve damadı Mehmet Ali Ayni (1894)

Kaynak: N. Neyzi, (Kızıltoprak ..., 1993, “Albüm” bölümü)

Ağabeyi Yusuf Razi Bel'in ölümü üzerine Ercüment Ekrem Talu'nun yazdığı makaleden yapılan aşağıdaki alıntılar kendisi hakkında bilgi verdiği gibi Vedat Tek'in içinde bulunduğu çevreyi de tarifliyor:

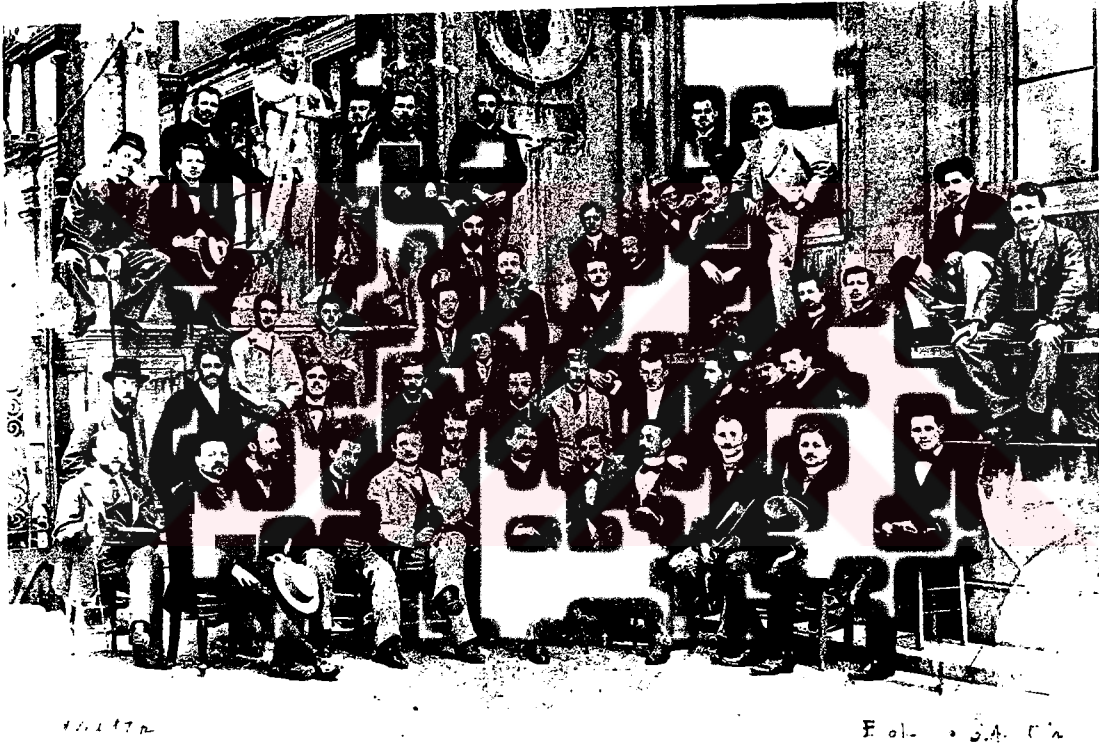
"İlim, fen ve fikir alemimize değerli unsurlar katmış bir sülaleye mensuptu. Babası "Sırrı Furkan", "Sırrı Kur'an" ve "Mektubat" sahibi aynı zamanda da meşhur idare adamı Vezir Sırrı Paşa, kardeşi merhum Mimar Vedat, amcazadeleri Celal Nuri, Suphi Nuri ve Ressam Sedat Nuri merhumlardı. Bunlardan başka Yusuf Razi Bey'in anası da gerek şiir ve gerek musikide ün salmış Leyla Saz Hanımefendi idi.

Böyle bir mühitte yetişmiş bir adama, kendi şahsi meziyetlerini de ilave edince kim gıpta etmez? Merhum dostlarının ve aşınalarının bu gıptasını sezer ve tevazuu ile onu sanki önlemek isterdi.

Galatasaray'ın en eski mezunlarından ve yıllar geçtikçe o irfan yuvasına bağlılığı artan bir Galatasaraylı idi. Pilav toplantılarına muntazaman gelir, kısacık boyu, son zamanlarda ap ak bir sakalın çemberlediği güleç siması ile o toplantılara revnak verirdi. Tamamiyle dinç kalmış hafızasında mektebe dair yığınla hatıralar arasından biz, daha sonraki mezunlarına neler anlatırdı, neler! Hepimiz o gün onun bulunduğu sofraya can atar, sohbetine kanmak isterdik.

Fransızca'yı ana dili gibi bilirdi, mühendislik tahsilini galiba Fransa'da tamamlamıştı. Mesleğindeki bilgi ve kudretini en selahiyetli kimselerin ağzından duymuştuk. Eski mühendis mektebindeki talebesi de onun iyi bir hoca olduğunun söylerdi. Güzel sanatlardan ve bilhassa musikiden pek iyi anlardı. Frenklerin dilettante tabir ettikleri san'at âşıklarından biri idi. Bu aşkıyle kendini yabancılara da tanıtmış ve sevdirmişti. Gârbın en yüksek ilim, fikir, edebiyat ve san'at adamları ile mektuplaşırdı. Harpten evvel, senelerce, Fransa'da çıkan *Illustration* mecmuasının Türkiye muhabirliğini etti. Oraya muntazaman gönderdiği yazı ve fotoğraflarla yurdunun ve milletin en güzel propagandasını yaptı... İstanbul'un, mütareke devrindeki kara günlerinde şehreminliği etti. Fakat bunda muvaffak olamadı, çünkü idare adamı değildi, san'at adamı idi. Zaten ondan sonra da idare hizmeti kabül etmedi artık." (Neyzi, 1993)

Vedat Tek, Trabzon, Diyarbakır ve Girit'ten sonra iki yıl da Mekteb- i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) okumuştur. Vedat Bey'in Mekteb- i Sultani'de iken yaramazlığı yüzünden haftasonları çoğunlukla izinsiz kalıp eve gidemediğini öğreniyoruz (Tek, N., 1976). Daha sonra Paris'teki ağabeyi Yusuf Razi (Bel)'in yanına giderek eğitimine devam etmiştir.

Şekil 2.4. Ecole des Beaux-Arts, Redou Atölyesi (Vedad Sırrı Bey sağdan ikinci)
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

Paris'te önce Ecole Monge'da lise eğitimini tamamlamıştır. Çeşitli kaynaklardan, matematik ve resime düşkünlüğünü ve başarısını öğrendiğimiz Vedat Tek, Academie Julien'de resim, Ecole Centrale'de mühendislik okumuştur.

Mimar olmaya karar veren Vedat Bey o sıralar Bağdat'ta olan babasının bu eğitime izin vermesi için yanına gitmiş, babası ise onun Askeri mektebe kaydolmasını istemiştir (Tek, N., 1976). Sırrı Paşa'nın güçlkle ikna olduğunu hatta ölümüne çok yakın bir tarihte oğluna yazdığı mektubunda kendisinin bu sebepten hastalandığını ve onun mimarlık eğitimini aslında hala onaylamadığını söylediğini görüyoruz (aile arşivindeki mektup). O dönemde bir müslüman Türk'ün mimar olması alışılmadık bir şeydi, ayrıca mimarlık daha çok kalfalık olarak algılanıyordu. Vedat Bey'i kararında en çok destekleyen kişinin annesi olduğu tahmin edilmektedir. 1895'te katıldığı bir yarışma ile 300 kişiden seçilen 9 kişi arasına girerek Ecole National des Beaux Art'ta mimarlık eğitime Profesör Moyaux'nun atölyesinde başlıyor. Nihat Tek'in (Vedat Bey'in oğlu) kızı Nermin Hanıma verdiği "Ailemi Bileyim" isimli metinde, Vedat Bey'in o dönemde sadece Fransızların katılabildiği bir yarışma olan Prix de Rome hakkını kazanarak iki sene Roma'da eski eserler üzerine çalışmalarda bulunduğu kayıtlı.

Buraya kadar elde edilen bilgiler; kültürlü, elit bir aile yapısı ve çevre içinde yetişen Vedat Bey'in yenilikçi, baş eğmeyen, inandığı şey'in peşinden koşan, çalışkan bir kişiliğe sahip olduğunu gösteriyor.

1900 yılında, Musa Kazım Bey'in kızı Firdevs (Dino) Hanım ile evlenen Vedat Tek'in bu evlilikten dört çocuğu; Nihat Vedat Tek, Selime Yekta Işıtan, Saadet Ejder ve Belkıs, dünyaya gelmiştir. Belkıs, 1910 yılında 9 yaşında iken vefat etmiştir. Nihat Vedat Tek Almanya'da, Dresden Teknik Üniversitesi'nde aldığı inşaat ve mimarlık eğitiminin ardından Vedat Tek ile ortak olarak çalışmaya başlamıştır.

1942 yılında vefat eden Vedat Tek'in mezarı Edirnekapı Şehitliği'ndedir.

Şekil 2.5. Vedat Bey ve eşi Firdevs Hanım

Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

Şekil 2.6. Aile fotoğrafı: Selime, Firdevs, Vedat, Saadet ve Nihat Tek
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

2.2. Profesyonel Çalışmaları

1898 yılında, Paris'teki eğitimini tamamlayarak İstanbul'a dönen Vedat Tek Sirkeci'deki bir hanın içinde kiraladığı odada bürosunu kurarak serbest mimarlık çalışmalarına başlamıştır. 1899 yılında şehremaneti Heyet-i Fenniye yanısıra Sanayi-i Nefise Mektebi'nde fenn-i mimari dersleri vermeye başlamıştır. Kastamonu Hükümet Konağı 1902 tarihlidir. 1905'te Posta ve Telgraf Nezareti başmimarı olmuş ve Sirkeci'deki Posta Telgraf Nezareti binasının yapımı ile görevlendirilmiştir. 1909 yılında Sultan Mehmet Reşad tarafından Saray başmimarlığına atanmıştır. Böylelikle çeşitli saraylardaki ek inşaat ve onarım işlerini gerçekleştirmeye başlamıştır. Saray Mabeyn Baş katibi olan Halit Ziya Bey'in (Uşaklıgil) Yeşilköy'deki köşkünü yapmıştır. 1909-1910'da bugünkü Tapu ve Kadastro binası olan Defteri Hakani binasını gerçekleştirmiştir. Daha sonraları Kuruçeşme'deki köşkünü tasarlayacağı Enver Paşa tarafından 1913'te Harbiye Nezareti başmimarlığına atanmış ve bu görevini 3 yıl sürdürmüştür. Bu dönemde Veliefendi Hipodromu projesini gerçekleştirmiş ancak proje uygulanamamıştır. Valikonağı'ndaki ilk evinin hemen yanındaki köşe arsa üzerine bugün hala ayakta olan ikinci evini tasarlayıp uygulamıştır.

1924 yılında Atatürk'ün çağrısı üzerine Ankara'ya giden Vedat Tek, bugün Gazi Müzesi olan Çankaya'daki bağ evine sekizgen bir kule ekleyerek Gazi konutuna dönüştürmüştür. Sonraları ikinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cento Genel Merkezi ve Kültür Bakanlığı olarak kullanılacak Cumhuriyet Halk Fırkası Mahfelini tasarlamış ve uygulamıştır. Ankara Palas'ın projelerini yapan Vedat Tek, işin mimar Kemalettin'e verilmesi üzerine projeleri alarak İstanbul'a dönmüştür. 1928'de Teşvikiye'de kendisi için yaptığı apartmanla (Vedat Bey (Azim) Apartmanı) başlayarak çoğunluğu Maçka – Teşvikiye - Nişantaşı bölgesindeki apartman tasarım ve uygulamalarını gerçekleştirmiştir.

Genç bir mimar olarak kısa sürede önemli ve büyük yapıların tasarım ve uygulamalarını gerçekleştirme olanağı bulan Vedat Tek, beklentilerin aksine, bu ilk işlerin altından büyük bir başarıyla kalkmış ve adı duyulmaya başlamıştır.

Yakın çevresinin (annesinin sarayla olan ilişkileri ve benzeri) ona kazandırdığı olanakları, kişiliği ve başarısı ile değerlendirmiştir. Vedat Tek, önceleri babasının itirazları ve çevrenin mimarlığa olumsuz bakışına rağmen mimar olmaya karar vermesi, kendi bürosunu açması, kendi tanıtımını yapmak üzere gazeteye ilan vermesi, Saray başmimarlığı yapması gibi ilk'leriyle hep ilgi ve tepki çekmiştir. Bu ilgi, ülkenin ideolojik yönelimleri ile mimarın üretiminin paralel olduğu dönemde olumlu bir görünüm çizerken, ideolojik yönelimlerin değişimi ile Vedat Tek adeta dışlanmıştır. Kandemir ile 1937'de yaptığı söyleşinin şu bölümü onun yaklaşımını, kendi ağzından özetlemektedir:

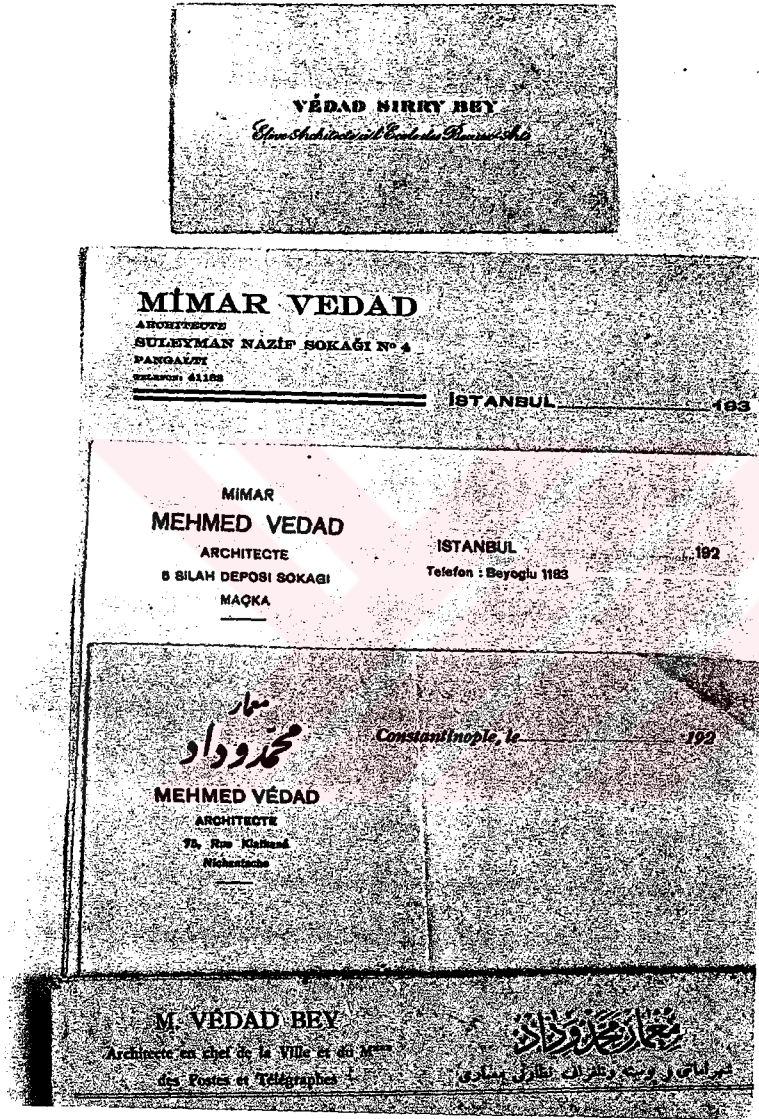
“Ben, eserlerimde modern Türk mimarisi tercih ederim. Bunu Selçuk uslûbile karıştırmamak lâzımdır. Misal isterseniz, Yeni postane birincisi, Düyumu umumiye, yani şimdiki İstanbul erkek lisesi ikincisidir. Kübik inşaat hakkında ise, sadece, bir inhitattır derim. .Evet zevkte ve sanatta inhitat... Harpten sonrasının yenilikler yapma hevesine kapılmak!

Herhangi bir kübik eser karşısında zevk duyduğumuz olmamış mıdır?

Bir parça düşünmek lüzumunu duyan üstat:

Hayır, diyor, kübik binaların hepsi bir çırpıda yabana atılacak şeyler değildir. Klasik sanatı iyi bilen mimarların elinden çıkmış, esasen sade olması lazım gelen mektep, kışla gibi binaların kübikleri hiç de fena olmuyor.

Size doğrusunu söylüyeyim mi, iyi bir mimar, yetiştikçe, tecrübesi arttıkça süsten kaçmıya, gitgide sadeliği meyletmiye başlar. Ancak, sadeliğin bir haddi var. Bunu, yani bu temiz sadeliği kübizm denen karmakarışık, abuk sabuk sadelikten ayırt edince ortada mesele kalmaz.”

Şekil 2.7. Vedat Tek'e ait antetli kağıt ve kartvizitler
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

YAPI LİSTESİ HAKKINDA

Yapı listesi hazırlamanın ağır sorumluluğu titiz bir araştırmayı gereksinmektedir. Bu tez çalışmasının odaklandığı konu Vedat Tek'in apartman yapıları olmakla beraber:

- bu bölümdeki yapı listesi mimarın diğer yapıları hakkında bilgi sahibi olma
- üçüncü bölümdeki konut listesi ise apartman konusunda yapılan okumanın sürdürülmesi

amacı taşıdığından yapı listesinin elde edilmesi zorunlu olmuştur. Ancak bu konudaki çalışma bazı yazılı kaynakların incelenmesinin ötesine gidememiştir. Örneğin Nihat Tek'in Necmettin Sılan'a ithafen yazdığı metinde Vedat Tek'in Sangurski'ye Teşvikiye Caddesi'nde (Nişantaşı - Maçka istikametinde sağ kolda) bir villa yaptığı ve bu binanın sonraları Macar Konsolosluğu olarak kullanıldığı kayıtlı. Uluç'un tezinde ise Sangursky için 1930 yıllarında, biri Teşvikiye diğeri Güzelbahçe'de olmak üzere iki villa yaptığı ayrıca ismi belli olmayan birine, 1910 yıllarında Teşvikiye Caddesi no.135'te (Nişantaşı - Maçka istikametinde sağ kolda) bir villa yaptığı ve bu villanın sonraları Macar konsolosluğu olarak kullanıldığı kayıtlı (M. Vedat..., 1987 s.23 & 25). Bugün Macar Konsolosluğu bu soruyu aydınlayabilecek evrağa sahip değil. Bu durumda Vedat Tek'in Teşvikiye'de sonradan Macar Konsolosluğu olarak kullanılmış bir villa yaptığı kanısına varılsa bile bu yapının Sangurski (veya Sangursky)'ye ait olup olmadığı belli değildir. Sangurski'nin Güzelbahçe'de evi var mıydı, gerçekten Vedat Tek mi yapmıştı? Bu ve benzeri kimi ciddi soruların, güvenilirliğine inandığımız cevaplarına şimdilik ulaşamamıştır.

Bu sebeple, yapılara ait tüm bilgiler kaynak bilgileri ile beraber verilmiştir.

VEDAT TEK'İN TASARIM VE UYGULAMALARI LİSTESİ

BİLGİ ANAHTARI:

YAPININ İSMİ / İŞLEVİ (varsa fotoğraf veya şekil sıra numarası)

- Yer bilgisi
- Yapım yılı (başlangıç - bitiş)
- Halen ayakta ise (+), değilse (-)
- Geçirdiği değişiklikler
- Bilgi kaynakları

Bu listede, konutların sadece ismi verilmiştir. Konutlar ile ilgili ayrıntılı bilgiler Bölüm 3'te yer almaktadır.

Şekil 2.8.

İzmit Saat Kulesi

Fotoğraf: Gülgün Derviş (1999)

VEDAT TEK'İN TASARIM VE UYGULAMALARI:

1. DENİZ HAMAMLARI

- Karaköy (bugün Karaköy rıhtımının olduğu yerde), İstanbul
- 1901-1902
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

2. ÇİFTLİK YAPILARI VE MÜŞTEMİLATI

- Tersane, Gölcük, İzmit
- 1900'ün başları
- MSB istimlak etmiştir.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987) ve S. Özkan (Mimar Vedat..., 1973)

3. ÇİFTLİK BİNASI

- Topkapı, İstanbul
- 1902
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

4. AHŞAP İSKELE

- Yenikapı, İstanbul
- 1902
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

5. SAAT KULESİ (Şekil 2.8.)

- İzmit
- 1901-1902
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

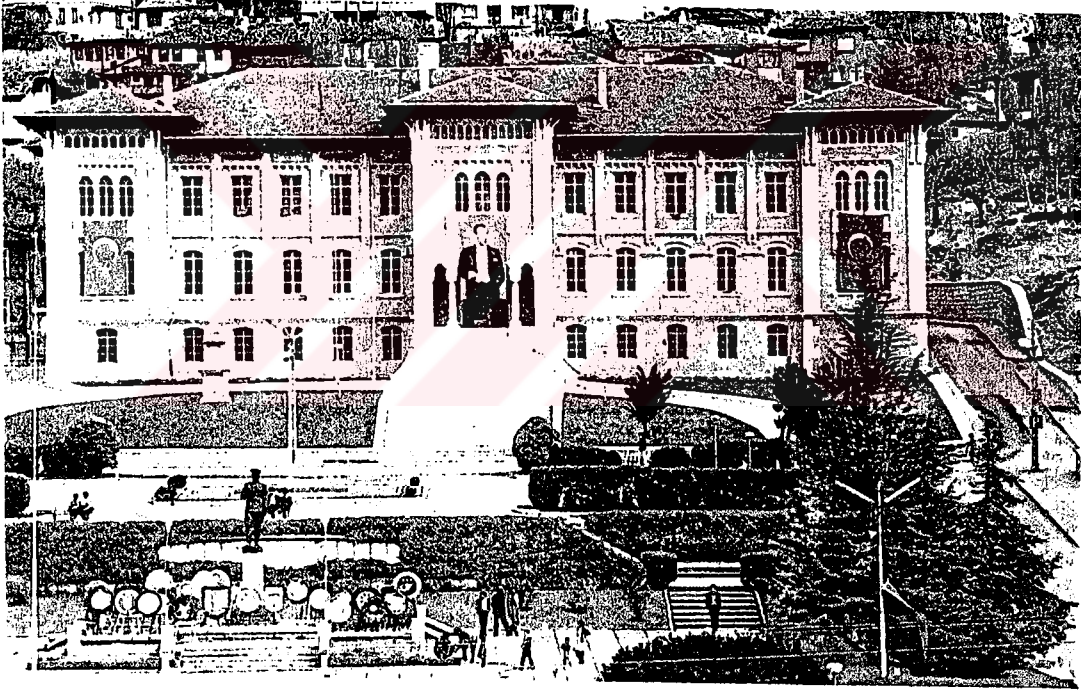
6. KASTAMONU HÜKÜMET KONAĞI (Şekil 2.9.)

- Kastamonu
- 1902
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

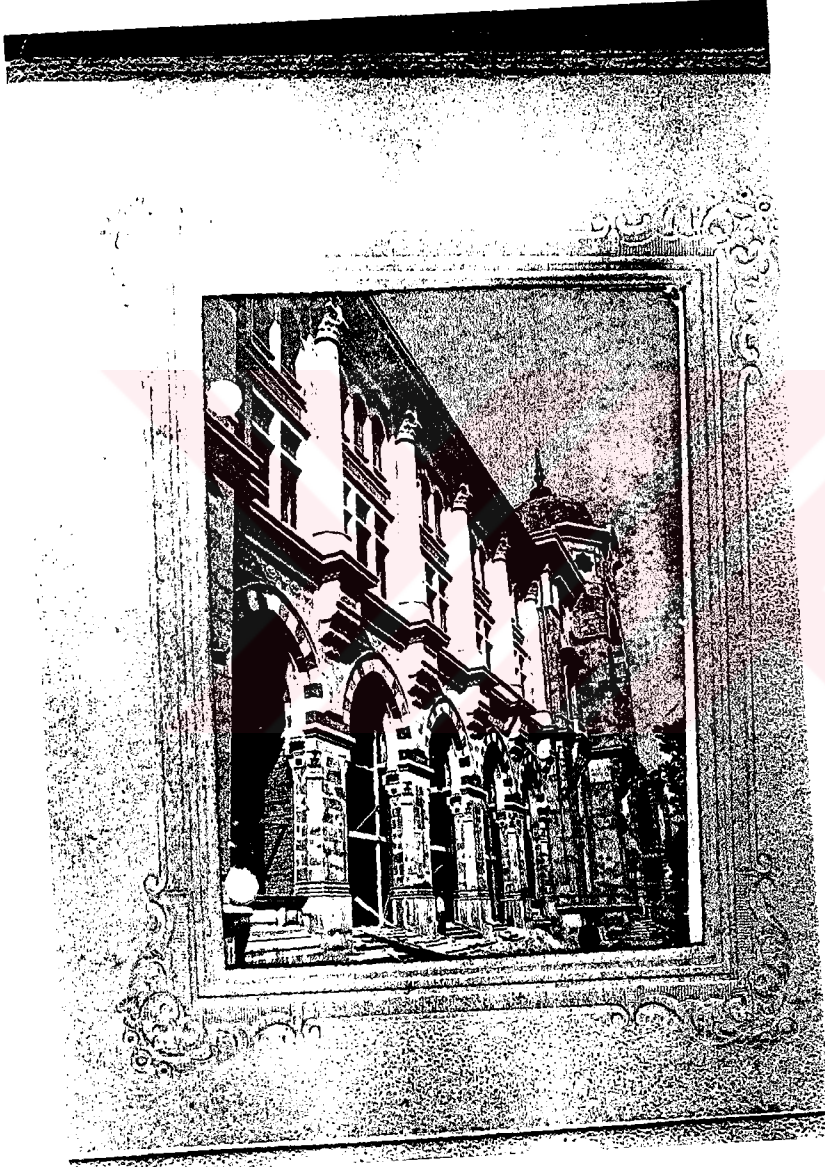
7. HALİT BEY (NURİ PAŞA) YALISI

8. BÜYÜK POSTANE BİNASI (Şekil 2.10.)

- Sirkeci, İstanbul
- 1904-1909
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 2.9. Kastamonu Hükümet Konağı

Şekil 2.10. Büyük Postane Binası: inşaatı henüz tamamlanırken
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

9. BÜYÜK POSTANE CAMİİ (HOBYAR MESCİDİ)

- Sirkeci, İstanbul
- 1909
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

10. VEDAT TEK EVİ-1

11. DEFTER-İ HAKANİ BİNASI (Şekil 2.11.)
(bugün Tapu ve Kadastro Binası olarak kullanılmaktadır.)

- Sultanahmet, İstanbul
- 1909-1910
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

12. DOLMABAĞÇE SARAYI EKLERİ

- Dolmabahçe Sarayı Bahçesi
- 1910'lar
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

13. MİLLİ EMLAK DÜKKANLARI

- Akaretler, Beşiktaş, İstanbul
- 1910'lar
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

14. HEYKELTAŞ İHSAN BEY YALISI

15. HALİT ZİYA (UŞAKLIGİL) VİLLASI

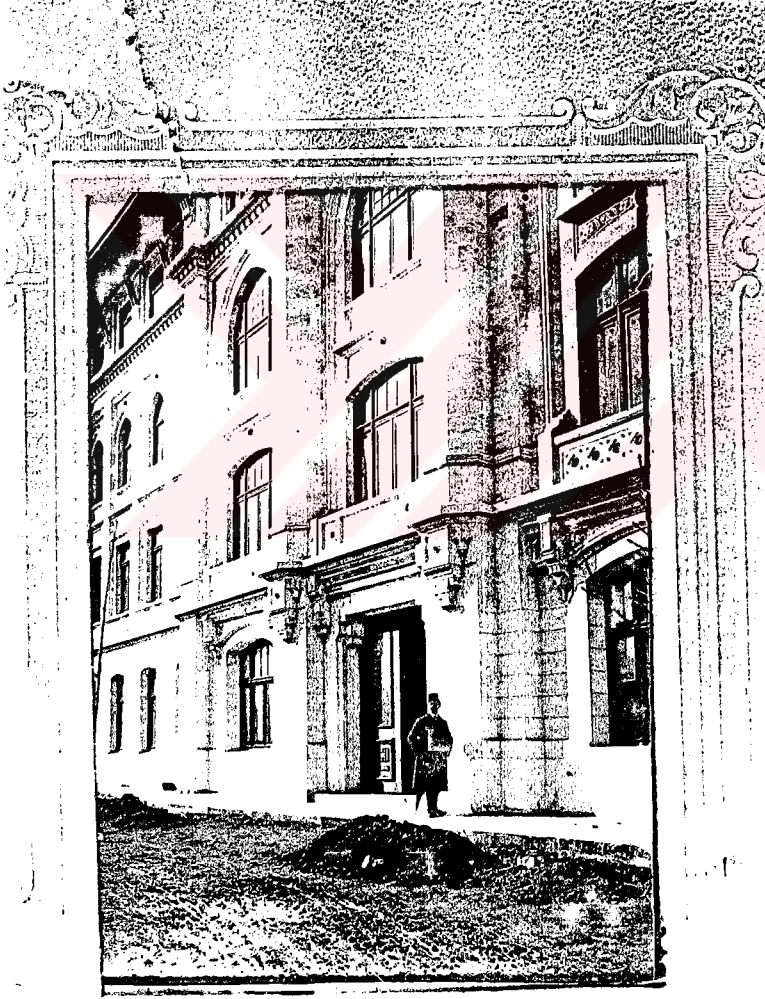
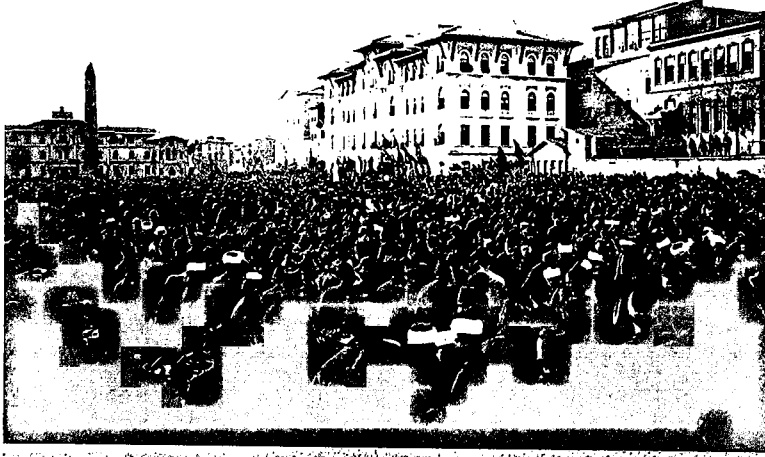
16. LEYLA (SAZ) HANIM VİLLASI

17. FERİDE AYNİ VİLLASI (Vedat Tek'in kızkardeşi)

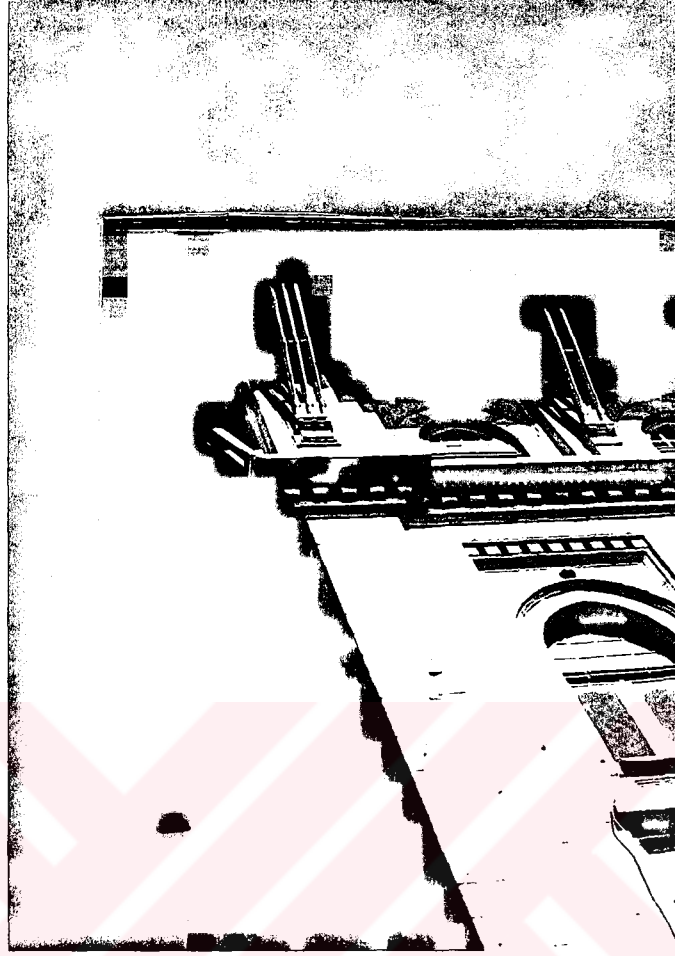
18. VEDAT TEK, YAZLIK EVİ

19. ZİYA PAŞA VİLLASI

20. BÜYÜKADA'DA BİR VİLLA

Şekil 2.11. Defter-i Hakani, bugünkü Tapu ve Kadastro binası
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

Tapu ve Kadastro Binası

Fotoğraf: P. Derviş (1998)

21. SABİT BEY (MURADİYE) HAN

- Karaköy, İstanbul
- 1914-1915
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

22. MESADET (Liman) HAN (Şekil 2.12.)

- Sirkeci, İstanbul
- 1915-1916
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

23. SELANİK BANKASI (Şekil 2.13.)

- İzmir
- 1915
- Uygulanmamış proje
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

24. CEMİL TOPUZLU KÖŞKÜ

25. BELEDİYE BİNASI

- Kadıköy, İstanbul
- 1912
- (+)
- Yapı zaman içinde değişikliklere uğramıştır.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

26. VEDAT TEK EVİ-2

27. HİPODROM ve DİĞER YAPILAR

- Veliefendi, İstanbul
- 1914
- Enver Paşa tarafından yaptırılan proje I. Dünya Savaşı nedeniyle uygulanamamıştır.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987) ve S. Özkan (Mimar Vedat..., 1973)

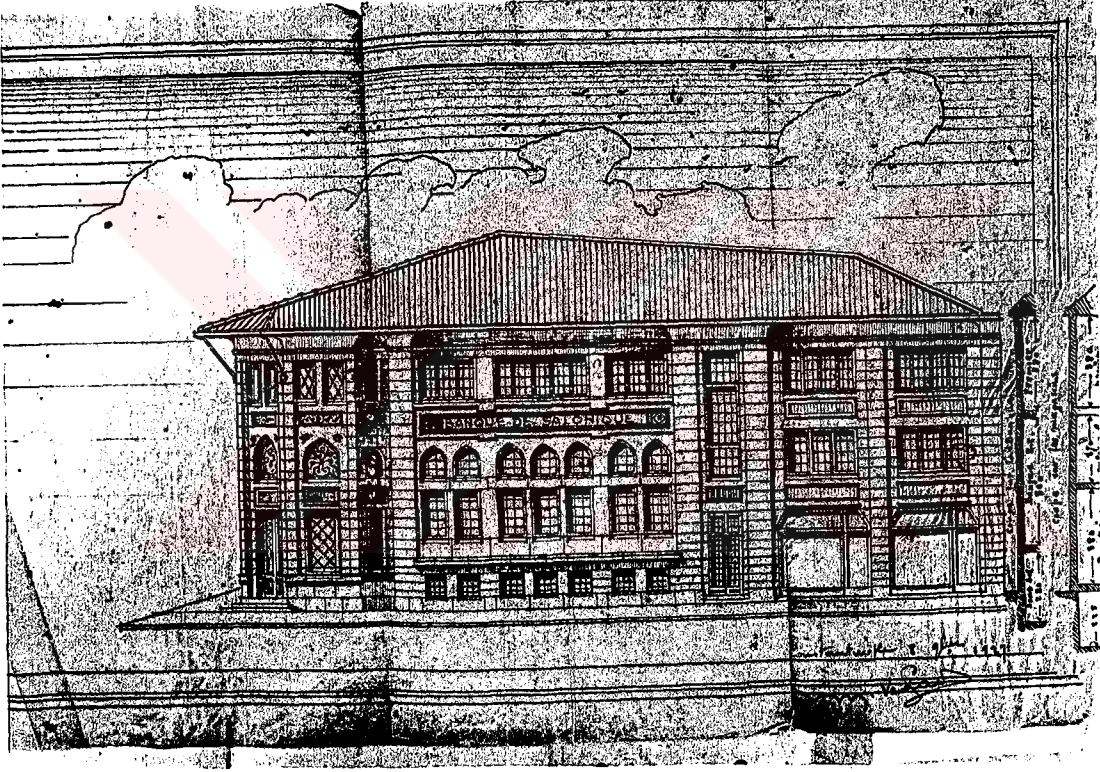
28. ENVER PAŞA KÖŞKÜ

29. AHMET CEMAL BEY KÖŞKÜ

Şekil 2.12. Mesadet (Liman Han)

Kaynak: Afife Batur

Şekil 2.13. Selanik Bankası: mimarın özgün cephe çizimi (1927)

Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

30. TAYYARE ŞEHİTLERİ ANITI (Şekil 2.14.)

- Fatih, İstanbul
- 1915
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

31. BELEDİYE BİNASI

- Saraçhane, Fatih
- 1916
- (+)
- 1970'lerde restore edilmiştir.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

32. DENİZ YOLLARI ACENTASI

- Karaköy, İstanbul
- 1915
- 1958'de Karaköy'ün imar planı düzenlenmesinde yıktırılmıştır.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987) ve S. Özkan (Mimar Vedat..., 1973)

33. MODA VAPUR İSKELESİ (Şekil 2.15.)

- Moda, İstanbul
- 1915
- (+)
- Üst katı yıkılmış, değişikliklere uğramıştır.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

34. HAYDAR PAŞA VAPUR İSKELESİ

- Haydarpaşa, İstanbul
- 1915
- (+)
- Değişikliklere uğramıştır.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

35. KADIKÖY İSKELESİ

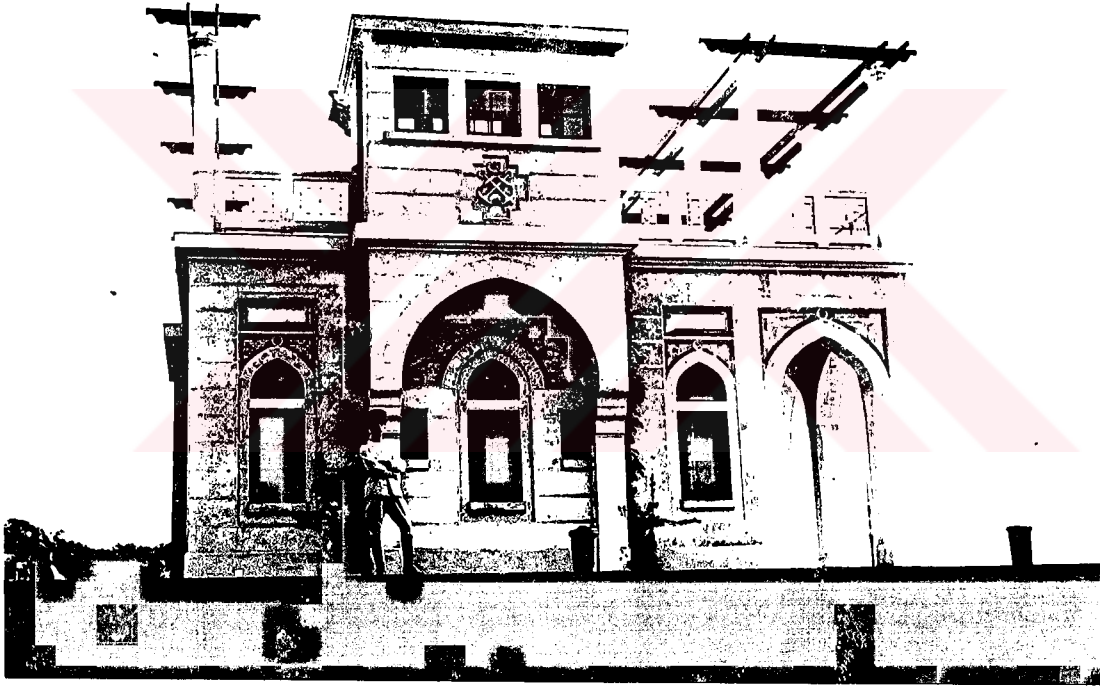
- Kadıköy, İstanbul
- 1915
- Uygulanmamış proje
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

36. SİLAH MÜZESİ

- Harbiye, İstanbul
- 1915
- Uygulanmamış proje
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 2.14. Tayyare Şehitleri Anıtı: anıtın açılış töreni
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

Şekil 2.15. Moda Vapur İskelesi: bugün ayakta olmaya üst katıyla beraber
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

37. MEZBAHA

- Sütlüce, İstanbul
- 1919
- (+)
- Ekler yapılmıştır
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

38. şADIYE SULTAN APARTMANI

39. KAZIM EMİN TÜTÜN DEPOSU

- Bursa
- 1920'ler
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

40. NEML  ZADE TÜTÜN DEPOSU

- Paşalımanı, Üsküdar, İstanbul
- 1923
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

41. ANKARA PALAS

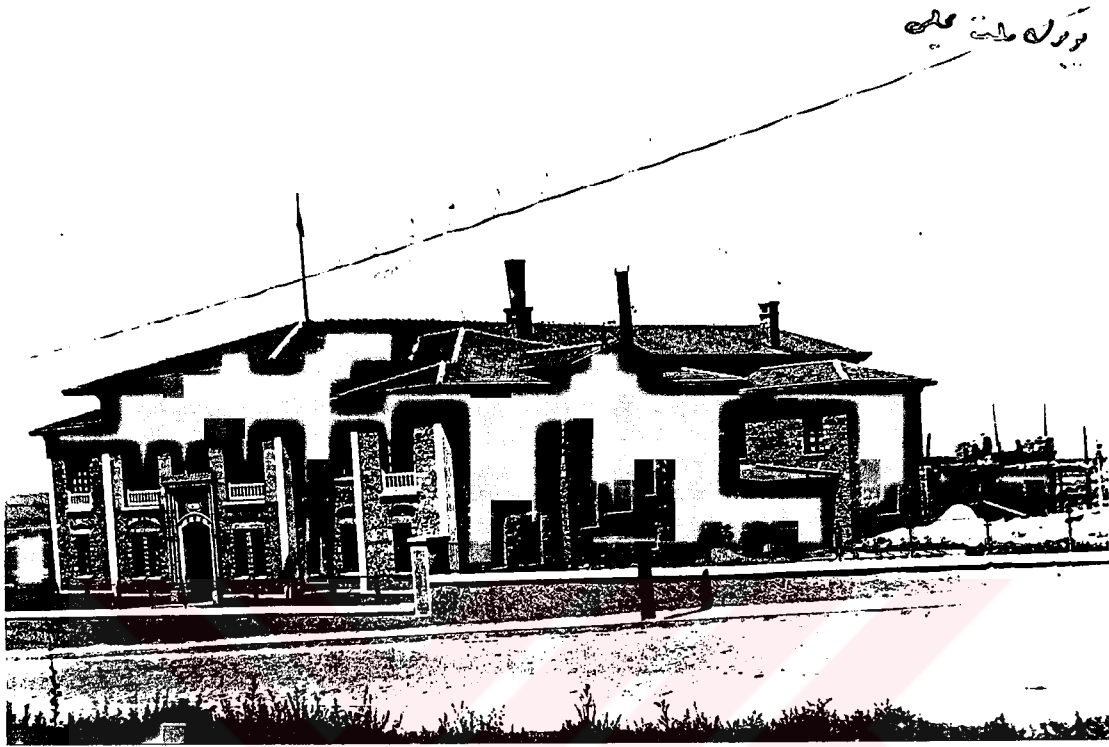
- Ulus, Ankara
- 1924
- Projesi Vedat Tek tarafından yapılan bina Kemaleddin Bey tarafından değişikliklerle uygulanmıştır.
- S.   zkan (Reddedilen..., 1987)

42. GAZ   K  ş  

43. HALK FIRKASI MAHFEL   B  NASI (şekil 2.17.)

- Ulus, Ankara 1924,1926
- (+)
- Cumhuriyet Halk Fırkası olarak tasarlanıp uygulanan bina ikinci TBMM binası olarak kullanılmıştır. Daha sonra CENTO Genel Merkezi ve Kültür Bakanlığı işlevlerini üstlenmiştir. Bugün Cumhuriyet Müzesi'dir.
- S.   zkan (Mimar Vedat..., 1973)

44. VEDAT BEY (AZ  M) APARTMANI

Şekil 2.16. Halk Fırkası Mahfeli
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

45. TARSUS BELEDİYE TİYATROSU ve GAZİNOSU

- Tarsus, Adana
- 1929
- Uygulanmamış proje
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

46. LOUIS SANGURSKY VİLLASI

47. LOUIS SANGURSKY VİLLASI

48. GÜNEŞ APARTMANI

49. Mr. L. VARBER VİLLASI

50. PERTEV APARTMANI

51. HALİT ZİYA (UŞAKLIĞİL) BEY APARTMANI

52. TAHİR HAN

- Tophane, İstanbul 1935
- 1935
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

53. LEYLA SAZ'IN KABRİ

- Edirnekapi Şehitliği, İstanbul
- 1936
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

54. YAYLA APARTMANI

55. ANITKABİR YARIŞMASI İÇİN EŞKİZ

- Rasattepe, Ankara
- 1942
- Uygulanmamış proje
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

2.3. Akademik Kariyeri

Vedat Tek, 1899-1930 yılları arasında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde (Güzel Sanatlar Akademisi) ve bir dönem de Mühendis Mekteb-i Alisi'nde ( stanbul Teknik  niversitesi) eēitim hizmeti vermiştir.

Vedat Tek, eēitim hizmetine başladığında bir proje atölyesi vardı ve Alexandre Vallaury'e aitti. 1908 yılında istifa eden A. Vallaury'nin yerine Guilio Mongeri proje atölyesinin başına gelmişti. Vedat Tek'in yani bir Türk' n 1915 yılında proje atölyesini alması yine bir ilk idi. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde belli aralıklarla eēitim hizmeti veren Vedat Tek ve G. Mongeri'nin atölyelerinin 1930 yılında tamamen kapatılması, Vedat Tek'in serbest meslek yaşamında da karřılařtıēı deēiřim sürecinin bir sonucudur.

Modern mimarlık Hareketi'nin silip s p rd ē  bu atölyelerin yerini Ernst Egli'nin atölyesi almıştır.

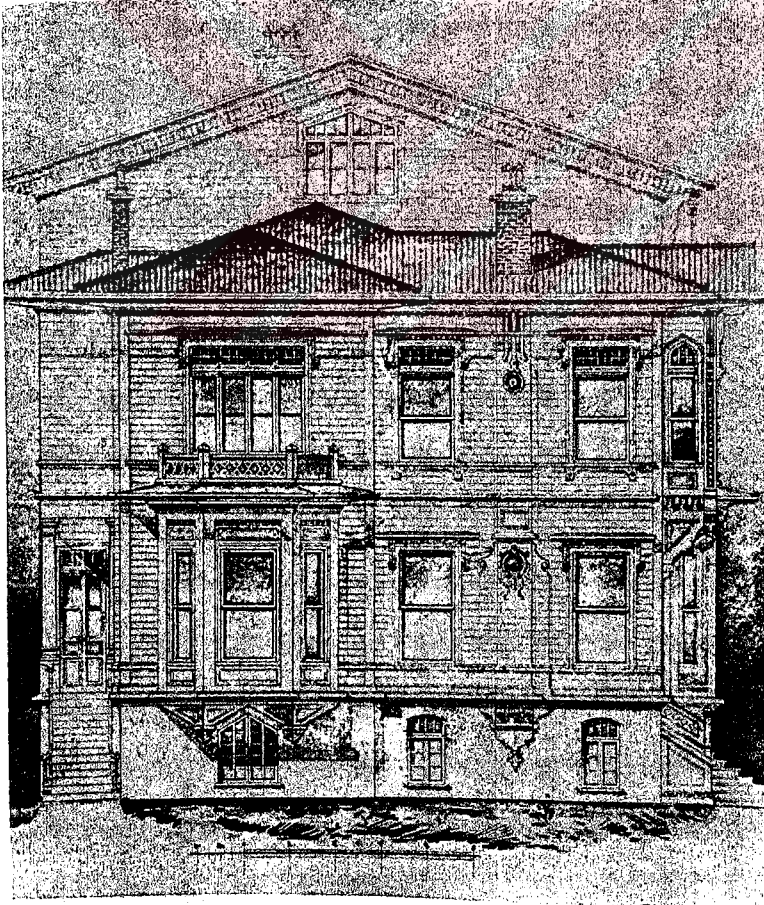
şekil 2.17. Vedat Bey  ērencileri ile beraber

Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

3. VEDAT TEK'İN KONUT TASARIMLARI VE UYGULAMALARI

1. HALİT BEY (NURİ PAŞA) YALISI

- Köybaşı Caddesi, no.129 Yeniköy, İstanbul
- 1903-1904
- (+)
- 1960-1961 yıllarında Prof. Nezih Eldem tarafından restorasyonu gerçekleştirilmiştir.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.1. Halit Bey Yalısı: sağ cephe, özgün çizim

Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

Bir Yalı Restorasyonu, Yeniköy Nezih Eldem

Boğazın Rumeli yakasında sayıları iyiden
iyiye azalmış, önünden yol geçmeyen
gerçek kıyı yalılarından biri...
İstinye'de Rucalzade yalılarından başlayıp
"Sarıyer Adliyesi" olarak kullanıldığı sıra-
da yanan büyük yalı hızasına kadar
devam edendizi içinde yur alıyor. 1920'le-
rin yapısı; mimarı ve kesin yapım tarihi
bilinmiyor. Çok sadeleşmiş bir baroktan ve
Osmanlı ampirinden izler taşıyan, devrinin
tüm yapıları gibi eklektik bir yapı.
1950'lerdeki son kullanımı bir kulüp
yazlığı: Sipahi Ocağı. O yıllarda Boğaziçi
Yalıları Gayri Menkul Eski Eserler ve
Anıtlar Yüksek Kurulu'na anıtlandırılıp
tescil edilmişti. 1980'deki yeni sahibi
için yıkarak yeni bir apartman-yalı inşa
etmek alternatiflerinden biriydi. Aynı yalı
dizisi içinde bile bunun örnekleri vardı.
Yalı, kuzey duvarı ile komşu yalıya
yaslanan üç cepheyle bir yapıdır. Denize dik
bir orta sofa'nın yanlarında ikişer oda,
komşu duvarı ortaltayan merdiven. Ancak
denize dik bu orta sofa giriş katında /
basamakla çıkılan küçük bir sahanlığı
kapsayan cameranlı bir giriş uki dolayısıyla
yalı yaşantısında bahçe yönünden
ilişkiyi tikimakta, ayrıca giriş bağı
hizmetleri çözümsüz hale getirmekteydi.
Restorasyon-yenileştirme projesini geliştiren
çözümüne giren bir işlevsel
sorun bu idi. Yapının girişi, orta sofa'yı
arka bahçe ile doğrudan ilişkili duruma
getirecek biçimde komşu duvara itilerek,
komşu yalının çok daha ileri uzanan arka
hızasınca ona yaslanan bir yeni ek girişten
başlayarak zemin ve bodrum katla gelişti-
rildi. Ana yapıya ve komşu yalının sağır
arka duvarına adeta açılıp bahçeden

yalıya doğru yükselerek gelişen bu ek bir
yandan daha elverişli ve korunmuş bir
yükseleyle yapıya girişi sağlıyor. Otu
yanları vestiyer, WC, Servis bölümü
ilişkisi vb. hizmetleri bakımından uygun
bir çözüm ortaya koyuyordu. Ayrıca bu ek
sayesinde alt katla servis bölümleri, giriş
katında mutfak oluşturma ilişkileri ve yeterli
bir ölçüldürme içinde düzenlenebiliyor-
du.

Arka bahçe ve sofa ilişkisi açısından
benzer bir durum üst katla vardı. Bugün
orta sofa'nın üst katla arka bahçeye açılan
pencereleri bu ilişkiyi sağlamak üzere
açılmış yeni pencerelerdir. Eski durumda
sofa bu kasimde yer alan bir banyo ile
tikah idi. Yalının bazı hizmet işlevleri
cadde üzerinde daha önce de var olan bir
muhtemil yapılarının yenilenmesiyle çö-
züldü. Aynı gabaında yenilenen bu yapının
bahçe katında garaj, altında istina merke-
zi, üst katında bağımsız bir bahçe
pavyonu (konuk köşku) bulunuyor. Bu
muhtemil, yalının mutfak bölümü ve
sokakları başlayarak giriş yönüne bahçe
yolu, aralarında bir servis avlusu oluştu-
rulan

Ele alınan yapı bu yalıydı: Ve önemli bir
sorun, işleneli süslemeli tavan ve duvarla-
rı ile, yalı mekanlarının halısı ve mobilya-
larıyla ister istemez özenli ve "gizimli"
kullanımın gereklilikleri yanına, bugünün
ailesinin yinu ister istemez düne göre
farklı istek ve özlentileri uyandıran bu yalının
ıyrdığı olanakları deniz, bahçeyi, ev
mekanı ile gönülmce ve rahatça yaşaması
rdı. Daha önce hizmetliler için, istina
merkezi için ve kayıkhanesi için kullanılmış
olan alt kat bu genel amaçla yeniden otu

26

Tıpkı basım:

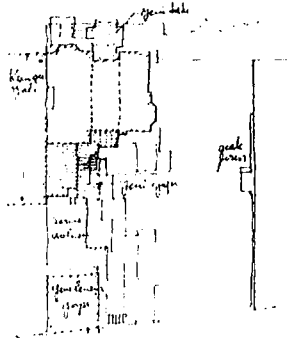
N. Eldem (Bir yalı..., Çevre 3, 1979, ss. 26-30)

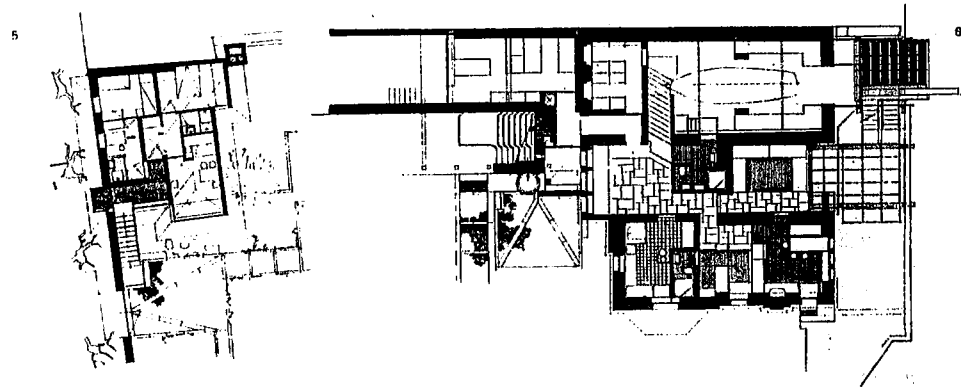
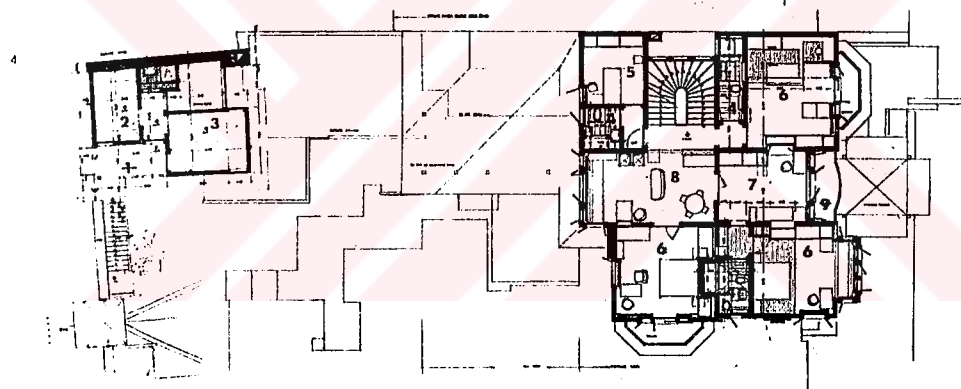
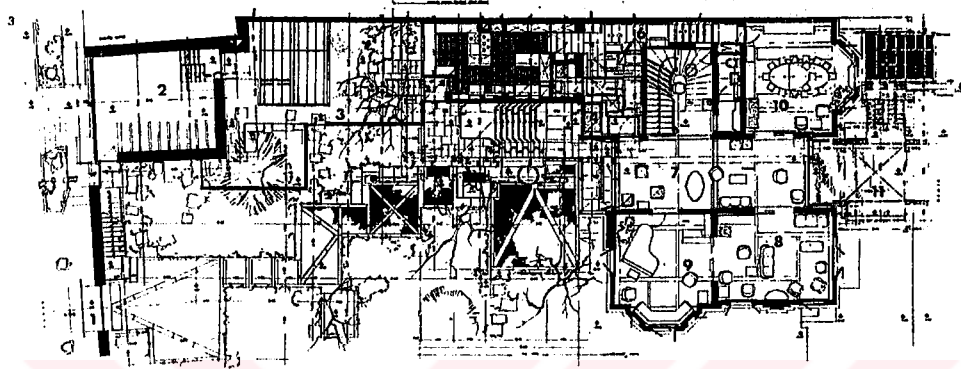
1
Yalının arka cephesinden perspektif görünüşü,
perspective view of the building
2
giriş bölümü, entrance to the building

almı. Üst kattan sağlanacak hiçbir hizmete gerek duyulmadan alenin ve konuklarının tüm günlük gereksinimlerini karşılayacak biçimde düzenlendi. Bu katın üst katta iç ilişkisi sade ve az çok saklı bir şekilde sağlandı. Karşılaşılan bir başka sorun asil yaşama katından - orta solumdan - arka bahçeye çıkmaktı. Bunun giriş mekânı ve ana giriş kapısı yoluyla sağlanması iyi bir çözüm değildi. Bu sorunu bir başka biçimde de görme olanakları vardı. Bahçeden eve "dönen" kişi, eve dışardan "gelen" kişinin girdiği kapıdan görünmüyordu. Tüm bu giriş çıkışlar, yüksek ve alçak kottara bağlanma, alt kata giriş gibi sorunlar, bahçenin bir köşesinde duran ve yatağı ait olmadığı sanılan çöşümünü taşıyıp yerine yerleştirilmesiyle bu su ağası çevresinde çözümlenmeye çalışıldı. Böylece, yapının alt ve üst katlarıyla bahçe ve sokak arasında yatay ve düşey doğrultudaki yer değiştirmelerde farklı uylomlere uygun yönelimler sağlama ve düzenlemeler getirme fırsatı bulunuyordu. Bu düşüncenin uygulanmasıyla, daha behergin olarak biçim kazanmış ve öne çıkarılmış merdiven kısmı yapıya yeni geleni karşılayıp surl ağaçları yapılmış kont görünümüne giriş kapısına yönelirken, sofa önündeki "töğ-ya"nın canlı kapısından çıkan kişi, karşısında daha dar ve içiçlek, profilsiz merdiven kısmını bulur ve on kısa çıkışı izleyerek duvar köşüne a çıkışına yönelir, olur. Yalının kargir alt katı üzerindeki ilk kat döşemesi, kayıklıantaları kaynaklanan rutubet yüzünden oldukça çürümüş, iç ve dış üst kat duvarları kısmi kısmi askıya alınarak bu döşeme bakımına olarak yenilendi. Tüm dikme tabanları değiştirildi. Atış ve suya bağlı sorunlar içeren mutfak, yeni eklenen bölümde kargir olarak inşa edildi. Eski bina içindeki ısılak hacimlerde, duvar kalınlığı içine putrel dikmeler yerleştirilerek üst katta yine iç yüzünden

bağlanan putrel kasnaklar arasında dökölen betonarme döşemeler kullanıldı. Küçük boyutlu mekânlarda, ahşap kirşilemenin yerini alan bu düzenleme aynen uygulandı; mevcut altkâh lavanlarının ve döşemesi- nin değiştirilmesi gereken salon mekânı üzerine gelen yatak ve banyo kısmı içinde mevcut sistemi değnuymun bir betonarme döşeme, bu hacimler içinde bir suki meydana getirerek düzenlendi ve yine putrel dikmelerle zemin kat döşemesine oturtuldu. ısılak hacimlerin çözümlenmesi dışında önemli bir sorun yangın güvenliği ve bunun da önemli bir bileşeni elektrik

donanımı idi. Bunun için tüm oklenti ve bağlantılar özel olarak imal edilmiş dağıtım tablosunda yapıldı ve bütün yapıda hiçbir elektrik buvaltı kullanılmadı. Anahtar ve surlı bağlantıların tümü direksiz olarak döşenen su boruları içinden çoklun kablolarla tozlu tablosu içinde sağlandı. ısıtma merkezi zaten ana yapı dışındaki ek yapıda yerleştirilmişti. Bu arada bazı b'iriliş ve yapın delayları; ıla ilgili kusurların giderilmesi gerekiyordu; Mevcut kapı ve pencerelerin pervazları, süpürgelikler, lavan pervazlarının sıvayla ilişkileri genellikle iyi çözülmüştü. Kul-

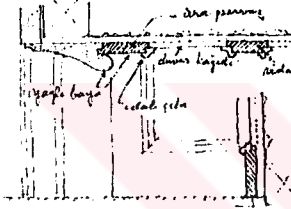

- 3
zemin kat planı, ground floor plan
1 yolun girişi, entrance from the street
2 garaj, garage
3 servis avlusu, service entrance
4 giriş, vestibule, entrance and cloakroom
5 mutfak, kitchen
6 ofis, office
7 tuvalet, toilet
8 salon, hall
9 müzik odası, music room
10 yemek salonu, dining hall
11 teras, terrace

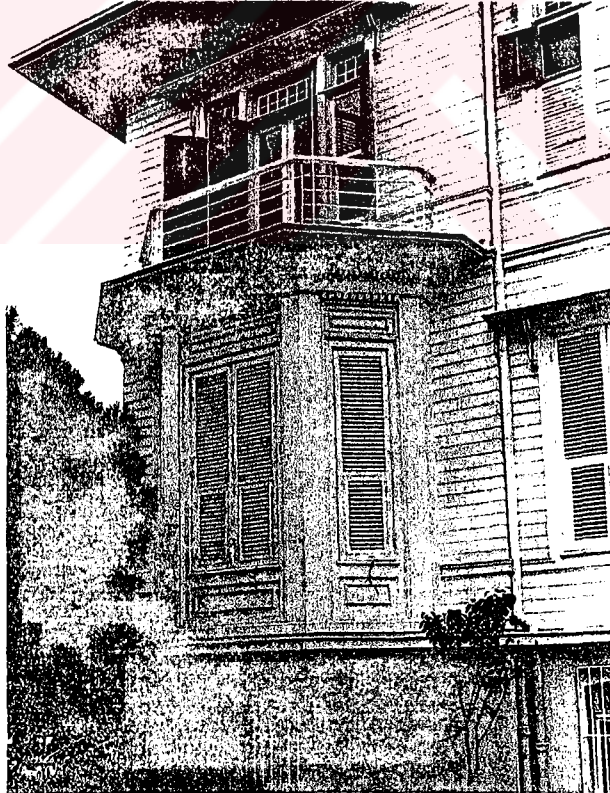
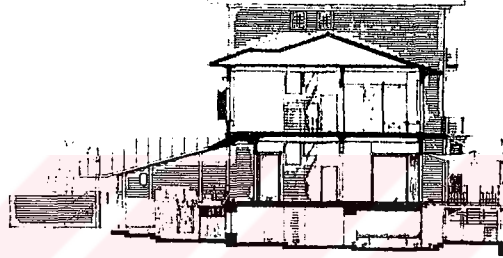
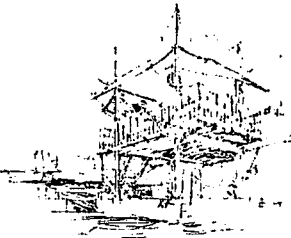
- 4
birinci kat planı, plan of first floor
1 teras, terrace
2 hanımın yatak odası, maid's bedroom
3 hanımın oturma odası, maid's living room
4 banyolar, bathrooms
5 bebek odası, baby's room
6 yatak odaları, bedrooms
7 tuvalet odası, dressing room
8 oturma odası, parlor
9 balkon, balcony

- 5
servis binası üst kat planı, upper floor plan of service building
6
yık altı kat planı, plan of the basement level
7
yalının uzunlamasına kesiti, longitudinal section
8
yalının yan cephesi, side elevation of the building

lanılan lambalı bir pervaz, sözü edilen bu noktalarda döşenilen ve ayna, perdeli, dolap, radyatör gibi tüm eklentilerle duvar ırtısını ağırlayan bir ara eleman olarak kullanıldı. Bu pervaz duvar kağıdı konması

yenilenmesi. ahşap kısımlarının boyanması, renk farklılıkları gibi tüm sorunları en sağlıklı biçimde çözüme fırsatı veriyordu. Restorasyonun gerçekleşmesinde son derece kolaylık sağlayan bir olanaktan yarar lanıldı: Yalı bahçesinde eski yazlık kulübün lokanta olarak kullandığı büyük bir geçici yapı vardı. Gerçekten tecrübeli ve usta bir marangoz, atölyesindeki tüm makinaları ile birlikte bu yapıya taşındı (Fahri Usta'ya saygılar). Yenilenen ahşap kısımları rahatlıkla ve on iyi düzeyde yapılabilmesinde en büyük etken bu karar oldu. Butun ince yapı, süslü kapılar, mutfak dolapları dahil yapıya bağlı donatı tümüyle bilincine duk bu atölye yerinde kaldı. Restorasyon işlemine 1960 yılında başlan mıştı. Tüm çalışmalar 1961'de, toplam 16 ay içinde bittirdi. ■

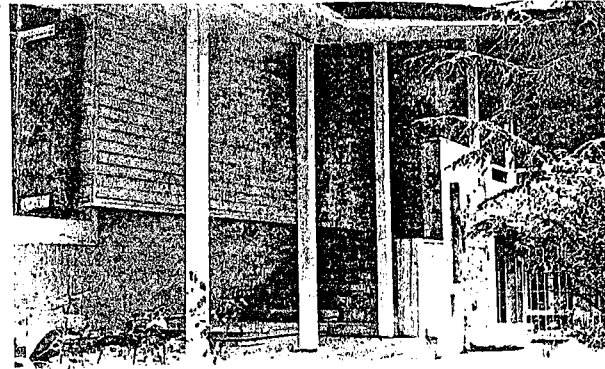
- 9
yapıya katılan eski çeşme, *old fountain inserted into the building*
- 10
iç hacimlerden bir görünüş, *a detail view of the interior*
- 11
deniz cephesi, *sea façade*
- 12
arka cephe, *entrance facade*
- 13
girişin detay, *a detail of the entrance*
- 14
eklenişin cephesi, *facade of the annex*

Fotoğraflar Cüneyt Birel, Mustafa Pehlivanoglu

12

13

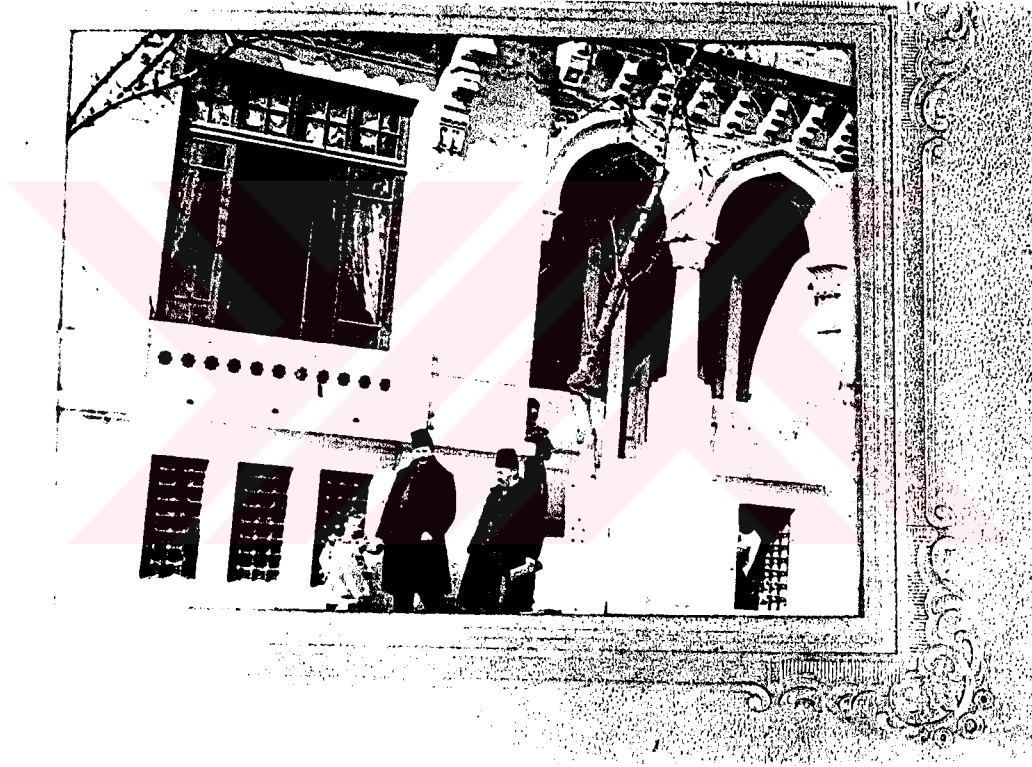

14

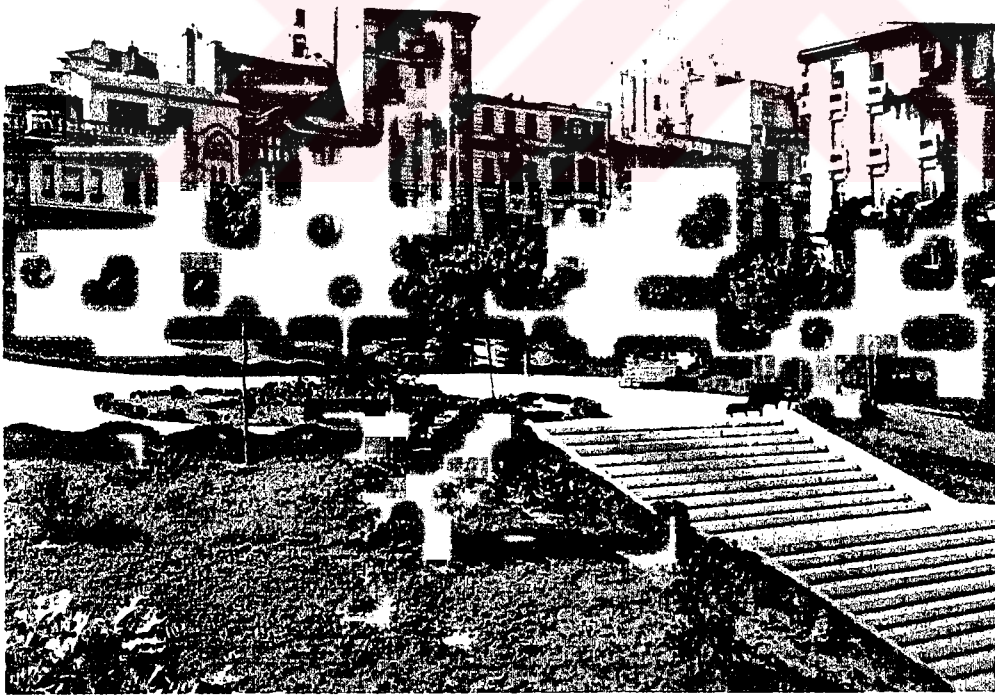

2. VEDAT TEK EVİ-1

- Valikonağı Caddesi, Harbiye, İstanbul
(Vedat Tek'in ikinci ve halen ayakta olan evinin (no.39) sağ bitişiğinde bulunmaktaydı)
- 1908
- 1960'lı yıllarda yıkılmıştır.
- Y. Yavuz (Tek..., 1994)

Şekil 3.2. Vedat Tek kızıyla evden çıkarken
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

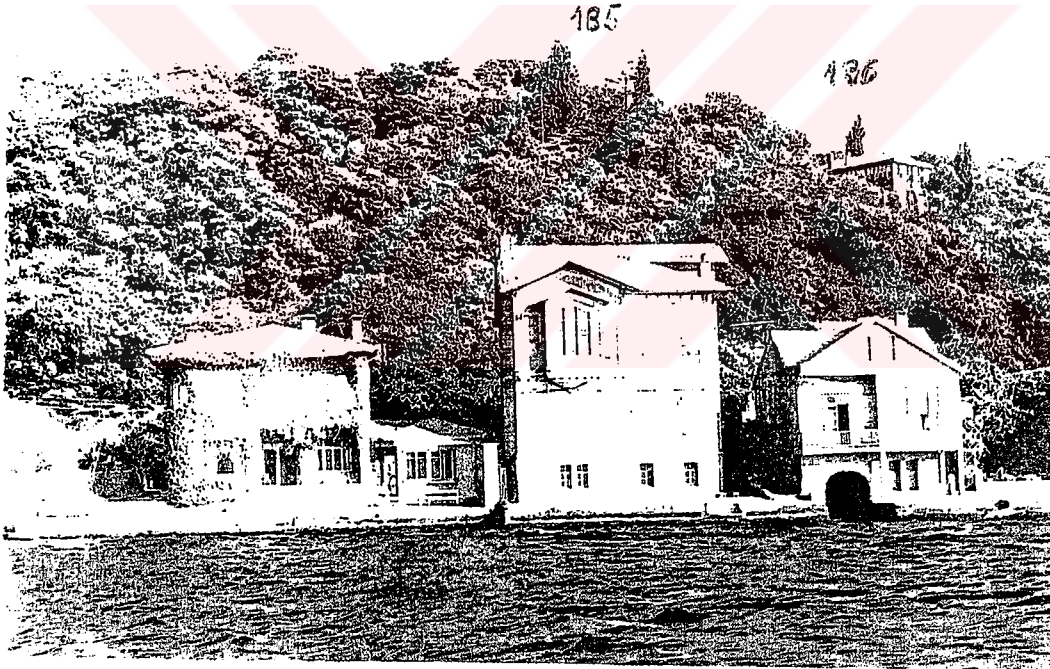
Valikonağı Caddesi, Vedat Tek'in birinci ve ikinci evleri yanyana

Kaynak (üstteki): Ç. Gülersoy (Cumhuriyet'in..., 1999, s.184)

Kaynak (alttaki): S. Kayserilioğlu arşivi

3. HEYKELTRAŞ İHSAN BEY YALISI

- Paşalimanı, Üsküdar, İstanbul
- 1910'lar
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Fotoğraf: Ali Tuncer, 1973

Şekil 3.3. 185 numaralı bina Heykeltraş İhsan Bey Yalısı

Kaynak: O. Erdenen (Boğaziçi..., 1993, s.368)

4. HALİT ZİYA (UŞAKLIGİL) VİLLASI

- Yeşilköy, İstanbul
- 1910'lar
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

5. LEYLA SAZ HANIM VİLLASI

- Küçükyalı, Bostancı, İstanbul
- 1910'lar
- Yandı
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

6. FERİDE AYNİ VİLLASI (Vedat Tek'in kızkardeşi)

- Kalamış, İstanbul
- 1910'lar
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

7. VEDAT TEK, YAZLIK EVİ

- Büyükkada, İstanbul
- 1910'lar
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Nermin Taneri, Vedat Tek'in buraya ait ilk projesinin onaylanmaması üzere daha basit bir projeyi hızla yaptığını belirtiyor.

Yapı geçen zaman içinde büyük değişiklikler geçirmiş.

8. ZİYA PAŞA VİLLASI

- Büyükkada
- 1910'lar
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

9. **BİR VİLLA**

- Büyük Tur Yolu, no.8, Büyükkada, İstanbul
- 1910'lar
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.4. Büyükkada'daki villanın giriş cephesi
Fotoğraflar: Cengiz Kahraman (1999)

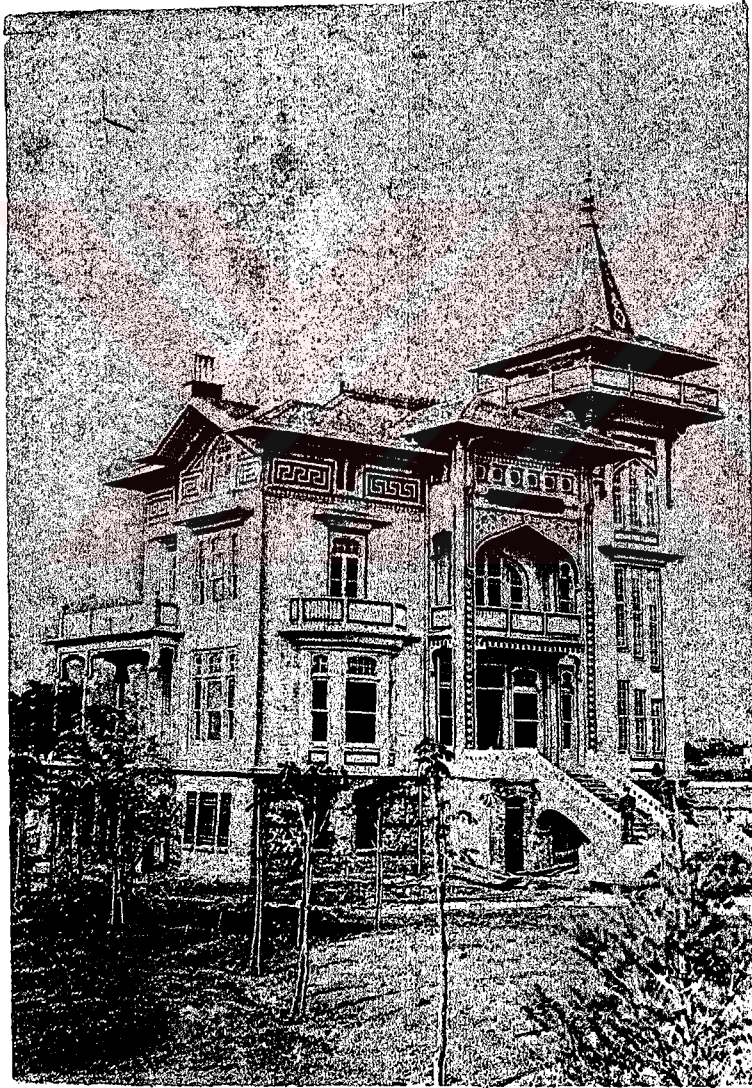
Giriş cephesinden görüntüler

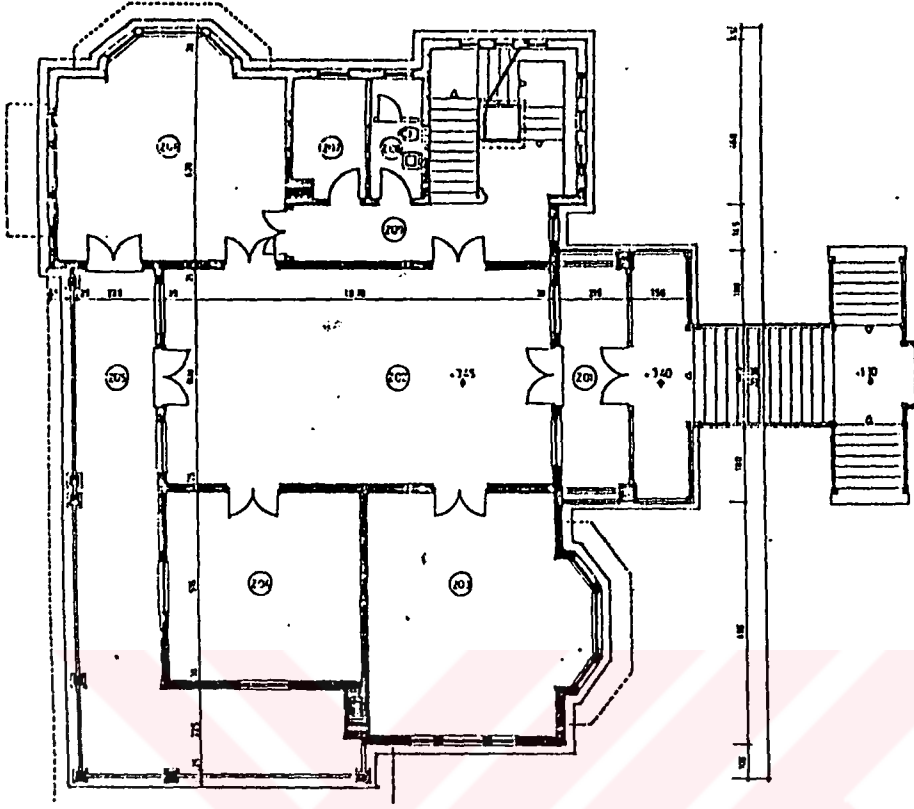
Sol cephe

10. CEMİL TOPUZLU KÖŞKÜ

- Cemil Topuzlu Caddesi, no.40, Çiftehavuzlar, İstanbul
- 1912-1919
- (+)
- 1986'da F. Turhan Giritlioğlu tarafından restorasyonu gerçekleştirildi.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)
- Nihat Tek'in, Nermin Taneri ve Necmettin Sılan'a yazdığı metinler ve Süha Özkan'a verdiği yapılar listesine göre binanın mimarı Vedat Tek'tir.

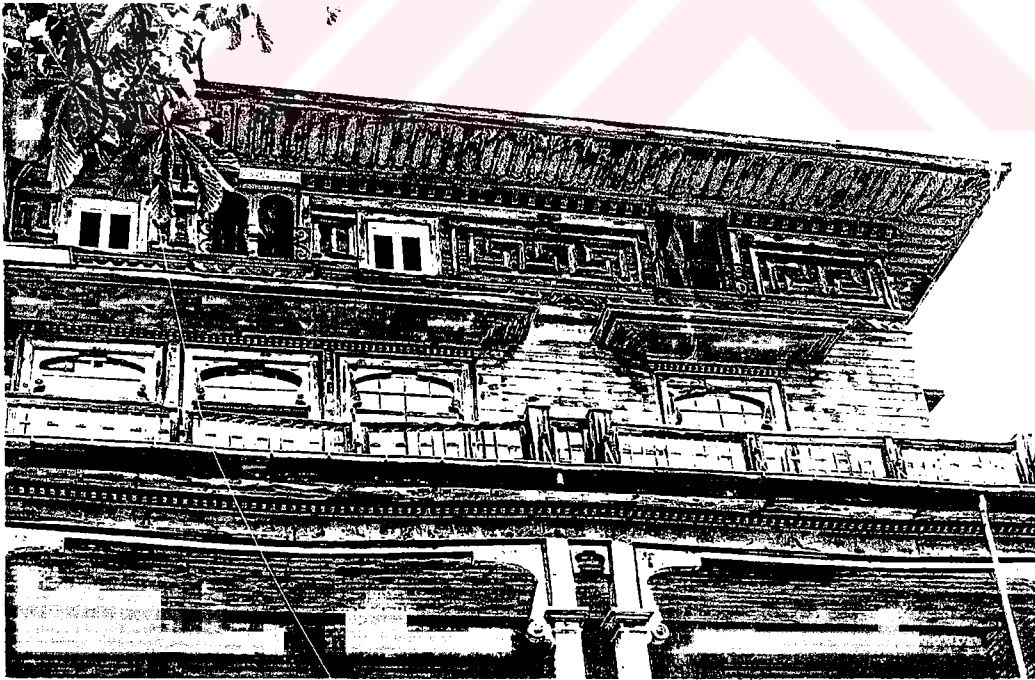
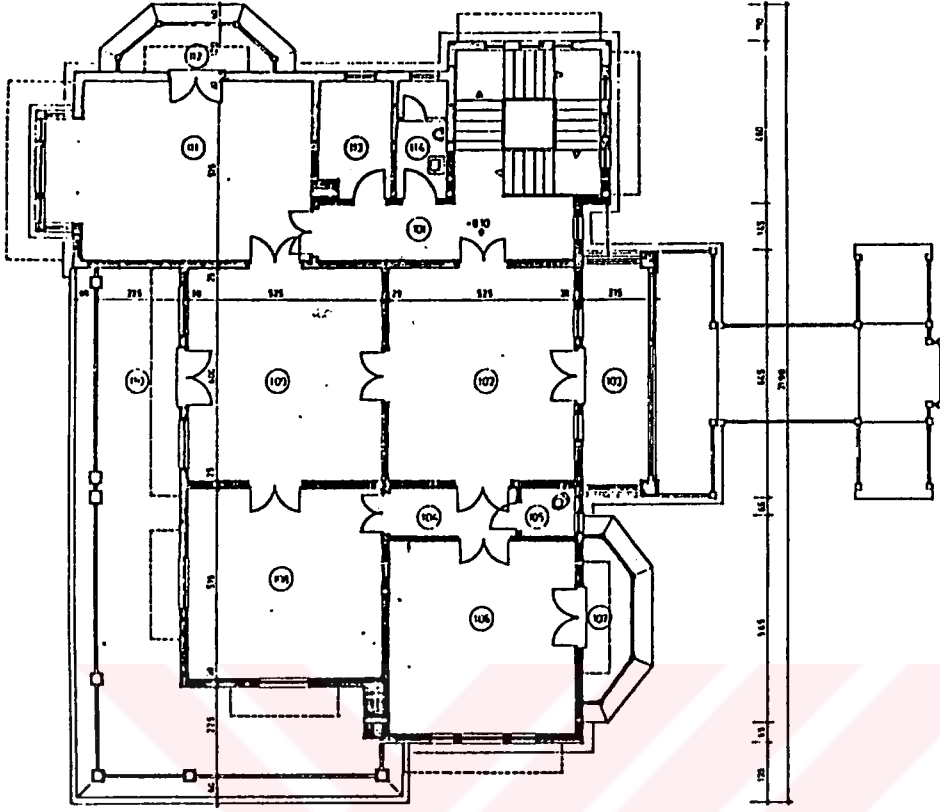

Şekil 3.5. Cemil Topuzlu Köşkü, yapıldığı yıllarda
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

Yükseltilmiş zemin kat planı ve arka cephenin restorasyon öncesi görünümü

Plan ve fotoğraf: T. Giritlioğlu

Birinci kat planı ve arka cepheden ayrıntı

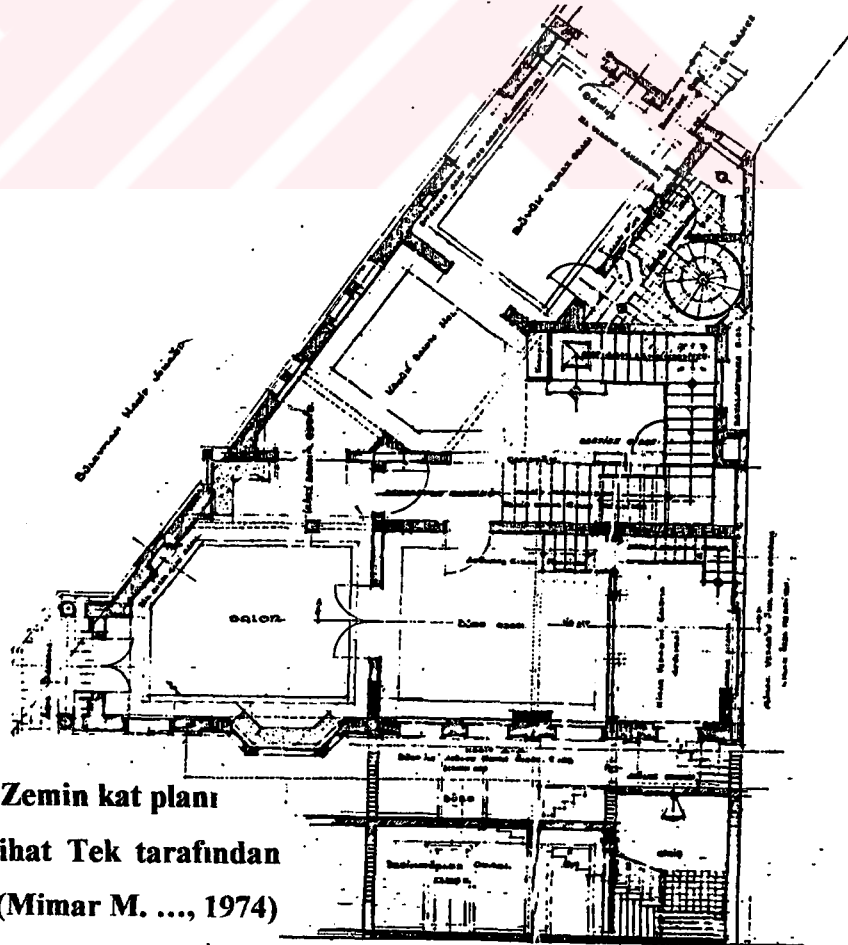
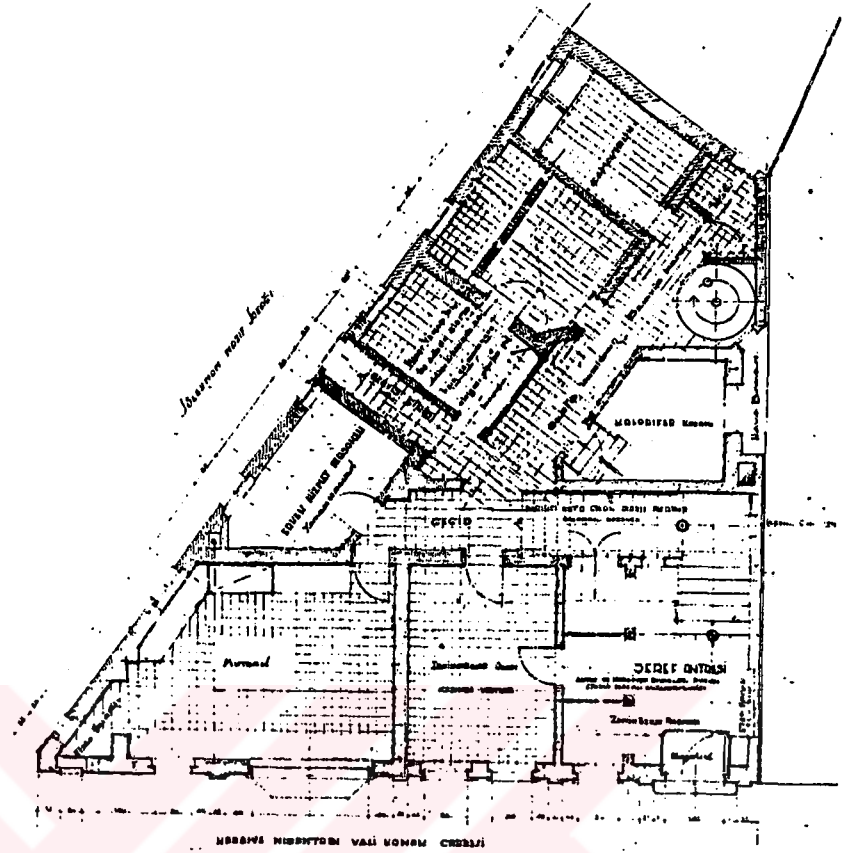
Plan ve fotoğraf: T. Giritlioğlu

11. VEDAT TEK EVİ-2

- Valikonağı Caddesi, no.39, Harbiye, İstanbul
- 1913-1914
- (+)
- önceleri kendisi, daha sonra değişen kullanıcıları tarafından (Yekta Lokantası, Süleyman Nazif Bar) değişikliklere uğramıştır.

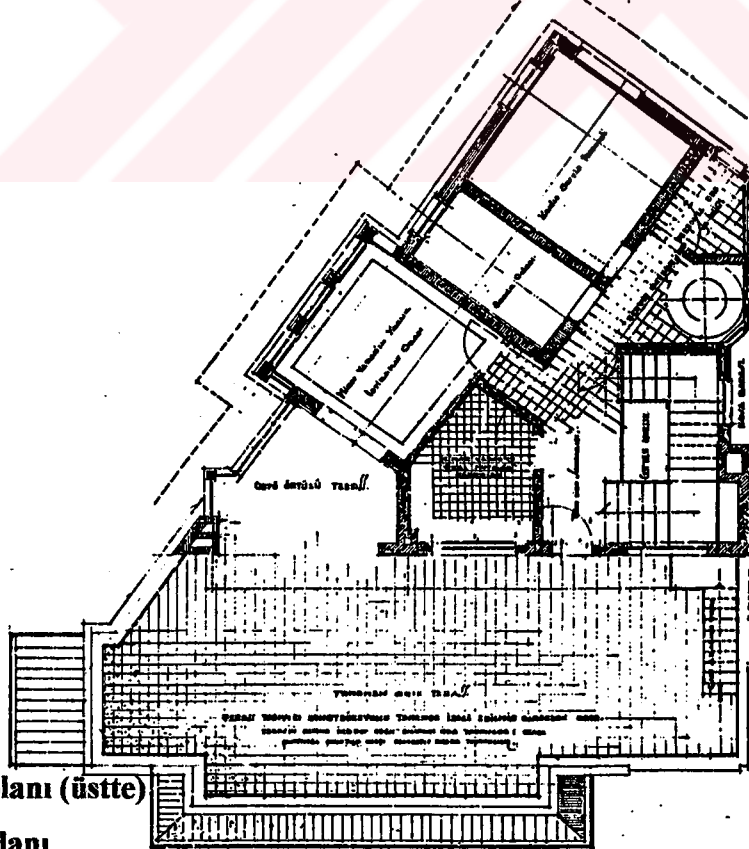
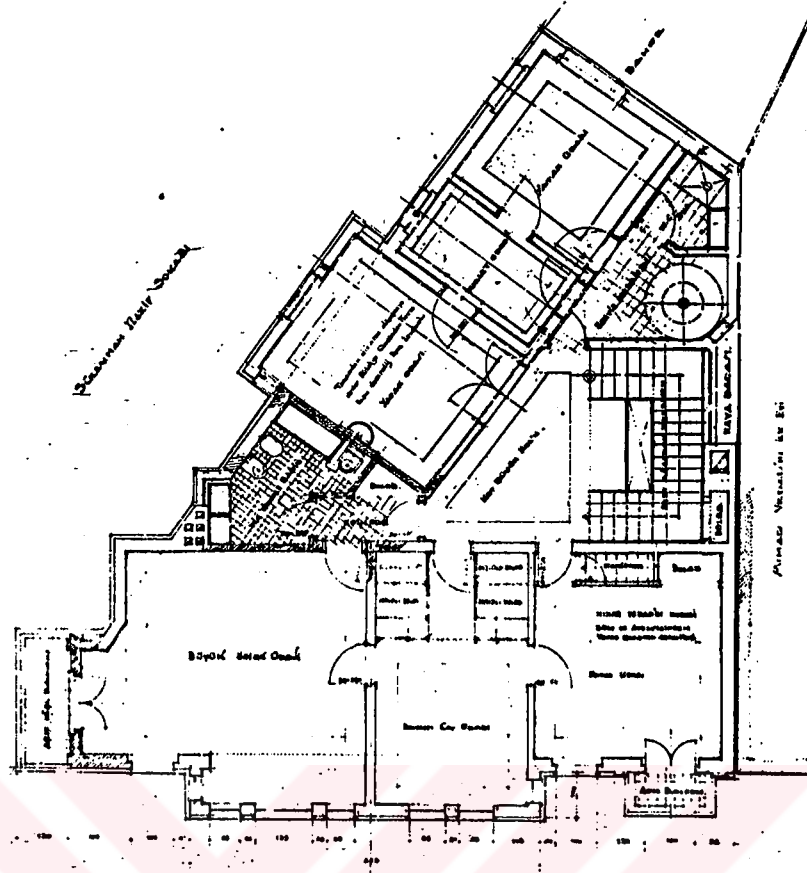

Şekil 3.6. Valikonağı Caddesi'nden Süleyman Nazif Sokağına bakış
Fotoğraflar: P. Derviş (1998)

Birinci kat (üstte) ve Zemin kat planı

**Tüm kat planları Nihat Tek tarafından
yayın için çizilmiştir (Mimar M. ..., 1974)**

İkinci kat planı (üstte)

Teras kat planı

12. ENVER PAŞA KÖŞKÜ

- Portakal Yokuşu, no.32, Kuruçeşme, İstanbul
- 1914-1917
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.7. Ana giriş cephesi

Kaynak: L. Uluç (M. Vedat..., 1987, s.195)

13. AHMET CEMAL BEY KÖŞKÜ

- Kuru Yolu, Yakacık, İstanbul
- 1914-1917
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.8. Ahmet Cemal Bey evinin 1915'te çekilmiş bir fotoğrafı

Kaynak: L. Uluç (M. Vedat..., 1987, s.197)

14. ŞADIYE SULTAN APARTMANI

- Valikonağı Caddesi, no.6, Nişantaşı
- 1922
- 1971’de yıkılmıştır.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.9. Valikonağı Caddesi cephesi

Kaynak: L. Uluç (M. Vedat..., 1987, s.220)

15. **GAZİ KÖŞKÜ** (bugün Gazi Müzesi olarak kullanılan yapı)

- Çankaya, Ankara
- 1924
- (+)
- Bağ evini tadil etmiş ve buna sekizgen bir kule eklemiştir.

Şekil 3.10. Gazi Köşkü

16. **VEDAT BEY (AZİM) APARTMANI**

- Teşvikiye Caddesi, no.17, Teşvikiye, İstanbul
- 1928
- 1985'te yıkılmıştır.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.11. Yan cephe

Kaynak: L. Uluç (M. Vedat..., 1987, ss.220-221)

Ön cephe

17. LOUIS SANGURSKY VİLLASI

- Teşvikiye Caddesi, Teşvikiye, İstanbul
- 1930'lar
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)
- Nihat Tek'in, Necmettin Sılan'a yazdığı metinde de bu evin sonraları Macar Konsolosluğu olarak kullanıldığı kayıtlı.

18. LOUIS SANGURSKY VİLLASI

- Güzelbahçe, Nişantaşı, İstanbul
- 1930'lar
- (-)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

19. GÜNEŞ APARTMANI

- Maçka, İstanbul
- 1930'lar
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

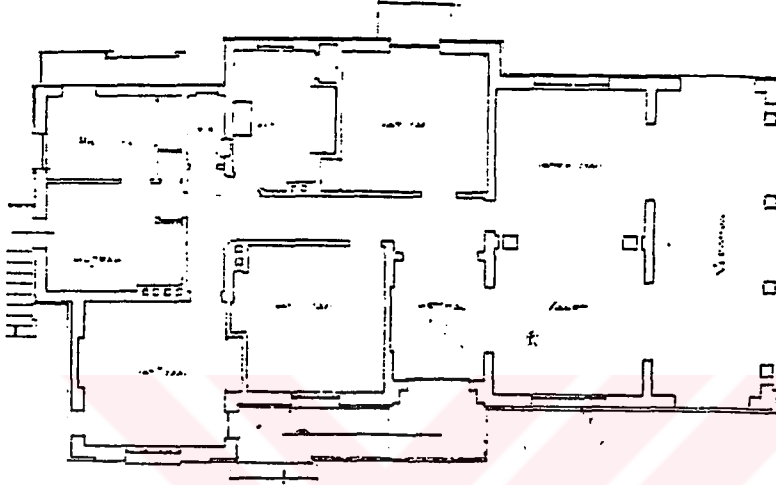

Şekil 3.12. Giriş cephesi

Fotoğraf: P. Derviş (1999)

20. Mr. L. VARBER VİLLASI

- Bağdat Caddesi, no.424, Suadiye, İstanbul
- 1932
- (+)
- büyük değişiklikler geçirmiştir.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.13. Üst kat planı
Kaynak: Mimar, Mayıs 1932, no.5, s.138

Giriş cephesi
Fotoğraf: C. Kahraman (1999)

21. PERTEV APARTMANI

- Cumhuriyet Caddesi, no.13, Taksim, İstanbul
- 1933
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.14. Lamartin ve Cumhuriyet caddelerinin keşistiği köşe

Fotoğraf: P. Derviş (1999)

22. HALİT ZİYA (UŞAKLIGİL) BEY APARTMANI

- Pierre Loti Caddesi, no.19, Çemberlitaş, İstanbul
- 1934
- (+)
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Halit Ziya B. apartmanı • Çemberlitaş
Prof. Mimar M. Vedat

Bu apartman İstanbul belediyesinin karşısında eski Türk - Alman Dostluk Yurdu arsasının bir kısmına inşa edilmiştir. Her katta iki daire vardır. Her dairede, dörder oda, birer hizmetçi odası, mutfak, halâ ve banyo vardır.

Müşterek bir merdivenden bir methal ile dairelere girilmektedir. Mutfakların doğrudan doğruya esas merdivene kapıları vardır. Plânın tanziminde, arsanın hususi vaziyeti nazarı dik-

kate alınarak, kısımların doğrudan doğruya güneş ve hava almasına çalışılmış ve bunda muvaffak olunmuştur. Sağ taraftaki dairelerin sol taraftakilerden fazla olarak birer ofisi vardır.

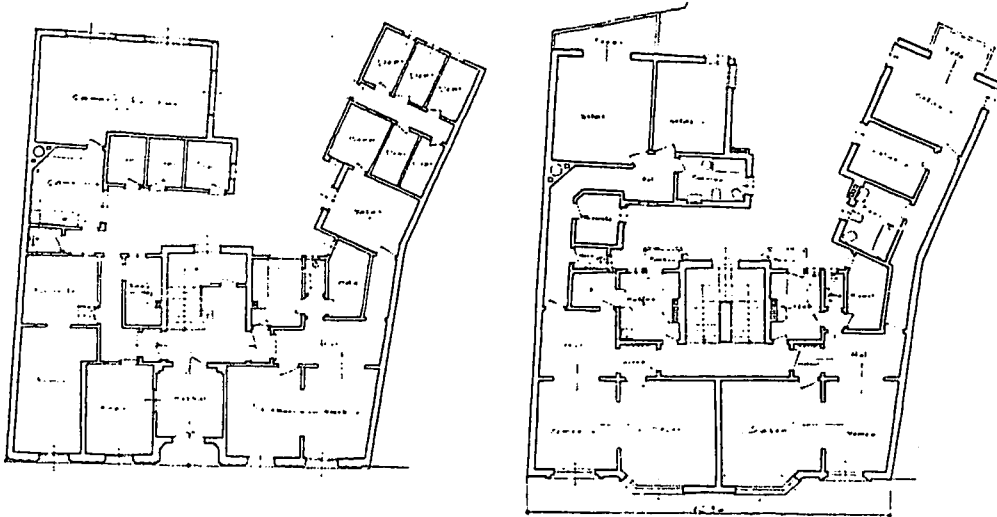
Bu apartman bugün birçok ailelerin aradıkları dört odalı ve bütün teferruatı bulunan daireleri havi iyi bir binadır.

Şekil 3.15. Halit Bey Apartmanı, yayının tıpkı basımı

Kaynak: Mimar, sayı 8, 1934, ss.226-228

Caddeden görünüş

Kat planları. M. 1-100

Arka görünüşleri, merdiven ve bir oda.

23. YAYLA APARTMANI

- Valikonağı Caddesi, no.22, Nişantaşı, İstanbul
- 1939
- 1987’de yıkılmıştır.
- L. Uluç (M. Vedat..., 1987)

Şekil 3.16. Valikonağı Caddesi’ndeki apartman Yunus Nadi Bey için yapılmıştı
Kaynak: S. Özkan (Reddedilen..., 1987, s.29)

4. KONUT TASARIMLARI VE DEĞERLENDİRME

Bir tasarım süreci mimar açısından nasıl gelişmektedir? Bitmiş bir ürün üzerinde değerlendirme yaparken, mimarın ürünü tasarlarken örgütlediği mekanların gerisindeki mantık kurgusunu çözümlmek olası mıdır?

Yapıyı tüm biçimsel üslup değerlerinden ve bunun gerisindeki ideolojik bütünden soyutlayarak, bir anlamda berraklaştırarak yapılacak bir okuma denemesinin, yukarıdaki soruları yanıtlayabileceği düşüncesiyle gerçekleştirilen bu çalışma kendini bir tipoloji araştırması içinde bulmuştur.

Tipoloji ise birden fazla örnek üzerindeki bir analizin sonucunda oluşturulabilir. Apartman'ın bu çalışmada analiz konusu olarak seçilmesinin sebebi, giriş bölümünde belirtildiği üzere “yeni bir olgu” olmasının yanısıra budur. Müstakil evler ise bu yeni olgunun bir önceki aşaması olarak, okumanın devamlılığını sağlamak amacıyla üçüncü bölümde yer almıştır.

Mimarın imgelemindeki ile kağıdı (proje), kağıdı ile ürün (bina) arasındaki bir dizi bağıntının, burada, Vedat Tek'in iki makalesi, bunlardan birindeki üç örnek proje ve iki ürünü arasındaki bağıntılar aracılığıyla çözümlenmeye çalışılmıştır.

İnceleme yöntemi: Konutu oluşturan mekanların örgütlenme biçimi ve mekanlar arasındaki sirkülasyon incelenmiş, bir araya gelişlerindeki ortak noktalar ve varsa farklılıkların sebebi araştırılmıştır. Parsel özellikleri (konum, boyut gibi) ve sokak / cadde ile ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca makalesinde altını çizdiği ve titizlikle uyguladığı sağlık ve bununla doğrudan ilişki içinde olduğunu düşündüğü doğal ışığın konutlarına dahil ediş şekli etüd edilmiştir. Benzer şekilde depolama alanlarını: gömme dolaplar, nişler, raflar aracılığıyla mimariye dahil ettiği tesbit edilmiş, farklı yerlerdeki uyarlamaları incelenmiştir.

Şekil 4.1. 1930 yıllarında ana cephe

Kaynak: L. Uluç (M. Vedat..., 1987, s.224)

Şekil 4.2. Güneş Apartmanı (1999)

Teşvikiye'deki Güneş ve Taksim'deki Pertev apartmanlarında yapılan rölöve ve tesbitler ile Pertev apartmanındaki kullanıcı bilgileri incelemenin ilk aşamasını oluşturmuştur.

4.1. Konut Tasarımlarının İşlevsel Analizi

4.1.1. Yapı Ölçeği

GÜNEŞ APARTMANI:

Adres: Teşvikiye Caddesi, no: 69, Maçka, İstanbul

Yapım yılı: 1930'lar

Geçirdiği değişiklikler:

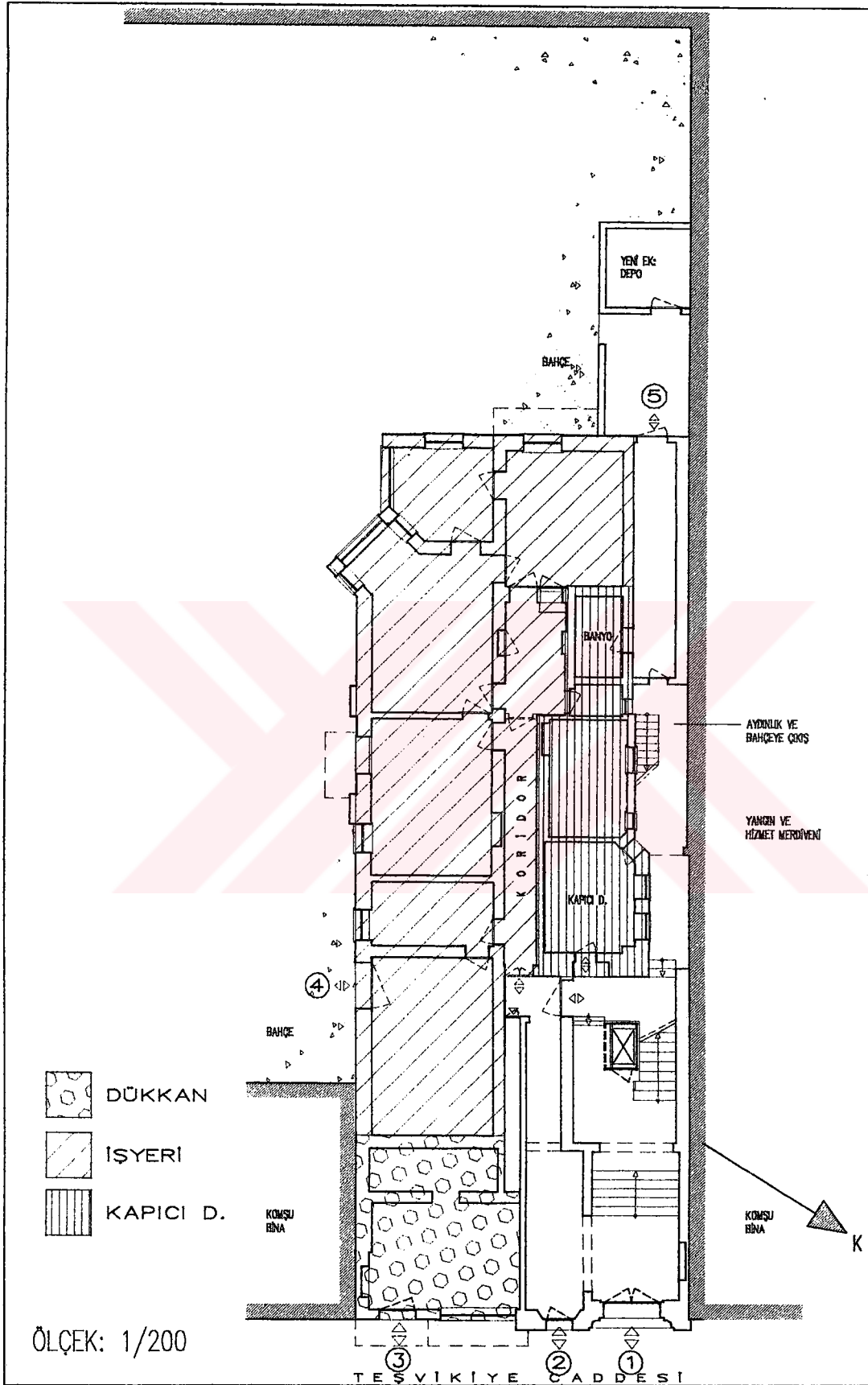
1930 tarihlerine ait bir fotoğrafta binanın zemin + 3 katlı olduğu, 4. katta ise geri çekilmiş bir kütle daha olduğu görünmektedir. Sağ tarafındaki (bitişik nizam) bina bugünkü bina ile aynıdır. Bugün Bahar Pastanesi olan solundaki tek katlı bina ise fotoğrafta yoktur (Şekil 4.1.). Bina bugün zemin + 5 katlıdır. Eklerin Vedat Tek tarafından yapıldığını tahmin edilmektedir. Güneş Apartmanı'nın hemen sağındaki binalarda da kat eklemeleri açıkça okunmaktadır. Bahar Pastanesi çalışanlarından Natık Günday'dan pastanenin 1976 tarihinde işletmeye açıldığını daha önce Kontes ve ondan da önce Neşe pastanelerinin varlığı öğrenilmiştir.

Güneş apartmanının şimdiki sahibi Mehmet Gürani, ona da babası Zekeriya Gürani'den kalmış. Tarsus'lu bir aile olan Gürani'ler yaklaşık olarak 1945 yılında binayı satın almışlar ancak ilk sahibinin kim olduğu bilgisine ulaşamadı (Mehmet Gürani ile görüşme bilgisi).

Kat alanı toplam 320m²'dir.

Şekil 4.3. Güneş Apartmanı: arka cephe

Şekil 4.4. Güneş Apartmanı: zemin kat, yerleşim şeması

Binaya beş giriş düşünülmüştür:

Birinci Giriş: Cephenin en sağındaki, çift kanatlı ana giriş kapısıdır. Buradan 5 basamakla yükselerek asansör ve merdiven sahanlığına ulaşılmaktadır. Asansörün gerisinden iki dik basamakla kapıcı dairesinin koridoruna inilmektedir.

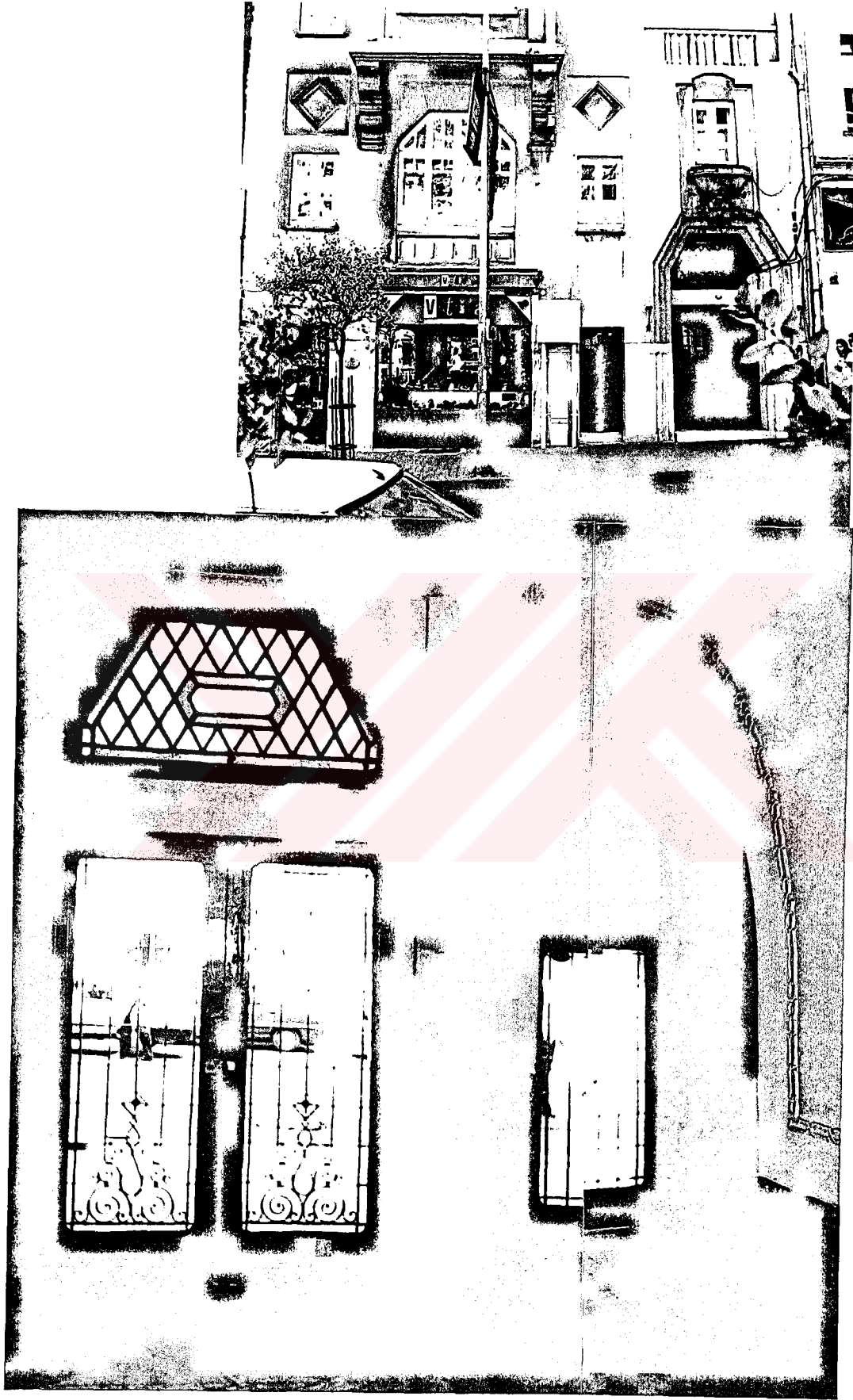
İkinci Giriş: Ana giriş kapısının hemen solundadır ve aynı alana açılmaktadır. İki alan arasındaki bir kemerli duvar bölmesi, mekan tanımını farklılaştırarak bir ayrım sağlamaktadır. Bu kapı açılıp ilerlendiğinde, iki kanatlı giriş kapısı olan bir işyerinin giriş holüne ulaşılmaktadır.

Bu holde, (asansörün gerisinden de ulaşılan) kapıcı dairesinin koridoruna açılan bir kapı ve alt kattaki asansör dairesi, kazan dairesi, mutfak ve bir küçük odaya ulaşımı sağlayan merdivene açılan bir başka kapı daha olduğu tesbit edilmiştir. Kapıcı dairesinin olduğu koridor, ileride göreceğimiz üzere, aslında binanın aydınlık, yangın kaçış / hizmet merdiveninin olduğu alana açılmakta ve yeni bir koridor bağlantısı ile arka bahçeye bağlanmaktadır. Yangın anında binanın ana merdiveninin yanısıra buradan tüm katlara ulaşan ve mutfakla bağlantısı kurulmuş olan bu merdiven de kaçış amaçlı kullanılabilir. Günlük yaşamda ise bu merdiven, her katta bir hizmet mekanı olan mutfak ile zemin katın bağlantısını üstlenmiş durumdadır. Unutulmamalıdır ki apartmanın yapıldığı yıllarda sol kısımda bina yoktu. Dolayısıyla bu sirkülasyon sokak ile bağlantıyı sağlamaktaydı. Şimdi Bahar Pastanesi olan bina, apartmanın sokak ile olan ilişkisini bloke etmiştir.

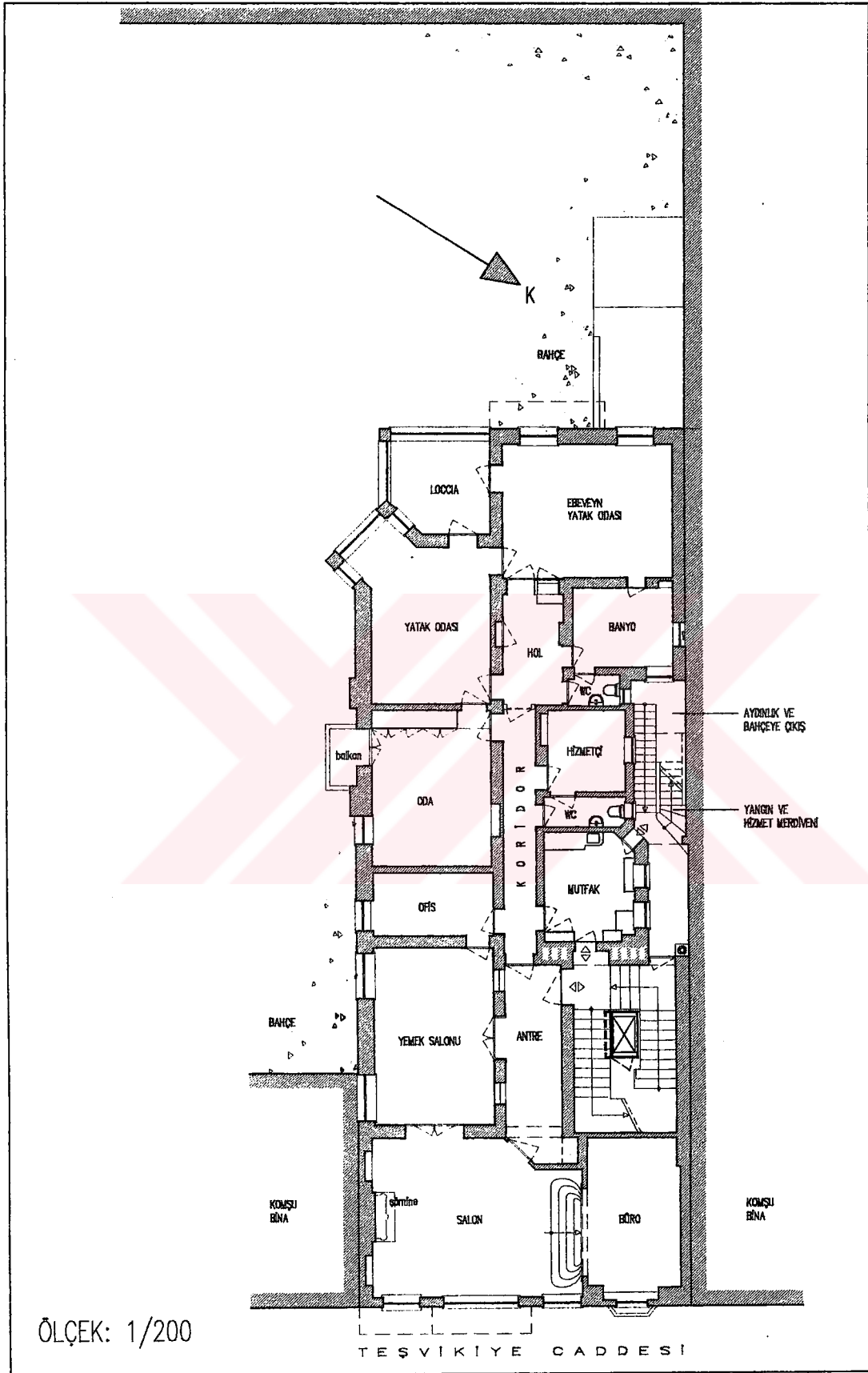
Üçüncü Giriş: Ön cephenin en solundaki ayakkabı dükkanının kapısıdır. 1930 yıllarında çekilmiş aynı fotoğraf bu mekanın ayrı girişi ve büyük camekanlı vitrini ile yine ticari amaçlı planlandığını düşündürmektedir. Tarihleri tesbit edememiş olmakla birlikte bu dükkanın önceki kullanımının bir eczane olduğunu bilmekteyiz.

Dördüncü Giriş: Bugün işyeri olarak kullanılan yere ait ve bahçeye (oradan da sokağa) açılıyor(du).

Beşinci Giriş: Aydınlığa giden hizmet koridorunun bahçe (oradan da sokak) ilişkisini sağlıyor(du).

Şekil 4.5. Güneş Apartmanı: girişler

Şekil 4.6. Güneş Apartmanı: birinci kat planı (rölöve)

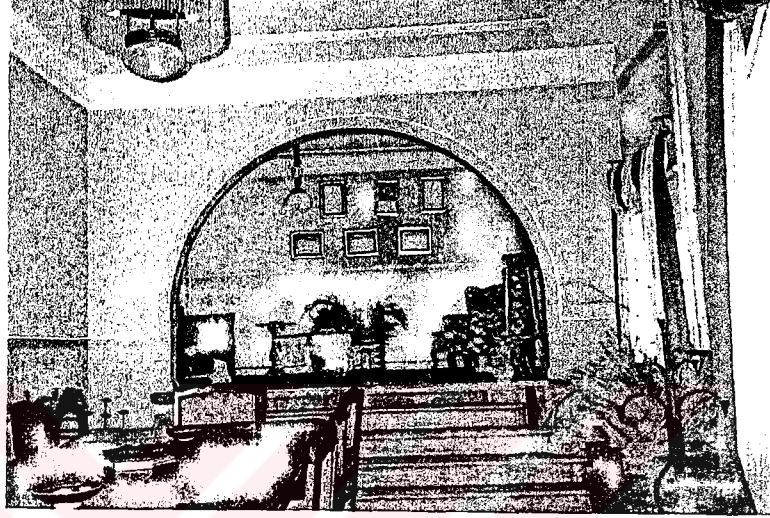
Binada sadece girişin ön bölümleri ile birinci katta rölöve çalışmasına izin alınabildiğinden zemin katın ayrıntılı çizimlerini elde etme olanağı bulunamamış ancak ilişkiler şeması çıkarılabilmektedir. (Şekil 4.4.) Bu şemada zemin katta kapıcı dairesinin geniş bir yer kapladığı görülmektedir. Oysa o dönemde her katın kendi hizmetlisini kendi bünyesinde topluyor olması, bugün işyeri olan hacmin, kapıcı dairesi olarak gösterilen mekanların da eklenerek daha büyük bir bütüne sahip olabileceğini düşündürmektedir. Bu bütünün işyeri ve/veya konut olarak kullanılabileceği de planlanmış olabilir.

Konut:

Birinci kata ait rölöve çiziminde görüleceği üzere merdiven sahanlığında iki kapı vardır (Şekil 4.6.). Bunlardan büyük ve merdivenin çıkış doğrultusuna göre “karşılar” konumunda olan ana giriş kapısıdır. Diğer ise bu kapının sağında ve ona dik olan, tek kanatlı hizmet kapısıdır ve mutfığa açılmaktadır. Ana giriş kapısı geniş bir antreye açılmaktadır. Tam karşı duvarda yüksek, kemerli ve çift kanatlı bir kapı bulunmaktadır. Kapının her iki yanında yuvarlak pencere boşlukları vardır. Şeffaf olan kapı ve bu boşluklardan içeriye gün ışığı gelmektedir. Ana giriş ve hizmet girişi dışında tüm kapıların, mekanların mahremiyetine göre değişen oranlarda doğal / yapay ışığın dağılmasını sağlayan cam bölmelerinin olduğunu burada belirtmek gerekir. Bu kapının gerisinin yemek salonu olarak planlandığı düşünülmektedir. Aynı antrenin sol ucunda açılı bir kapı ile salona geçilmektedir ve hemen kapının bulunduğu yerde bir vestiyer nişi bulunmaktadır. Salona düz girebilecekken düzenlenen bu açılı konumlanma, vestiyer için bir bölüm ortaya çıkarırken aynı zamanda da kişiyi salonun ortasına yönlendirmektedir. Salondaki şöminenin her iki yanında birer kemerli niş vardır. Üst katlarda bu hizalarda görünen pencereler bina ilk yapıldığı yıllarda, henüz solunda başka bina yokken, bu nişlerin de pencere olarak tasarlanmış olabileceğini düşündürmektedir. Salondan beş basamakla yükseltilerek ayrılmış ayrı bir bölüme daha geçilmektedir. Bu ayrım kemerli bir duvar bölmesidir. Vedat Bey’in orijinalini bulduğumuz ve ilerde göreceğimiz konut planlarında salona bu şekilde eklenmiş bölümleri “büro” olarak isimlendirilmesi dolayısıyla bu mekan da “büro” olarak isimlendirilmiştir. Salondan iki kanatlı, yüksek bir kapı ile yemek salonuna bağlantı vardır.

Şekil 4.7. Antre, niş içindeki vestiyer (solda)
Antreden salona giriş, solda vestiyer nişi (altta)
Antreden hizmet koridoru kapısına bakış (üstte)

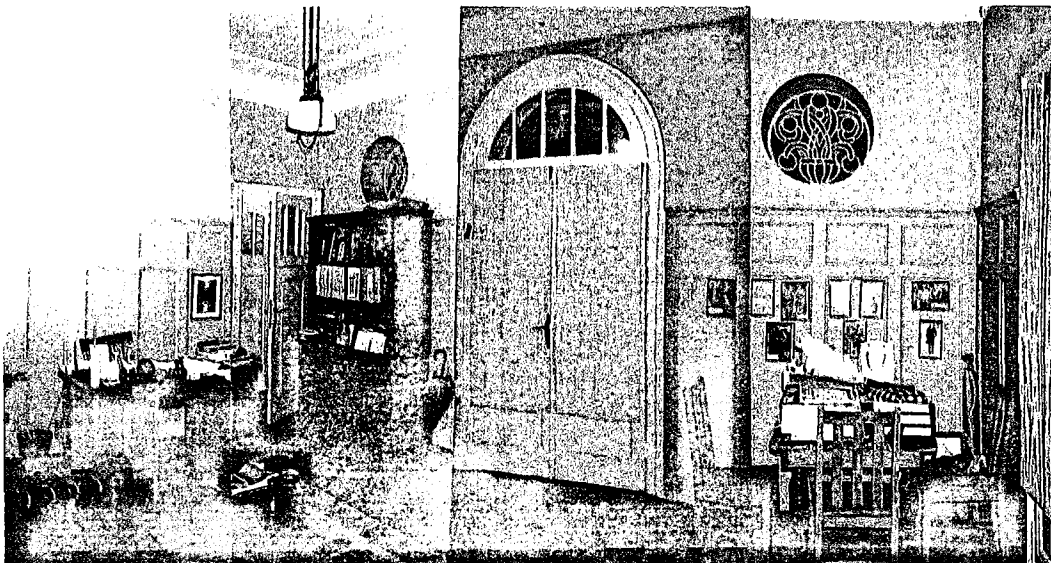

**Şekil 4.8. Salon ile büro arasındaki kemerli bölücü duvar,
Salondan büroya bakış (üstte)**

**Şöminenin yanındaki nişler
Bürodan salona bakış (altta)**

Yemek salonunda, antreye geçiş kapısının yanısıra “ofis” olarak isimlendirilen (mutfak ile yemek salonu arasındaki bir hazırlık mekanı olduğu tahmin edilen) odaya da (diğerlerinden daha alçak olan) bir kapı açılmaktadır. Antredeki son kapı, hizmet koridoru olarak isimlendirilebilecek mekana açılmaktadır. Hizmet koridorundan mutfağa, ofise, tuvalete, hizmetçi odasına ve bir “oda”ya daha bağlantı vardır. Adı geçen bu “oda”nın yatak odasıyla da bağlantısının olması, mekanın çok amaçlı tasarlanmış olabileceğini göstermektedir. Ailenin bir yatak odası olabileceği gibi, misafir yatak odası, çalışma ve hatta ikinci bir hizmetçi odası olarak kullanılabileceği planlanmış olabilir. Hizmetli koridoru, üstteki hol ve alttaki antrenin kapılarının kapatılması ile kendi özerk alanına sahip olmaktadır. Bu koridorun bitimindeki hol ailenin yatak odaları, tuvalet ve banyolarına açılmaktadır. Yatak odası ile bir kapı bağlantısı olan “oda”, bu özel yaşam alanına sızmanın tek yolu olarak görünmektedir. Ancak bu kapının kilitlenmesi ile tüm katta  özerk mekanlar topluluğundan söz etmek olasıdır: aile, hizmetli, misafir mekanları ile bunlara ait koridor ve holler.

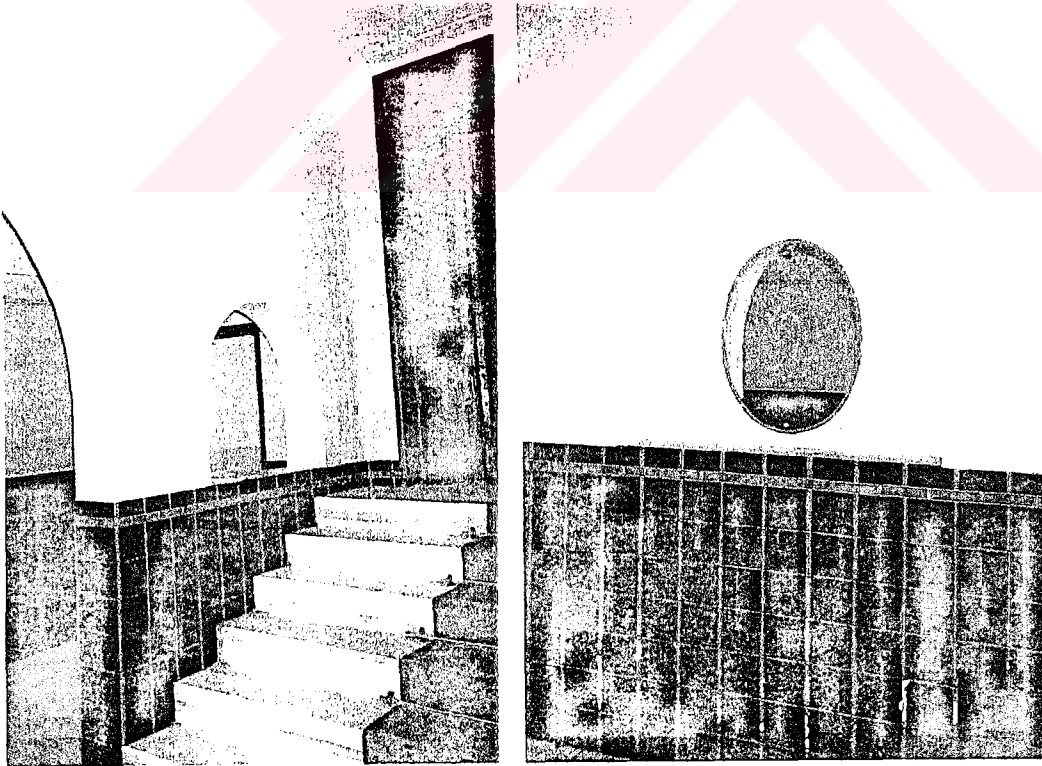
Misafir mekanlarında dikkati çeken geçişler (bölme / kapılar aracılığı ile) aile bölümlerinde de devam etmektedir. Örneğin ebeveyn yatak odası olduğu tahmin edilen sağ st köşedeki odadan banyoya, solundaki “loccia”ya ve diğer yatak odasına geçiş imkanı vardır. Bu yatak odasında dört adet kapı vardır ve en azından nn aynı bölgede toplanması odanın diğer bölümlerinin istenildiği gibi tefriş edilme olanağını vermektedir. Bu açıdan bakıldığında, bir birine dik duvarlardaki kapıların birbirinin üzerine aılması özellikle tasarlanmış gibidir. Diğer yatak odası ile “oda” arasındaki geçişler de bu uygulamaya bir başka örnektir.

şekil 4.9. Yemek salonu: büyük kemerli kapı antreye, soldaki kapı ofise açılmaktadır

Dikkati çeken bir diğer unsur da dolap ve nişlerdir. Ebeveyn yatak odasına girişte, bugün hole doğru açılan dolabın sonradan eklendiği, aslında bu dolabın yatak odasının içinden kullanılan bir gardrop olduğu tahmin edilmektedir. Holden yatak odasına iki kanatlı bir kapı ile geçilmesi ilk anda akla uygun gelse de her iki kanat arasındaki 12cm'lik masif kayıt bu düşünceyi çürütmektedir. Vedat Bey'in diğer tasarımlarına bakınca bir geçiş kapısı mı, yoksa bir dolap kapısı mı olduğu ilk anda algılanamayan türden uygulamaları da bu düşünceyi güçlendirmektedir.

Örneğin aynı holde, 90cm genişliğindeki, kapı görünümlü kapak aslında 25cm derinliğinde bir dolaba açılmaktadır. Hizmetçi odası ve "oda"da da duvara gömülü nişler vardır. Bu "oda"da tavana kadar yükselen dolabın yatak odasına geçişteki kapının üstünde de devam ettiğini görüyoruz. Antreden salona geçişte yaratılan niş vestiyer olarak kullanılmaktadır. Denebilir ki, Vedat Bey'in tasarımının kuvvetli bileşenlerinden biridir; dolaplar ve nişler. Ya da nişlerdeki dolaplar ve raflar. Ana girişte (zemin kat) içine ayna konulmuş, üstü kemerli nişi veya 1 ve 2 numaralı girişleri ayıran kemerli bölümün devamındaki kemerli niş, uygulamanın binanın diğer bölümlerindeki sürekliliğini göstermektedir (Şekil 4.10.).

Şekil 4.10. Giriş 1 ve 2'yi ayıran kemerli bölümleme
Giriş 1'in sağ duvarındaki aynalı niş (sağda)

2. PERTEV APARTMANI

Adres: Cumhuriyet Caddesi, No:13, Taksim, İstanbul

Yapım Yılı: 1933

Bodrum + zemin + 5 kat + 6. katta, geri çekilmiş bir daire daha vardır.

Zemin katta 6 giriş görünmektedir. Cumhuriyet Caddesi cephesinde, sağdaki çift kanatlı ana giriş kapısının dışındaki diğer üç giriş: iki fotoğraf stüdyosu ve bir havayolları acentasına aittir. Lamartin Caddesi cephesinde, en soldaki giriş bir bakkal dükkanına aittir, onun hemen sağındaki giriş ise kapıcı dairesinin mutfağına açılmaktadır. Lamartin ve Cumhuriyet caddelerinin kesiştiği yerde bulunan bina, ününü şimdi artık olmayan köşedeki Pertev Eczanesi'nden almıştır. Eczanenin sahibi Ethem Pertev, şimdi binanın 6. katında oturan Neylan Dirilgen'in dedesidir. Neylan hanım binanın en eski kullanıcılarındandır. Ethem Pertev'in kızı, Neylan hanımın annesi olan Mefharet Sarper hanım ile 3. kattaki evlerinde çocukluk ve gençlik yıllarını geçirmiş, evlendikten sonra 4. kata geçmiştir. Rölöve, yaklaşık iki sene önce Mefharet hanımın vefatı ile boşalan dairede alınmıştır. Binanın zemin ve birinci katı iş yeri, diğer katları ise konut olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.11. Pertev Apartmanı: ana giriş kapısı

Şekil 4.12. Pertev Apartmanı: Cumhuriyet Caddesi cephesi (1999)

Şekil 4.13. Lamartin ve Cumhuriyet caddelerinin kesiştiği köşe

Konut:

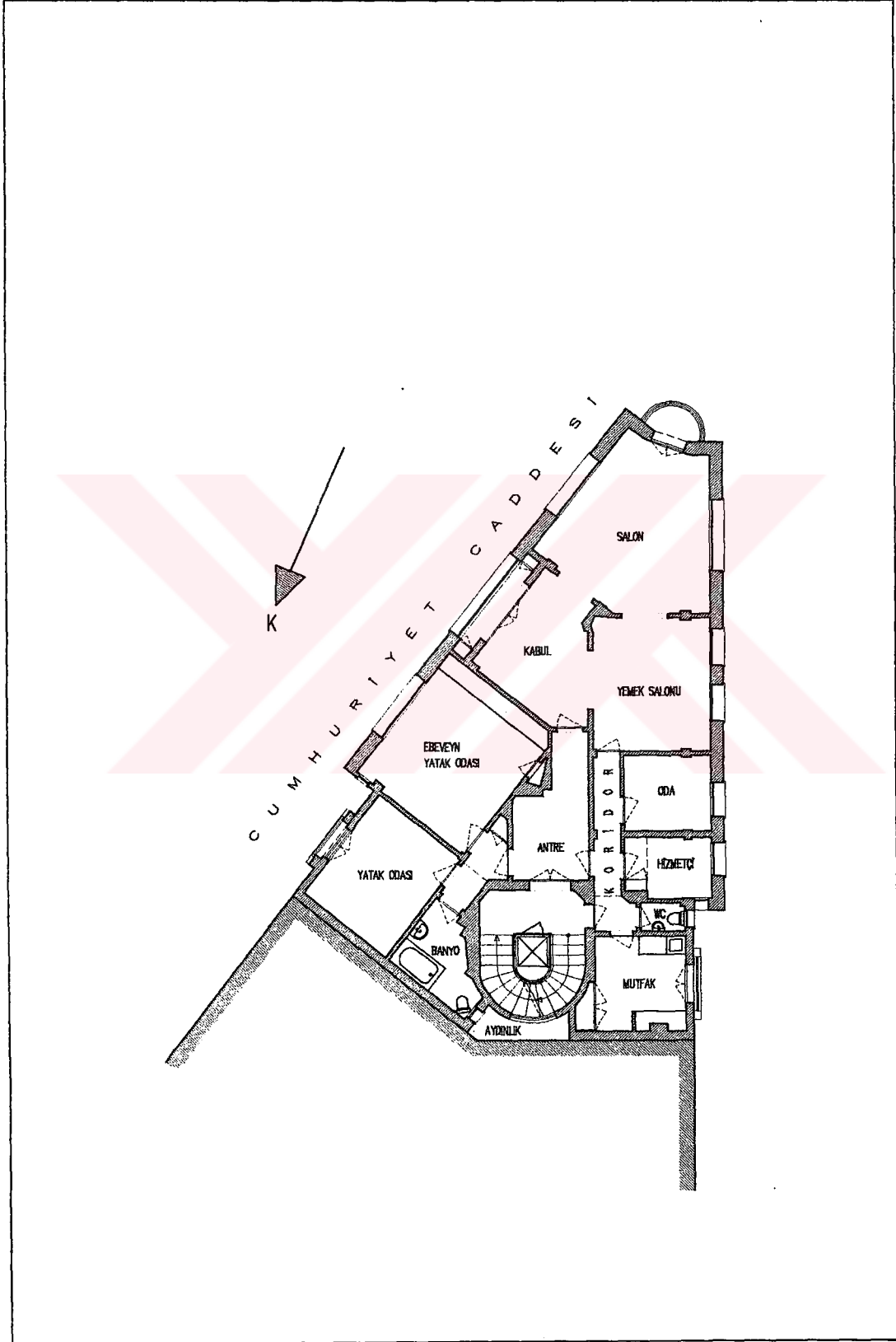
Asansör ve merdiven sahanlığında, her ikisini “karşılar” konumunda, çift kanatlı bir ana giriş kapısı ile ona dik olan sağ duvarda bir hizmet kapısı bulunmaktadır. Ana giriş kapısı, ucu koridor gibi uzayan bir antreye açılmaktadır. Bu dairede giriş kapıları dahil tüm kapıların, farklılaşan oranlarda doğal / yapay ışığın geçişini sağlayan cam bölmeleri vardır. Antre, ana giriş dışında üç ayrı yöne dağılım vermektedir. Koridorlaşan uç, misafir kabule; sol taraf, aile yatak odalarının bulunduğu hole ve sağ taraf, hizmet bölümlerinin bulunduğu koridora açılmaktadır.

Neylan Dirilgen “paralel koridor” diye adlandırdıkları hizmet koridoru ile ilgili annesi ile konuştuklarını, “acaba yer kaybı değil mi?” diye düşündüklerini ama öyle olmadığını bildiklerini dile getiriyor.

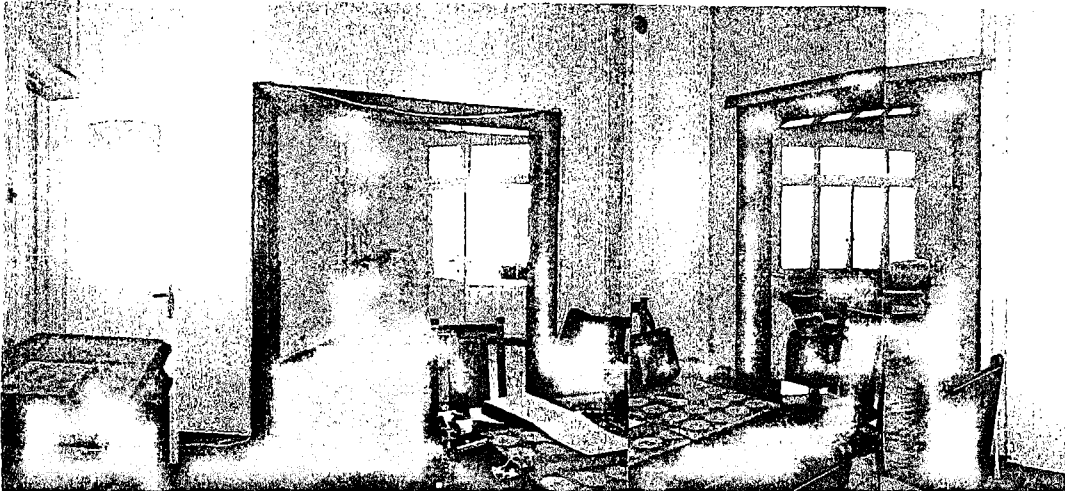
“Eskiden adamlar (hizmetli) vardı. Bu bölümü onlar kullanırlardı. Bize normal gelirdi, alışmıştık herhalde ama hatırlıyorum, eve gelen misafirler şaşırırlar ve beğenirlerdi paralel koridoru.”

Hizmet koridorunun giriş sahanlığına açılan bölümünün tavan yüksekliği daha düşüktür bunun sebebi üstünün yüklük olarak kullanılmış olmasıdır. Hizmetçi odasında da, tavana kadar yükselen dolap kapının üstünde devam etmektedir. Hizmet koridorunun yemek salonuna yakın ucuna takılı olan “oda”nın evdeki hizmetli odası, gençkızlık döneminde Neylan hanımın çalışma odası, kütüphane olarak dönüşümlü kullanıldığını öğreniyoruz.

Hizmet koridoru yemek salonuna açılmaktadır. Yemek salonu, salon ve kabul mekanları ile kapısız, yarı-açık bir bölümlenme ilişkisi ile ayrılmıştır. Kabul bölümünün Cumhuriyet Caddesi’ne bakan cephesinde, dar, balkonumsu bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümün sağ ve sol taraflarında gömme dolap vardır. Salon, aynı zamanda binanın ucu, her iki caddenin kesiştiği yuvarlak bir balkonla noktalanmaktadır. Vedat Bey’in doğal ışık alma konusundaki titizliği Mefharet hanımı, muhtemelen sıcak yaz sabahlarında, salonunda rahatsız etmiş olmalı ki Lamartin Caddesi’ne (doğu) bakan pencere boşluğunu kapatmışlar. Bu noktada konumuzla ilişkili olmamakla beraber bu değişikliğin dış cepheden algılanmayacak şekilde yapıldığını belirtmek gerekmektedir.

Şekil 4.14. Pertev Apartmanı: üçüncü kat planı (rölöve)

Şekil 4.15. Kabul bölümü, sağda salona geçiş (üstte)

Şekil 4.16. Salondan, yemek salonu ve kabul bölümlerinin görünümü (ortada)

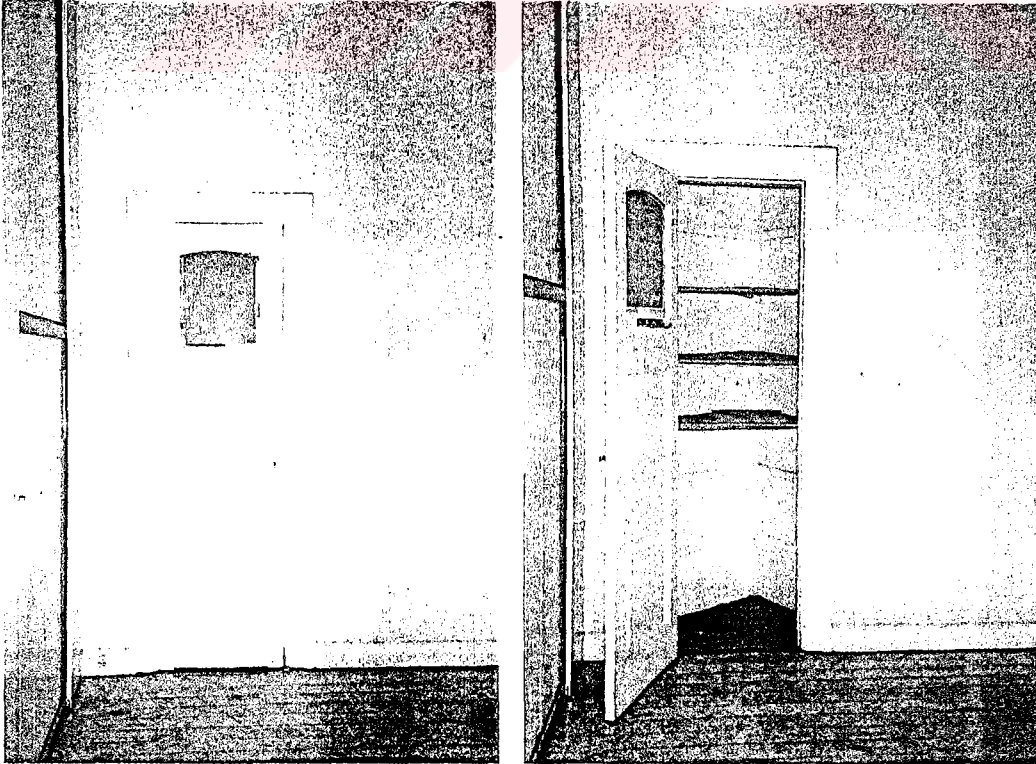
Yemek salonundan, kabul ve salon bölümlerinin görünümü (altta)

Antreden aile mekanlarının bulunduğu hole geçince girdiğimiz kapı dışında dört kapı görmekteyiz. Aslında bunlardan biri kapı değil, gömme dolabın kapağıdır. Yine bu holde tavan yüksekliğinin düşürülerek asma dolap yapıldığını görmekteyiz. Ebeveyn yatak odasında giriş kapısı haricinde bir kapı daha var gibi görünmekle beraber o da kapı değil, bir gömme dolaptır (Şekil 4.17.). Neylan Dirilgen, şimdi sürme kapaklı büyük gömme gardrop olan yerin önceleri yatak nişi olduğunu söylemektedir. Bu da bize Vedat Tek'in eskizlerini hatırlatmaktadır: nişler, gömme dolaplar, açılınca masa olan dolapların eskizleri (Şekil 4.27.).

Yine apartmanın girişindeki aynalı niş gibi nişler, niş içindeki dolaplar, raflar.

Plana bakınca çok açık olarak üç özerk bölgeyi ayırd etmekteyiz:
ön bölüm misafir, sol bölüm aile, sağ bölüm ise hizmete ayrılmıştır.

“Bol ışıklı, havadar, 180m² bir apartman dairesi.”

Şekil 4.17. Kapı görünümünde gömme dolap kapağı

Şekil 4.18. Hizmetli girişinin (sol) ve hizmetçi odasının (sağ) girişleri üzerindeki yüklük

**Şekil 4.19. Asansör etrafında dönen merdiven
ve aydınlığa bakan pencere**

“İSTANBUL İKÂMETGAHLARI”:

Bu noktada, Vedat Tek’in 1931 tarihli “İstanbul İkâmetgahları” isimli makalesini incelemek yerinde olacaktır. Vedat Tek’in bu makalesinde verdiği üç apartman dairesi örneği belki de reklam olarak nitelendirilmiştir (Uluç, 1987). Ancak Güneş ve Pertev apartmanlarında yapılan tesbitler ile makalenin içeriği ve verilen bu üç örnek proje arasındaki ciddi bağıntılar görülebildiği takdirde Vedat Tek’in aslında, makalesinde anlatmaya çalıştıklarının uygulanabilirliğini örneklediği anlaşılabacaktır.

Vedat Tek müstakil evden apartman yaşamına geçişi eleştirirken apartman olgusunun kendisinden çok uygulamaların olumsuzluklarına dikkat çekmektedir. “Eski evler”in olumlu yönlerini kaybetmek onu üzmektedir. Apartman yapılacaksa eski evlerdeki olumlulukların güncel yaşama adapte edilmesi gerektiğini hissetmektedir. Son derece rasyonel kararlar aldığını, bunu örneklediğini dahası tasarımlarında uyguladığını görüyoruz.

Tek örnekler üzerinde gerçekleştirilmeye çalışılan çözümleme:

- **sağlık**
- **konfor**
- **mahremiyet**

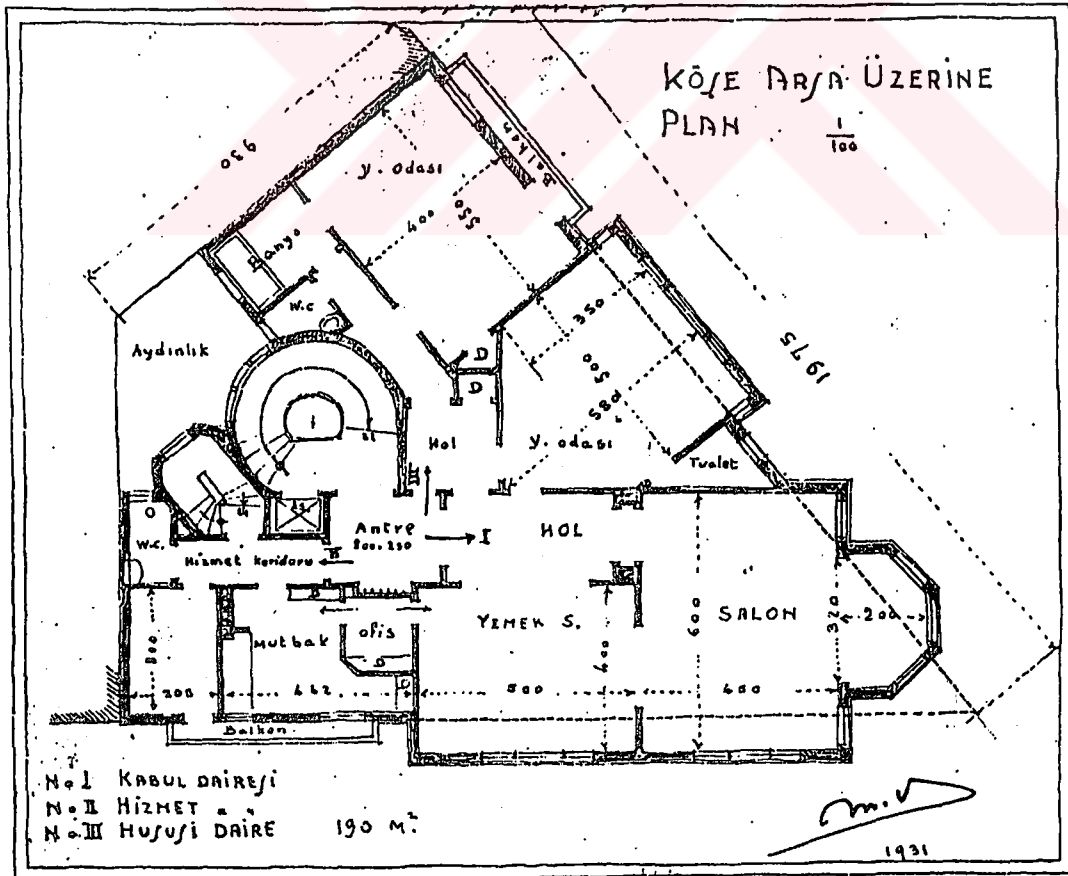
olarak özetlenebilecek başlıkların mimarın **tasarım kriterlerini** oluşturduğunu göstermiştir. “İstanbul İkâmetgahları”ndan yapılan aşağıdaki alıntılar da bu yöndedir:

“Yeni yapılmakta olan apartmanları bir kere tetkik edelim: Bu yeni binaların taksimat ve tertibatında bazan asansör ve hizmet merdiveni bile bulunduğu halde, içinde oturacakların, konfor ve rahatı hiç düşünülmemiştir. (Konfor, yalnız, banyo, kalorifer, elektrik filandan ibaret değildir.)

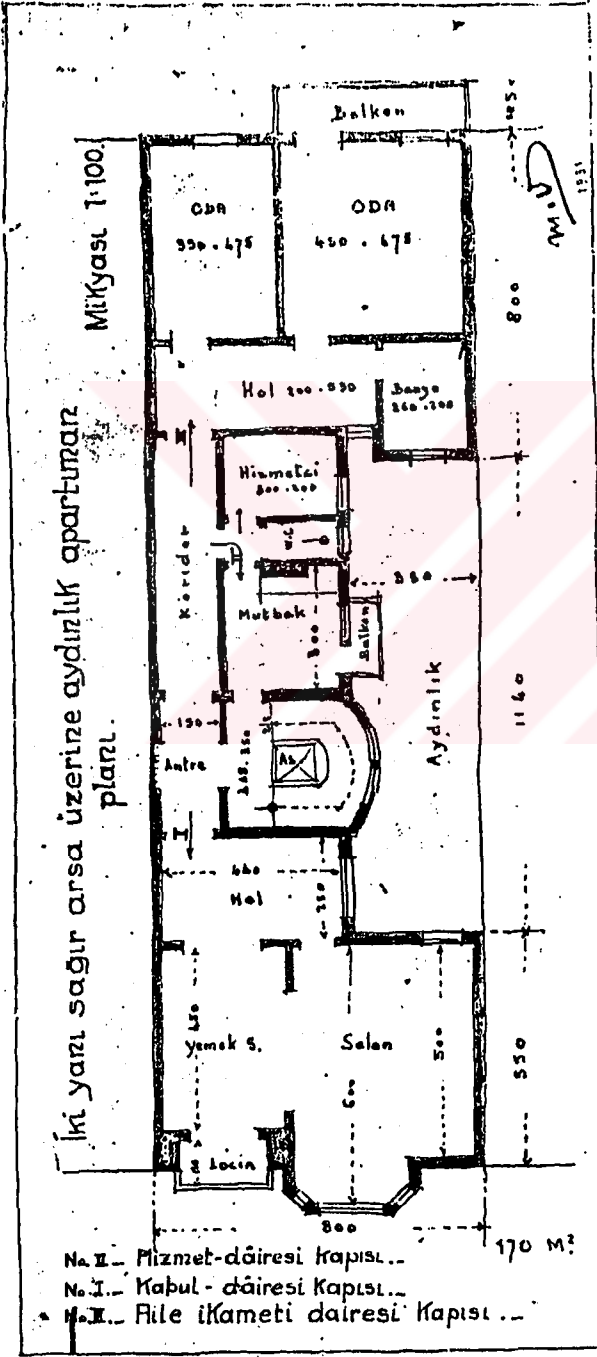
Bu apartımanların ekseriyetinin taksimatı bir yataklı vagon gibi, dar ve uzun bir koridor üzerine, mutfak, aptesane, banyo, hizmetçi ve efendi odaları ile apartımanı teşkil eden sair h  relerin kapıları a ılır. Bu şekildeki apartımanda oturacakların hiç bir hususiyet ve mahremiyetle yaşamak ihtimali yoktur. Koridor üzerinde yan taraflara tesadüf eden odaların banyonun, mutfakın, merdivenin ve sair bölmelerin, pencerelerinin a ıldığı yerlerden yapılış itibarile ne hava ve ne de ziya almalarının ihtimali yoktur. Bu tarzda taksim edilmiş binalarda medeni insanların rahat ve sıhatlarının tahtı teminde olamayacağı tabiidir... Buna ilaveten, mal sahiplerinin az yere çok bölme sığdırmak istemek gibi tamahk rlıkları ve inşaatçıların da bazılarının meslek aşkı ve ciddiyetle çalışmamaları yüzünden, her taraf kıymetsiz binalar ile doluyor.”

Aile, Hizmet ve Misafir:

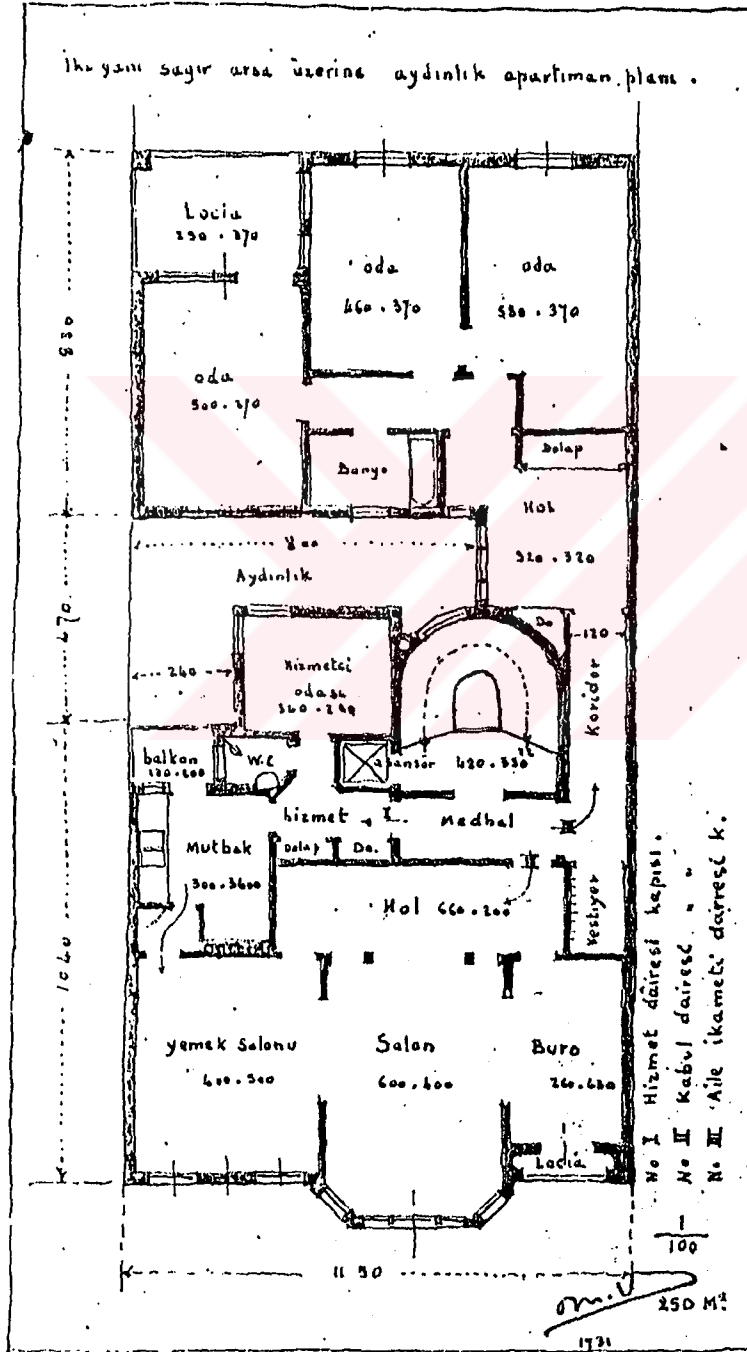
“Kabul, ikamet ve hizmet daireleri tamamen birbirlerinden birer kapı ile ayrılmış ve yan taraflardaki oda ve sair bölmelerin de karanlık olmamasını temin edecek    apartıman plan projesi gösterilmiştir. Bu planların tetkikinden, bu binaların diğerlerinden daha pahalıya inşa edilmeleri için hiç sebep olmadığı anlaşılır.”

Şekil 4.20.  neri konut projesi- I

Şekil 4.21. Öneri konut projesi- II

Şekil 4.22. Öneri konut projesi- III

Sonuç olarak belirlenen tasarım kriterleri:

- sağlık
- konfor
- mahremiyet'in

yapı ölçeğindeki bileşenleri:

- Mekan örgütlemesi→ fonksiyon dağılımları
- Buna (mekan örgütlemesi) bağlı / bunu belirleyen sirkülasyon dağılımları
- geçişler (bölümlenme ve kapılar)
- Pencere açıklıkları→ doğal ısı→ sağlık
 - Dışa yönelik (cephe pencereleri, cephe karakteri: balkonlar, çıkmalar...)
 - İçe yönelik (aydınlık ve aydınlık pencereleri, şeffaflığı olan bölücüler)
- depolama alanları
 - nişler→ dolaplar, raflar

olarak tesbit edilmiştir.

Mekan örgütlemesi ve buna bağlı olarak / bunu belirleyen sirkülasyon dağılımları, plan şeması üzerinde, biçimsel özelliklerinden soyutlanarak ana tema olan:

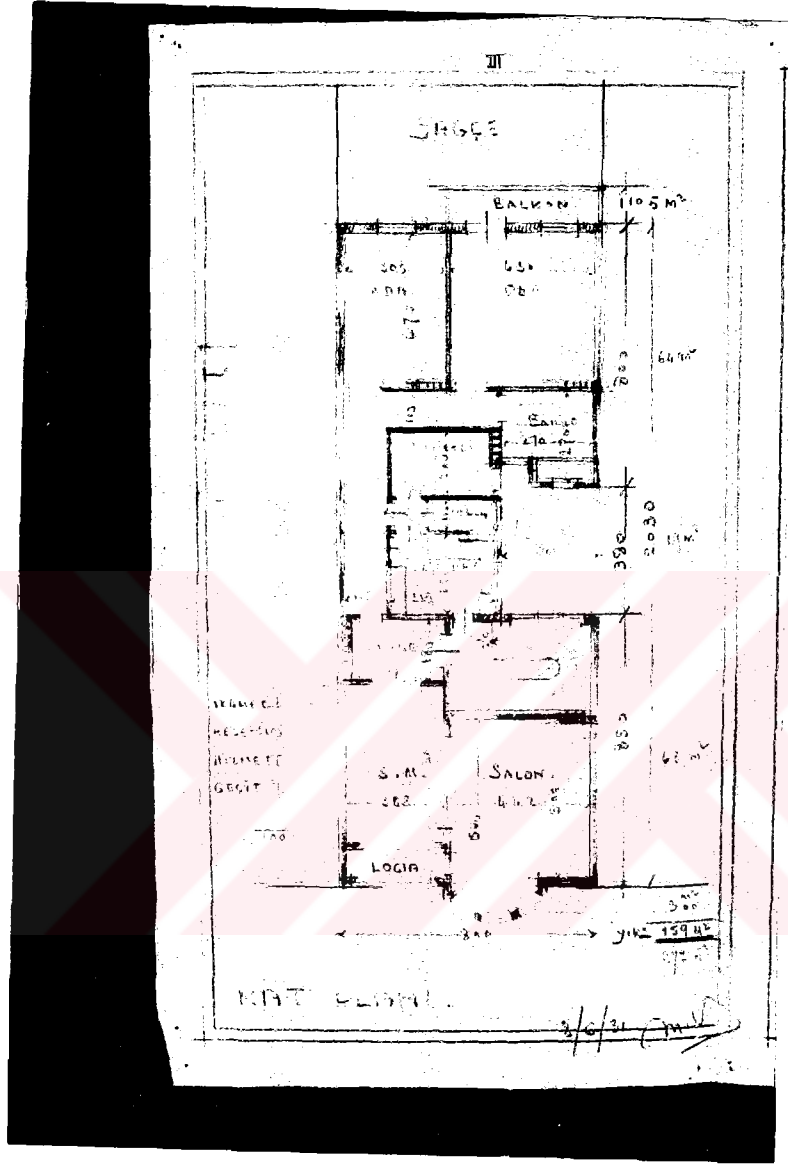
Aile – hizmetli – misafir

gruplamalarının bir araya geliş alternatifleri olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

(Tablo 4.1.)

Bir araya geliş alternatifleri bir kademe daha soyutlandığında birbirinden özde hiç de uzak olmayan iki ana tip ortaya çıkmaktadır. Bu iki tipin ve giderek alternatiflerinin kaynağı ise farklı boyut ve özelliklerdeki parsel aidiyetleridir. (Tablo 4.2.)

Vedat Tek'in "İstanbul İkâmetgahları"nda yayınlanan örnek projelerin özgün çizimlerinde, mekanların ve sirkülasyon alanlarının, altında toplandıkları başlıkların renkleri ile boyanarak gruplandırılmış olması dikkat çekicidir. (Şekil 4.23.)

Şekil 4.23. Mekan gruplarına göre renklendirilmiş özgün çizim (1931)
Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

TABLO 1 & 2 BİLGİLERİ:

1. sıradaki bina: Güneş Apartmanı
2. sıradaki bina: Pertev Apartmanı
3, 4 ve 5 sıra: “İstanbul İkâmetgahları”ndaki öneri projeler

A'nın altında plan şemaları bulunmaktadır ve mekanlar işlevlerine göre renklendirilmişlerdir:

- ☐ AİLE
☐ MİSAFİR
☐ HİZMETLİ
☐ SİRKÜLASYON (mekanlara göre ayırım yapılmadan önce)
☐ ANA GİRİŞ SAHANLIĞI

B'nin altında mekanlar biçimlerinden soyutlanarak bir oda ise yuvarlak, bir hol ise kare, bir koridor ise çizgiye dönüştürülmüştür:

- ☐ ☐ ☐ renklerin ifade ettiği ODA
☐ ☐ ☐ renklerin ifade ettiği HOL
☐ ANA GİRİŞ SAHANLIĞI
☐ ANA HOL (ana giriş kapısını takip eden)
☐ AYRI HİZMET GİRİŞİ (dışla bağlantılı)
—— KORİDOR

C'nin altında alt mekanlar (yuvarlaklar) gruplanarak kendilerinin ve diğer alt grupların, dağılım merkezleri olan holler (kare) ile ilişkileri kurulmuştur.

D'nin altında ana girişler hariç tüm holler (kare), ait oldukları mekanlara (yuvarlak) dahil edilmiş ve birbirleriyle olan ilişkileri gösterilmiştir.

E'nin altında ise D'de ortaya çıkan iki tip belirlenmiş ve farklılığın kaynağı olduğu düşünülen boyutlara ilişkin bilgiler verilmiştir.

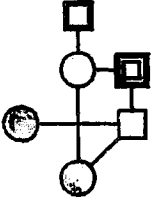
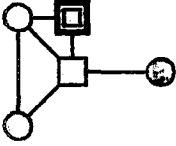
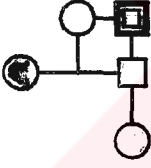
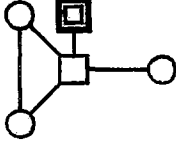
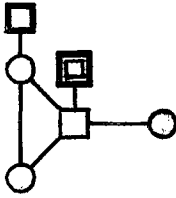
Tablo 4.1. Soyutlama / AŞAMA I:

Mekan Örgütlemesi ve Sirkülasyon Şeması

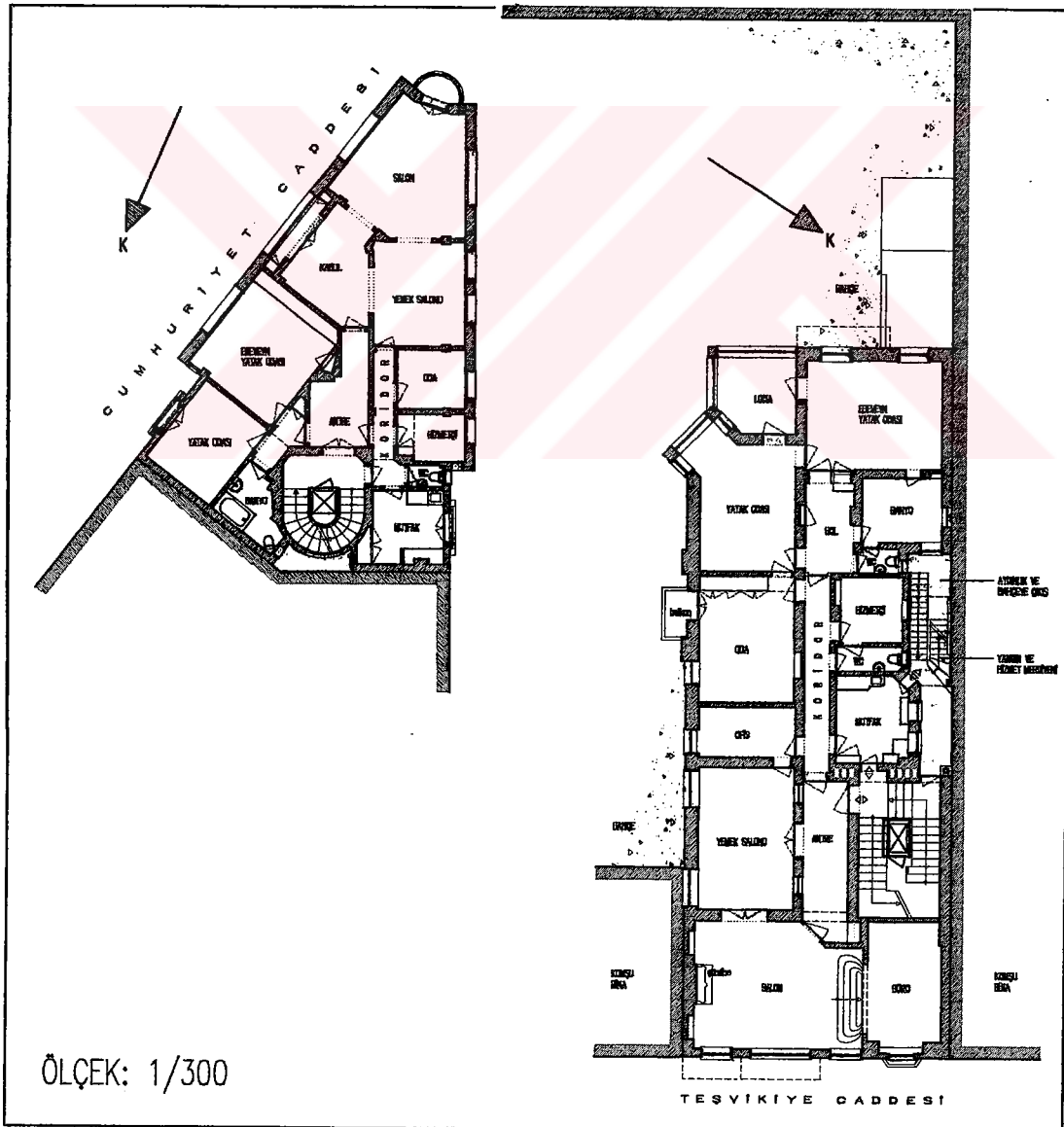
1	A	B	C
2			
3			
4			
5			

Tablo 4.2. Soyutlama / AŞAMA II:

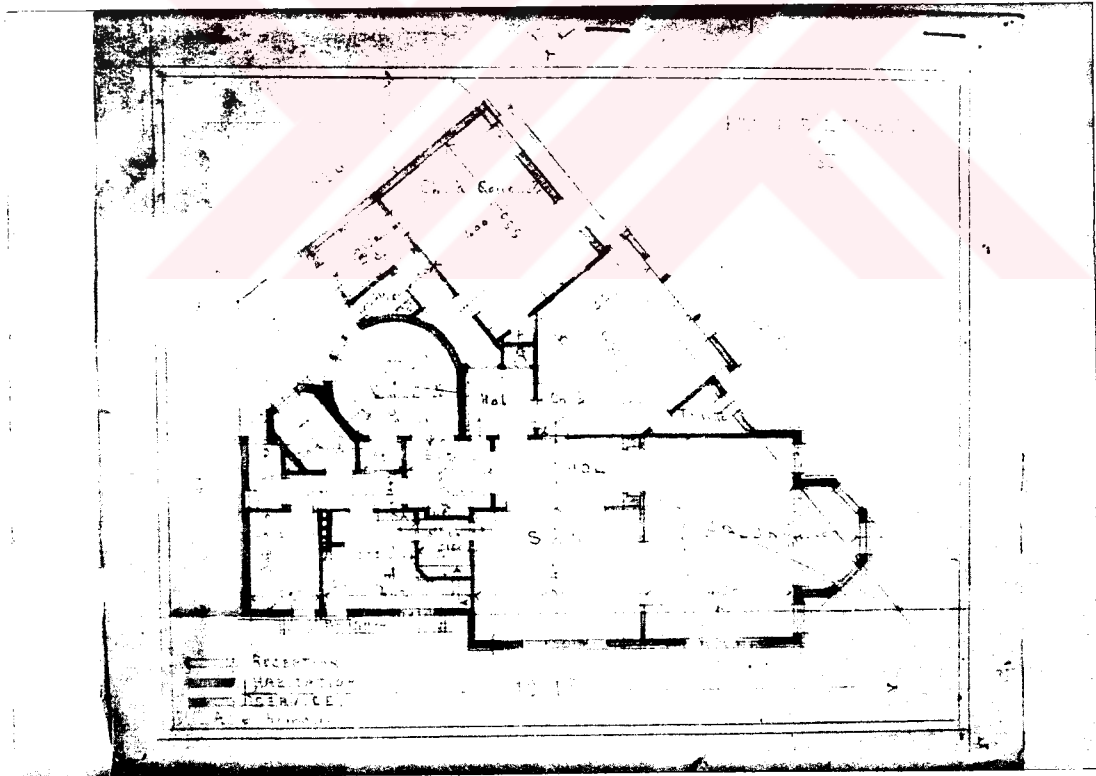
TİPLER

D		E
	TİP I:	DİKDÖRTGEN PARSELİN UZUN, SAĞ KENARI BİTİŞİK NİZAM DAR KENAR= 11m TOPLAM ALAN= 320m²
	TİP II:	KÖŞE PARSEL TOPLAM ALAN= 180m²
	TİP I:	DİKDÖRTGEN, BİTİŞİK NİZAM PARSEL DAR KENAR= 8m TOPLAM ALAN= 170m²
	TİP II:	DİKDÖRTGEN BİTİŞİK NİZAM PARSEL DAR KENAR= 11.5m TOPLAM ALAN= 250m²
	TİP II:	KÖŞE PARSEL TOPLAM ALAN= 190m²

Doğal ışık ve hava'nın temini konusu da rölöve planları üzerinde rahatlıkla okunmaktadır (Şekil 4.24.). Bitişik nizam parsellerdeki yapıların iyi planlanmaması durumunda, karanlık ve havasız iç mekanlar yaratmasından şikayetçi olan mimarın kendi yapılarında bu problemten söz etmek mümkün değıldir. Geniş aydınlıklar planlamakta, ıslak hacimleri aydınlığa yönlendirmektedir. Apartmanın ana sirkülasyonu da aydınlıktan yararlanmaktadır. Koridor ve holler, ışık geçirgenliği olan kapılar aracılığıyla doğal ışık almaktadır. Salon – büro – yemek salonu ilişkisi kimi zaman açık bölümlenmeler, kimi zaman ışık geçirgenliği olan büyük, çift kanatlı kapılarla ilişkilendirilmektedir. Böylelikle dış cephe pencereleri aracılığı ile alınan doğal ışık iç mekanlara kadar taşınabilmektedir.

Şekil 4.24. Pertev (solda) ve Güneş apartmanlarında doğal ışık

Şekil 4.25. A= Armoire, özgün konut projesi (1931)

Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

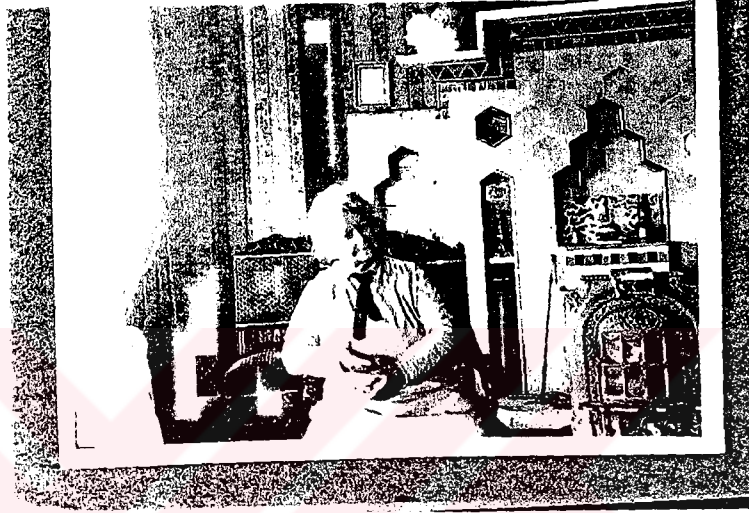
Depolama alanları ve nişler:

“Eski evlerin en küçüğünde bile, sakinlerinin, istirahat ve konforu düşünülerek, ihtiyaca ve yerlerine münasip yükler, dolaplar, sürahilikler, aynalıklar, kerevetler, çeşmeler v. s. yapılırdı.” (İstanbul İkâmetgahları)

Depolama alanları Güneş ve Pertev apartmanlarının kat planları üzerinde tekrar “D” harfi ile kodlanarak verilmiştir. (Şekil 4.26.) Vedat Tek’in “İstanbul İkâmetgahları”nda verdiği örnek projelerin hazırlığı olduğu izlenimini veren özgün çizimlerinde “A= Armoire” olarak dolap yerlerini kodlaması konuya verdiği önemin göstergesidir (Şekil 4.25.). Vedat Tek’in tasarımlarında depolama alanları mimariye dahil edilmiş, duvar gibi, pencere gibi bir yapı elemanı olarak ele alınmışlardır.

Depoların genellikle nişler içinde olması dikkat çekicidir. Nişlerin içinde olmayan dolaplar da (örneğin Güneş ve Pertev apartmanlarının hizmetçi odalarında olduğu gibi, üzerinde bir kapı boşluğunun olduğu duvar yüzeyindeki dolabın kapının üstünde de devam etmesi gibi) net bir mekan tanımlayacak şekilde planlanmakta, bu kez dolap duvar rolünü üstlenmektedir. Niş içindeki sedirler de benzer şekilde net bir alan tanımlarken kişiyi mekanda yüzer konumdan kurtarmaktadır.

Vedat Tek’in eskizleri arasında gömme dolap, niş, nişlere yerleştirilmiş sedir etüdları bulunmuştur. Valikonağı’ndaki evinde (no.39) çekilmiş fotoğraflar da nişler üzerinde özel olarak durduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. (Şekil 4.27. & 4.28.)

Şekil 4.28. Vedat Tek'in Valikonağı'ndaki evinde nişler

Kaynak: S. Sarı ve N. Taneri

4.1.2. Çevre / Küçük Kent Ölçeği

Vedat Tek sadece yapı ölçeğinde endişelere sahip bir mimar değildi. Yapının ait olduğu çevre de onu ilgilendirmekteydi. “İstanbul’un İmarı Mes’elesi” isimli makalesinde Belediye’nin, sanıldığı veya ileri sürüldüğü gibi büyük maliyetler gerektirmeyen çaba ve önlemlerle şehrin cadde ve sokaklarını oluşturulabileceğini ve düzenleyebileceğini dile getiriyordu. Yaya kaldırımlarına duyulan ihtiyaca, düzgün yapılmasına dikkat edilmesi gerektiğine değinirken, yaya kaldırımı yapmanın oto-yol yapmaktan daha az maliyetli olduğunu, üstelik daha uzun süre dayandığını belirtiyordu. Ağaçlar, sokak ve caddelerin düzenlenmesinde dikkatle kullanılması gereken varlıklardı. Her ağaç, her şekilde, her yere ekilmemeliydi. Dükkan saçakları, sağlam ve özenli yapılmalı ve yapımları denetlenmeliydi.

Hızlı apartmanlaşma sürecini eleştirirken temel endişesi yine **sağlık ve konfor** ile ilgiliydi:

“Eskiden ekseriyetle, bahçeli, yatık ve düz merdivenli ve iki kattan ibaret olan İstanbul evleri, konforlu olmalarından başka, yüksek olmamalarıyla, dar sokakların hava ve güneş almalarına mani olmazlardı. Yeşillik içinde alçak binalar, İstanbul’un umumi güzelliğini arttırır ve muhteşem camilerimizin ihtişamını bir kat daha yüksek görünmesini temin ederdi. Her veçhile muvafık olan bu tarz ikametgahların yerine, hasis düşünceler, vukufsuzluk ve belediyenin lâkaydisile, dar sokaklarda, dar yüzlü sefertası şeklinde, minare merdivenli, hiç bir konforu olmıyan karanlık, rutubetli evler yapılmaya başlandı. Yavaş yavaş, bu gayrı sıhhi ve konforsuz evlerin kullanışsızlığını anlıyan halk, bu evlerden kurtulmak için, yeni yapılmaya başlanılan apartımanlarda hususiyet ve mahremiyet olmamakla beraber, hizmetin kolay olmasından, oturmayı tercih etti. Bizde mevcut olmayıp, garplılardan taklit ettiğimiz bu apartımanlı binaların, oralarda bu tarz binaların gayet geniş sokaklarda inşa edildiğini ve bu yüksek binaların en alt katlarının bile hava ve güneş alabilmelerini temin için, aydınlık yerlerinin ve aydınlık üzerinde bulunan oda ve sairenin sahaları ve asgari eb’adı, belediyelerce tanzim ve tespit edilmiş kanunlar, ciddiyetle tatbik edilmekte olmakla beraber her yerde, bu gibi umumi binalara hususi evler tercih edilmektedir.

İstanbul’un nüfusu azalmasile mesken buhranı olmak ihtimali yok iken, bir taraftan yeni apartımanların yapılmasının başlıca sebebi en mükemmel ve yeni tabirile en lüks addolunan binaların bile çoğunun gayrı sıhhi olması ve halkın havadar ve ziyalı mesken aramasından ileri gelmektedir.”

İşte bunun içindir ki, iki tarafında henüz bina bulunmayan yeni bir apartımanın inşaatı ikmal edilir edilmez karanlık ve havasız apartımanların kiracıları velev muvakkaten olsun hava ve güneş alabilmek için bu yeni binaya taşınıyorlar, bu binanın da yanına başkası yapılıp bu da karanlık olunca bundan da kaçıyorlar. Böyle gayrı sıhhi ve gayrı kabili sükna apartımanların yapılmasına müsaade edilmekle gafillerin servetleri ziyan ediliyor.” (İstanbul İkâmetgahları)

Tıpkı bir döngü gibi, çevrenin yapıyı, yapının da çevreyi etkilediğini kabul edersek, mimar çevreyi değiştiremese bile çevre verilerinin yapının oluşmasındaki rolünü bilmekte ve bu verileri tasarım kriterlerine dahil etmektedir. Tasarımlarındaki aydınlık boyutları, pencere (pencere başlığı altında geçirgenliği sağlayan tüm öğelerin) sayı ve boyutları konunun somut göstergeleridir.

4.2. Vedat Tek'in Tasarımları İçinde Konut:

Vedat Tek'in, Veliefendi Hipodromu'nu tasarlamak için yaptığı (yurtdışı) gezileri neyin arayışı idi (Tek, N., 1976)? Matematiğe bu kadar düşkün birinin becerisini oranlarda aramak yeterli olur mu? Valikonağı'ndaki evinin terasında, özel merakı olan yemek için tasarladığı ve kendisinin kullandığı mutfak neyin göstergesidir (Özkan, S. ve Tek, N., 1979)? Büyüka'da oğlu Nihat Tek ile yaptığı gezintilerde, ağaçların üzerindeki zararlı kurtları ayıklamaları, eğrilmiş fidanları demir çubuklarla desteklemeleri ne anlam ifade etmektedir (Tek, N., 1976)? Vedat Tek'in not defterinde, gezilerinde yaptığını düşündüğümüz eskizler bulunmaktadır. Bu eskizler arasında köy evleri, insanlar, kuşlar vardır. Çok sayıda desen etüdü, mobilya tasarımı, nokta detayı bulunmaktadır. Bütün bunlar bize mimarın merak eden, etüd yapan, araştıran yönünü göstermiş ve bu yönünün bir konuyla sınırlı kalmadığı anlaşılmıştır.

Acaba diğer yapılarının mantık kurgusu nasıldı? Apartman konusunda yapılan analiz bize mimarın tasarım kriterlerini ve rasyonel çözümlerini gösterdi. Acaba apartman bir değişim sürecinin ürünüydü ve yapılan analiz bu değişim karşısında mimarın “uyumlu” reaksiyonunu mu sergiliyordu? Yoksa bu analizin sonucu, mimar için genellenebilecek bir tutum mudur? Bu sorunun yanıtı mimarın diğer yapıları üzerinde yapılacak yeni işlevsel analizlerde gizli olsa gerek.

KAYNAKLAR

- Akın, N.**, 1998. 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera, Literatür Yayıncılık
- Akozan, F.**, 1974. Cumhuriyetimizin 50 Yılı ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, *50 Yılda Cumhuriyet, 50 Yılda Güzel Sanatlar, Akademi Mimarlık ve Sanat 8*, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, ss.2-7
- Alsac, Ü.**, 1993. Türk Kent Düzenlemesi ve Konut Mimarlığı, Cep Üniversitesi, İletişim Yayınları, İstanbul, Temmuz
- Alus, S. M.**, 1997. Masal Olanlar, İletişim Yayınları, İstanbul,
- Arıkan, Z.**, 1997. Tarihimiz ve Cumhuriyet, Muhittin Birgen (1885-1951), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- Aslanoğlu, İ.**, 1984. Birinci ve İkinci Millî Mimarlık Akımları Üzerine Düşünceler, *Mimaride Türk Milli Ulubu Semineri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 11-12 Haziran, ss.41-46
- Akbayar, N.**, 1994. Teşvikiye, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 7, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.256-257
- Akbayar, N.**, 1994. Nişantaşı, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 6, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.88-90
- Baltacıoğlu, İ. H., İleri, S. N., Safa, P.**, 1942. Mimar Koca Vedat, *Yeni Adam*, 28 Mayıs
- Barışta, H. Ö.**, 1994. Haydarpaşa İskelesi, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 4, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.30-31
- Barışta, H. Ö.**, 1994. Moda İskelesi, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 5, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.481-482
- Batur, A.**, 1985. Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.1038-1067
- Batur, A.**, 1985. İstanbul Art Nouveau'su, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.1086-1088

- Batur, A.,** 1985. Balyan Ailesi, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.1089-1090
- Batur, A.,** 1992. İstanbul Mimarlığında Oryantalizm, *Arredamento Dekorasyon*, sayı 40, ss.85-91
- Batur, A.,** 1993. Abdülmecid Efendi Köşkü, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 1, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.51-52
- Batur, A.,** 1993. Âbide-i Hürriyet, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 1, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.58
- Batur, A.,** 1993. Ahmed Ratib Paşa Köşkü, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 1, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.131-132
- Batur, A.,** 1994. Vedat Tek Evi, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 7, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.372
- Batur, A.,** 1994. Oryantalist Mimari, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 6, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.148-149
- Batur, A.,** 1994. Pera Palas, Mimari, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 6, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.240-241
- Batur, A.,** Cumhuriyet Döneminde Türk Mimarlığı, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 5, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.1379-1407
- Belge, M.,** Kültür, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 5, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.1287-1304
- Belge, M.,** 1983. Cumhuriyet Döneminde Batılılaşma, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.260-264
- Berkes, N.,** 1983. Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde Batı Uygarlığına Yaklaşım, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.251-254
- Bozdoğan, S.,** 1996. Modern Yaşamak: Erken Cumhuriyet Kültüründe Kübik Ev, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, ss.313-328

- Bozdoğan, S. ve Kasaba, R., 1998.** Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Tarih Vakfı Yurt Yayınları 55, İstanbul
- Can, C., 1995.** İstanbul beyefendileri, Levanten mimarlar, *Arredamento Dekorasyon*, sayı 71, Haziran, ss.92-97
- Can, C., 1994.** Décugis Evi, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 3, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.14
- Ceylan, O., 1993.** Afif Paşa Yalısı, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 1, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.87-88
- Cezar, M., 1991.** Yabancı Mimarlar, *XIX. Yüzyıl Beyoğlusu*, Akbank Ak Yayınları, İstanbul, ss.199-213
- Çağatay, E., 1998.** Taksim’de varmış Bir Apartman!, *İstanbul Dergisi*, sayı:27, Ekim, ss.61-64
- Çeçen, K., 1994.** Hendese-i Mülkiye Mektebi, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 4, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.51-52
- Çelik, Z., 19.** Yüzyılda Osmanlı Başkenti, Değişen İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- 1997 . Çok yönlü bir kişilik Arif Hikmet Koyunoğlu & Kendi kaleminden Arif Hikmet Koyunoğlu, *Arkitekt*, sayı 450, Haziran, ss.48-58
- Demirbel, Y. R., 1941/42.** Prof. Mimar M. Vedad Tek, *Arkitekt*, no.9-10, ss. 231-233
- Demiriz, Y., 1994.** Ragıp Paşa Köşkleri, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 7, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.296-297
- Dölen, E., 1985.,** Darülfünun, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.476-477
- Dölen, E., 1985,** Mühendislik Eğitimi, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.511-516
- Duben, A., 1988,** Osmanlı İstanbul’unda Evlilik ve Aile Kurma, *Toplum ve Bilim*, Sayı 42, Yaz, ss.27-42
- Duben, A. & Behar, C., 1996.** İstanbul Haneleri Evlilik, aile ve doğurganlık 1880-1940, İletişim Yayınları, İstanbul,

- Eldem, N.**, 1979. Bir Yalı Restorasyonu, Yeniköy, Çevre 3, Mayıs / Haziran, ss.26-30
- Eldem, S. H.**, 1974. 50 Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı, *50 Yılda Cumhuriyet*, 50 Yılda Güzel Sanatlar, Akademi Mimarlık ve Sanat 8, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, ss.8-17
- Eldem, S. H.**, 1984-87. Türk Evi, 3 cilt, Anıt Çevre Vakfı,
- Emre, N.**, 1941/42. Mimar Vedat'ın Sanat Hayatı, *Arkitekt*, no.9-10, ss. 234-235
- Erdenen, O.**, 1993. Boğaziçi Sahilhaneleri, Anadolu Hisarı Üsküdar, 2, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları No.12, İstanbul,
- Ergin, N.**, 1994. Tayyare Şehitleri Anıtı, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 7, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.229
- Ergin, O. N.**, 1996. İstanbul Şehrinin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı,
- Faroqhi, S.**, 1998. Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam, Ortaçağ'dan Yirminci Yüzyıla, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2. Baskı, Şubat
- Fişek, H., Ansay T. ve diğerleri**, 1984. Türkiye'de Ailenin Değişimi, Yasal Açıdan İncelemeler, Türk Sosyal Bilimler Derneği
- Gülersoy, Ç.**, 1999. Cumhuriyet'in Devraldığı İstanbul'dan Bugüne, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş., İstanbul, s.184
- Günyol, V.**, 1983. Batılılaşma, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.255-259
- Hatemi, H. H. ve Kazancıgil A.**, Hekim İsmail Paşa, *Tarih ve Toplum*, Cilt 10, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.208-210
- Hatemî, H.**, 1985. 19. Yüzyılda Medreseler, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.501-510
- Holod, R. and Evin, A. (ed.)**, 1984. Modern Turkish Architecture, University of Pennsylvania Press,
- İleri, S. N.**, 1942. Mimarlığımızda M. Vedat Zamanı, *Yapı*, no.15, ss.14-15
- İrez, F.**, Saray Yaşamında Batı'nın Doğu'su, *Tarih ve Toplum*, Cilt 11, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.285-289

1997. İstanbul Özel Sayısı, *Mediterraneans 10*, Sonbahar
1934. İstanbul Şehri Rehberi, *İstanbul Belediyesi*, İstanbul,
1996. İşgal İstanbul'undan Fotoğraflar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Haziran
- Johnson, C. R. (ed.)**, 1995. İstanbul 1920, Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Kadri, H. K.**, Ziya Gökalp ve Türkçülüğün Esasları-V, *Tarih ve Toplum*, Cilt 10, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.46-51
- Kandemir**, 1937. Mektepli türk Mimarların Piri Mimar Vedat, *Yedigün*, Yıl 4 Cilt 8, no.205, 10 Şubat, ss.14-16
- Kıray, M., B.**, 1979. Apartmanlaşma ve Modern Orta Tabakalar, *Çevre*, no.4, Temmuz / Ağustos, s.78
- Kıray, M., B.**, Kentleşme Yazıları, Mübeccel B. Kıray Toplu Eserleri 2, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, Kasım 1998
- Kocabaşoğlu, U.**, 1985. Amerikan Okulları, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.495-500
- Koçak, C.**, 1985. Tanzimat'tan Sonra Özel ve Yabancı Okullar, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.485-494
- Koyunoğlu, H.**, 1981. 70 Sene Evvel Mimari Öğrenimi, *Mimarlık*, 81/1, Yıl 19, no.163, ss.2-3
- Kuban, D.**, İstanbul'un Batılılaşması ya da Batılılığı, *Tarih ve Toplum*, Cilt 10, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.284-289
- Kuban, D.**, 1996. Türk Hayatlı Evi, Eren Yayınları
- Küçükerman, Ö.**, 1994. Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 6, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.447
1942. Mehmet Vedat ve Milli Mimari, *Yapı*, no.14, s.18
- Mardin, Ş.**, 1983. Batıcılık, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.245-250
- Meriç, C.**, 1983. Batılaşma, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.234-244
- 1979 . Mimar Vedat Tek, *Tarih ve Edebiyat Mecmuası*, sayı 5, Mayıs, ss.9-11

- Müller-Wiener, W.**, 1998. Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları 66, İstanbul, Kasım
- Nezih, N.**, 1993. Kızıltoprak Hatıraları, İletişim Yayınları, İstanbul, Temmuz
- Ortaylı, İ., Akatlı, F. ve diğerleri**, 1984. Türkiye'de Ailenin Değişimi, Sanat Açısından İncelemeler, Türk Sosyal Bilimler Derneği
- Önel, E.**, 1994. İsmail Paşa Yalısı, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 4, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.215
- Özel, M.**, 1994. Birey, Burjuva ve Zengin, İz Yayıncılık: 104, İktisat ve Toplum Kitaplığı: 7, İstanbul
- Özgüven, B.**, 1994. Hobyar Mescidi, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 4, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.80
- Özkan, S.**, 1973. Mimar Vedat Tek (1873-1942), *Mimarlık*, no.121-122, ss.45-51
- Özkan, S.**, 1979. Mimar Vedat Bey (Tek)'in Üç Özgün Suluboya Çizimi, *Çevre*, no.6, ss.69-70
- Özkan, S. ve Tek, A. N.**, 1979. Mimar M. Vedat Bey Konağı, *O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, Güz, ss.157-183
- Özkan, S.**, 1987. Reddedilen Bir Mimar: Vedat Tek, *Şehir*, sayı 7, Eylül, ss.24-29
- Pamuk, O.**, 1998. Cevdet Bey ve Oğulları, İletişim Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, Eylül
- Pervititch, J.**, 1922-1925. *Plan cadastral d'assurances* (çeşitli paftalar), İstanbul
- Panerai, P. R.**, çeviren: Atilla Yücel, 1979. Beaubourg, Tipin Ölümü Ya da Dirilişi, *Çevre*, no.3, Mayıs / Haziran, ss.71-79
- Safa, P.**, 1942. Bakışlar, Mimar Vedat, *Tasvir-i Efkar*, 11 Mayıs
- Sakaoğlu, N.**, 18. Yüzyılda İstanbul Evleri ve Sorunları, *Tarih ve Toplum*, Cilt 12, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.218-225
- Sakaoğlu, N.**, 1985. Eğitim Tartışmaları, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.478-484
- Salman, Y.**, 1994. Posta ve Telgraf Nezareti Binası, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 6, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.279
- Saner, T.**, 1998. 19. Yüzyıl İstanbul Mimarlığında "Oryantalizm", Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., İstanbul

- Saner, T.**, 1998. Türk Mimarlığına Oryantalist Bakışlar ve İstanbul'un Egzotik Yüzü, *İstanbul Dergisi*, sayı:26, Temmuz, ss.36-41
- Sey, Y.**, 1993. Apartman, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 1, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.281-283
- Sey, Y. (ed.)**, 1998. 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Eylül
- Sözen, M.**, 1984, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ve Mimarları, *Mimaride Türk Milli Ulubu Semineri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 11-12 Haziran, ss.35-40
- Sözen, M.**, 1984. Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı (1923-1983), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara
- Suner, Y.**, 1994. Maçka Palas, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 5, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.235-236
- Tanyeli, U.**, 1996. Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma – Modernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, ss.284-297
- Tek, N.**, 1976. Ailemi Bileyim, kızı Nermin Taneri'ye Vedat Tek özelinde aile geçmişi ile ilgili bilgiler verdiği 9 sayfalık metin, Duisburg, Ekim
- Tek, N.**, Tarih bilgisi yok. Necmettin Sahir Silan'a Vedat Tek'in özgeçmişi ile ilgili bilgiler verdiği 11 sayfalık metin, antetli kağıt üzerine
- (Tek), M. V.**, 1931. İstanbul'un İmarı Mes'elesi:, *Mimar*, Sayı 2, Şubat, ss.35-37
- (Tek), M. V.**, 1931. İstanbul İkametgâhları, *Mimar*, Cilt 1, no.10, ss.323-325
- (Tek), M. V.**, 1932. Mr. L. Varber villâsı, Suadiye, *Mimar*, no.5, Mayıs
- (Tek), M. V.**, 1934. Halit Ziya Bey Apartmanı, *Mimar*, no.8, Mayıs, ss.226-228
- (Tek), M. V.**, 1942. İstanbul'un İmarı Mes'elesi:, *Yapı*, no.15, ss.5-7
- Tek, Y. R.**, 1942. Mimar M. Vedat Tek, *Yapı*, no.14, ss.10-11
- Tekeli, İ.**, 1979. Türkiye Kentlerinde Apartmanlaşma Sürecinde İki Aşama, *Çevre*, no.4, Temmuz / Ağustos, s.79

- Tekeli, İ.**, 1985. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Eğitim Sistemindeki Değişmeler, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.456-475
- Tekeli, İ. ve İlkin, S.**, 1997. Mimar Kemalettin'in Yazdıkları, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı, Ankara
- (Topuzlu), Cemil Paşa**, 1994. İstibdat – Meşrutiyet – Cumhuriyet Devirlerinde, 80 Yıllık Hatıralarım, Arma Yayınları, İstanbul, Kasım
- Türker, O.**, 1998. Osmanlı İstanbul'undan Bir Köşe, Tatarla, Sel Yayıncılık, İstanbul,
- Uluç, H. L.**, 1987. M. Vedat Tek, Architect An Episode in Turkish Architecture, *Sanat Tarihi yüksek lisans tezi*, Boğaziçi Üniversitesi
- Uşaklıgil, H. Z.**, 1969. Kırk Yıl, İnkılap ve Aka, İstanbul, s.578
- Ünal, M.**, 1979. Türkiye'de Apartman Olgusunun Gelişimi: İstanbul Örneği, *Çevre*, no.4, Temmuz / Ağustos, ss.71-77
- Yavuz, Y.**, 1973. Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Mimari Biçim Endişesi, *Mimarlık*, 121-122, ss.26-44
- Yavuz, Y.**, 1976. İkinci Meşrutiyet Döneminde Ulusal Mimari Üzerindeki Batı Etkileri (1908-1918), *O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, Bahar, ss.9-34
- Yavuz, Y.**, 1981. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ve Mimar A. Kemalettin Bey, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, Ankara
- Yavuz, Y. ve Süha Ö.**, 1985. Osmanlı Mimarlığının Son Yılları, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, ss.1078-1085
- Yavuz, Y.**, 1994. Tayyare Apartmanları, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 7, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.228-229
- Yavuz, Y.**, 1994. Tek, Vedat, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 7, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.232
- Yordanidu, M.**, 1992. Loksandra İstanbul Düşü, Belge Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Haziran
- Yücel, A.**, 1996. İstanbul'da 19. Yüzyılın Kentsel Konut Biçimleri, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, ss.298-312